

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA
GÖNÜLLÜ AKTİF KADINLARIN,
OLUMLU SOSYAL DAVRANISLARININ VE
BİREYSEL DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hale GÜLOĞLU

İstanbul, 2018

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA
GÖNÜLLÜ AKTİF KADINLARIN,
OLUMLU SOSYAL DAVRANISLARININ VE
BİREYSEL DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hale GÜLOĞLU

Danışman: Doç. Dr. Firdevs Melis CİN

İstanbul, 2018

T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

HALE DANIŞMANLIĞI VE FETİMİ
Yüksek Lisans programı öğrencisi HALE GÜLOĞLU'nun
SİYASAL TOPLUM KURULUŞLARINDA GÖNÜLLÜ AKTİF KADINLARIN OLULU SOSYAL
DAVRANIŞLARININ VE BİRNESELE DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ başlıklı tez çalışması,
Enstitümüz Yönetim Kurulu 25.05.2018 tarih ve 2018/475/12 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	UNVANI, ADI SOYADI	İMZA
TEZ DANIŞMANI	<u>DR. ÖĞR. ÜYESİ FİRDEVS MELİS ÇAN</u>	<u>[Signature]</u>
JÜRİ ÜYESİ	<u>Prof. Dr. Gökhan Malkoç</u>	<u>[Signature]</u>
JÜRİ ÜYESİ	<u>Dr. Öğr. Üyesi ELA ARI</u>	<u>[Signature]</u>

(*) Yüksek lisans tez savunma jürileri en az biri kurum dışından olmak üzere danışman dahil en az üç öğretim üyesinden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda eş danışman jüri üyesi olamaz. Eş tez danışmanının jüri üyesi olması durumunda asıl jüri beş üyeden oluşur.

ETİK KURALLARINA UYGUNLUK YAZISI

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

10/07/2018

Hale GÜLOĞLU

TEŞEKKÜR

Tezimi, yaşamın en masum haliyle hayatıma giren torunum Doran Cengiz GÜLOĞLU'na ithaf ediyorum.

Öğrencisi olmaktan onur duyduğum, tezimin her sürecinde değerli yardım ve görüşlerini benden esirgemeyen; bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan, kendimi daha da geliştirmeme katkı sağlayan danışmanım çok değerli hocam Doç. Dr. Firdevs Melis CİN'e teőekkürü bir borç bilirim.

Tezimin tüm aşamalarında sonsuz destek veren, ilgi, bilgi ve önerilerini göstermekten kaçınmayan, çalışmalarımın her sürecinde yanımda olan çok değerli hocam Neslihan SAYRAÇ'a, tez sürecimin çeşitli aşamalarında desteği olan değerli Arş. Gör. Lütfü ÇAKIR'a çok teşekkür ediyorum.

Yüksek Lisans eğitimim sürecinde maddi- manevi destek vererek yanımda olan eşim Cengiz GÜLOĞLU'na, tezimin yazımı sürecinde destek olan kızım Cantuğ ve oğullarım Ergin ile Çağrı GÜLOĞLU'na sonsuz teşekkür ediyorum.

Şu anda isimlerini tek tek veremediğim, tezimle ilgili en ufak yardımı dokunan herkese ve tabii ki uyguladığım anketlerdeki her soruya büyük bir sabırla yanıt veren, isimlerini asla öğrenemeyeceğim bütün katılımcılara ayrı ayrı teőekkürler ediyorum.

Temmuz 2018
Hale GÜLOĞLU

ÖZET

Sivil Toplum Kuruluşları son yıllarda sağlıklı bir toplumsal düzeninin göstergesi olarak gittikçe önem kazanmaktadır. Bugüne kadar STK'lara yönelik yapılan araştırmalar, genellikle sivil toplum ve STK kavramları ve önemlerini açıklamaya yönelik, tarihsel ve toplumsal ilişkiler üzerine yapılmış çalışmalardır. Yapılan literatür çalışması sonucu STK'larda gönüllü aktif kadınlar ve bireysel değerleri ile olumlu sosyal davranışları ilişkisi üzerine çalışmalara rastlanmamıştır.

Bu araştırma "Sivil Toplum Kuruluşlarında Aktif Gönüllü Kadınların, Bireysel Değerleri ve Olumlu Sosyal Davranışları" arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, İstanbul'un çeşitli bölgelerinde yaşayan ve STK'larda aktif olarak yer alan vakıflar, dernekler ve dezavantajlı grupları temsil eden 173 kadın oluşturmaktadırlar. Çalışma kapsamı içinde sosyal, toplumsal, kültürel ve sanatsal çalışmalar yapan, toplumda dezavantajlı gruplara destek veren farklı gelir düzeyine ve kültür yapısında STK'lardaki aktif kadınlar, yaş aralığı gözetmeksizin katılım göstermişlerdir. Araştırma bulgularına göre, Bireysel Değerler Ölçeği alt boyutları ile OSD Eğilimi Ölçeği arasında tüm boyutlarda pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken, sadece özgenişletim alt boyutu ile özgeci OSD arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çalışmada Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, bireysel değerlere ilişkin veriler için, Schwartz tarafından geliştirilen Portre Değerler Anketi, olumlu sosyal davranışlara ilişkin veriler için ise, OSD Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin analiz edilmesi için bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunun önemli bulunduğu durumlarda farkın hangi ortalamalar arasındaki farklardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-hoc Tukey testi kullanılmıştır. Araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak üzere Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara göre; STK'larda gönüllü aktif kadınların, bireysel değerleri ile OSD eğilimi arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum Kuruluşları (STK), Kadın, Gönüllülük, Bireysel Değerler, Olumlu Sosyal Davranışlar (OSD)

ABSTRACT

Non-governmental Organizations have become important in recent years. So far, the research on NGOs mainly focused on historical and social relations to explain the concepts and importance of civil society. Yet, no research has considered the relationship between voluntary women activism, and their individual values and positive social behaviour.

This study has been conducted to examine the relationship between personal values and positive social behaviours of women who are actively and voluntarily participating in NGO-led activities. The participants of the research are 173 women who are working in different NGOs in Istanbul

These women are heterogenous and have in different levels of income and cultural capital, participate in social, social, cultural and artistic activities to support disadvantaged groups in the society, regardless of age range. The data collections tools are informed consent form, demographic form, Positive Social behaviours scale and Personal Values scale. In order to analyse the data set in the study, independent group t test and single direction variance analysis (ANOVA) have been used. Post – hoc Tukey test has been used to determine which averages causes the difference where single direction variance analysis results found significant difference. Pearson product moment correlation analysis has been used to determine the relationship between the variants in the study. Findings show that there is a positive meaningful relationship has been found between sub-scales of Personal Value and Positive Social Behaviours Scale, whereas a negative meaningful relationship has been found between Self Enhancement subscale of Personal values and altruist subscale of Positive Social Behaviours scale.

Keywords: Civil Society Organisations (NGO), Woman, Volunteering, Personal Values, Positive Social Behaviours (PSB)

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	6
1.2. Araştırmanın Önemi	7
1.3. Araştırmanın Problemi.....	7
1.3.1. Araştırmanın Alt Problemleri.....	8
1.4. Sınırlılıklar	10
1.5. Sayıtlılar	10
1.6. Tanımlar	11
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR ARAŞTIRMALARI.....	12
2.1. Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları	12
2.1.1. Sivil Toplum Kavramının Tanımı.....	12
2.1.2. Sivil Toplum Kavramının Tarihsel Süreci	12
2.2. Sivil Toplum Kuruluşları	18
2.2.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Tanımı.....	18
2.2.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Yapısı.....	18
2.3. Sivil Toplum Kuruluşları ve Türk Toplumunu.....	21
2.3.1. Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşlarının Yapılanması	22
2.3.1.1. Vakıflar	22
2.3.1.2. Dernekler	24
2.3.2. Günümüzde Sivil Toplum Kuruluşlarının Varlığı	24
2.4. Sivil Toplum Kuruluşları ve Kadın	25

2.4.1. Kadın Sivil Toplum Hareketlerinin Tarihsel Süreci	25
2.4.1.1. Dünya’da Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Süreci	25
2.4.1.2. Türkiye’de Kadın Sivil Toplum Kuruluşları Tarihsel Süreci	26
2.4.2. Sivil Toplum ve Kadın Kimliği	32
2.4.1.1. Kamusal ve Özel Alanda Kadın	33
2.4.3. Sivil Toplum Kuruluşlarında Kadın Temsili	344
2.4.3.1. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarında Kadın Temsiliyeti ve Sivil Toplumun Bugünü	35
2.5. Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük ve Sosyalleşme	36
2.5.1. Gönüllülük.....	37
2.5.2. Sosyalleşme.....	39
2.5.3. Sivil Toplum Kuruluşlarında Aktif Gönüllü Kadın Temsilinde Yaşanan Sorunlar	42
2.6. Bireysel Değerler ve Olumlu Sosyal Davranışlar	45
2.6.1. Bireysel Değerler	45
2.6.1.1. Değer Tanımı	45
2.6.1.2. Değerler ve İlgili Kavramlar	47
2.6.2. Olumlu Sosyal Davranışlar (OSD)	51
2.6.2.1. Özgeci Olumlu Sosyal Davranışlar	55
2.6.2.2. Kamusal Olumlu Sosyal Davranışlar	55
2.6.2.3. Duygusal Olumlu Sosyal Davranışlar	56
2.6.2.4. İtaatkar Olumlu Sosyal Davranışlar	56
2.6.2.5. Gizli Olumlu Sosyal Davranışlar.....	56
2.6.2.6. Acil Durumlarda Olumlu Sosyal Davranışlar	56
2.7. STK’larda Aktif Gönüllü Kadınlar ve Bireysel Değerler Arasındaki İlişki	57
2.8. STK’larda Aktif Gönüllü Kadınlar ve Olumlu Sosyal Davranışlar Arasındaki İlişki	58
3. YÖNTEM	60
3.1. Örneklem	60
3.2. Veri Toplama Araçları	61
3.2.1 Demografik Bilgi Formu.....	62
3.2.2. Portre Değerler Anketi (PDA)	62

3.2.3. Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği (OSDE).....	63
3.3. İşlem.....	63
3.3.1. Veri Toplama Süreci	63
3.3.2. Verilerin Analizi	64
3.3.3. Hipotezler.....	64
4. BULGULAR.....	66
4.1. Araştırma Sorularına Yanıt Bulmak İçin Yapılan Analizlerden Elde Edilen Bulgular.....	67
4.1.1. Demografik Değişkenlere Göre Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeğine İlişkin Bulgular	67
4.1.1.1. Eğitim Düzeyi Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimine İlişkin Bulgular	67
4.1.1.2. Sosyo Ekonomik Gelir Düzeyi Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimine İlişkin Bulgular	68
4.1.1.3. Çalışma Durumu Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimine İlişkin Bulgular	70
4.1.1.4. Ailede STK'da Çalışma Durumu Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimine İlişkin Bulgular	70
4.1.1.6. Çalışma Alanı Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimine İlişkin Bulgular.....	72
4.1.2. Değişkenler Arası Korelasyon Katsayılarının İncelenmesi	73
4.1.3. Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Alt Boyutlarını Yordayan Bireysel Değerlerin Belirlenmesi.....	75
4.1.3.1 Kamusal Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi	75
4.1.3.2 Duygusal Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi	75
4.1.3.3. Özgeci Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi	76
4.1.3.4. İtaatkar Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi	76

4.1.3.5. Gizli Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi	77
4.1.3.6. Acil Durumlarda Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi	77
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	78
5.1. Tartışma	78
5.1.1. STK'larda Aktif Gönüllü Kadınların Özelliklerine İlişkin Sonuçlar.....	79
5.1.2. Eğitim Düzeyi Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	83
5.1.3. Sosyo-Ekonomik Gelir Düzeyi Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	83
5.1.4. Çalışma Durumu Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	84
5.1.5. Ailede STK'da Çalışma Durumu Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	86
5.1.6. Bireysel Değerler Ölçeği Özgenişletim Alt Boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	87
5.1.7. Bireysel Değerler Ölçeği Özaşkınlık Alt Boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	89
5.1.8. Bireysel Değerler Ölçeği Yeniliğe Açıklık Alt Boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	90
5.1.9. Bireysel Değerler Ölçeği Muhafazacı Alt Boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	91
5.2. Sonuç	93
5.3. Öneriler	96
KAYNAKÇA.....	96
EKLER	110
Ek-1. Bilgilendirilmiş Onam Formu	110
Ek-2. Demografik Bilgi Formu.....	110
Ek-3. OSDE	113
Ek-4. PDÖ	115
ÖZGEÇMİŞ	117

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 3.1. Örneklemin demografik özellikleri	61
Tablo 4.1. Ölçeklerden elde edilen puan ortalamaları, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri	66
Tablo 4.2. Eğitim düzeyine göre olumlu sosyal davranış eğilimi puanlarının farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları	68
Tablo 4.3. Sosyo ekonomik gelir düzeyine göre olumlu sosyal davranış eğilimi puanlarının farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları	69
Tablo 4.4. Çalışma durumuna göre olumlu sosyal davranış eğilimi puanlarının farklılaşmasına ilişkin t testi analizi sonuçları	70
Tablo 4.5. Ailede STK'larda çalışma durumuna göre olumlu sosyal davranış eğilimi puanlarının farklılaşmasına ilişkin t testi analizi sonuçları	71
Tablo 4.6. Çalışma alanına göre olumlu sosyal davranış eğilimi puanlarının farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları	73
Tablo 4.7. Değişkenler arası korelasyon analizi	74
Tablo 4.8. Kamusal olumlu sosyal davranış eğilim alt boyutunu yordayan değişkenler	75
Tablo 4.9. Duygusal olumlu sosyal davranış eğilim alt boyutunu yordayan değişkenler	76
Tablo 4.10. Özgeci olumlu sosyal davranış eğilim alt boyutunu yordayan değişkenler	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1. Schwartz değerler ölçeği tablosu	49
Şekil 2. Olumlu sosyal davranışlar tablosu.....	54

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

OSD : Olumlu Sosyal Davranış

STK : Sivil Toplum Kuruluşları

STÖ : Sivil Toplum Örgütleri

TKB : Türk Kadınlar Birliği

1. GİRİŞ

“Dostluk, Arkadaşlık Yaşamdır. Dostluğun ve Arkadaşlığın Olmadığı Yer İse Ölümdür. Cehennemde Dostluk ve Arkadaşlık Yoktur. İnsanlar Tek Tek Var Olurlar.”

John Ball

Dünyamız var oluşundan bugüne dek sosyal, kültürel ve toplumsal yapılanmaları açısından değişimler yaşamıştır. Bu değişimin ve yaşamın ana teması insandır. İnsanlar, toplumsal yaşamda varlıklarını sürdürebilmek için sivil düşünce içinde olmuşlar ve demokrasinin en önemli unsuru olan sivil düşünce ise sivil toplum fikrini oluşturarak (Sarıkaya, 2009), sivil toplum kavramını yaşamın içine almışlardır (Özpınar ve Mutioğlu, 2006).

Sivil toplum, yaşadığı toplumda bireylerin kendi istek ve arzularıyla bir araya geldikleri, belli bir amaç uğruna ortak hareket ettikleri yaşam alanı olarak ifade edilmektedir (Çaha, 2017). Sivil toplum kavramını inceleyen düşünürler, zaman içinde toplumun beklentisi ve gelişimi doğrultusunda görüşlerini geliştirmişler ve zaman zaman değişikliklere uğratarak şekillendirmişlerdir. 1980’li günümüz yıllarına gelindiğinde ise; sivil toplum kavramı, toplumsal alanda ve siyasi alanda dönüşümlerin bir aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (Aslan, 2010).

Küreselleşme ile birlikte sivil düşünce, sivil toplumu oluşturmuştur. Sivil toplum zaman içinde sivil toplum örgütlerinin kitlesel olarak bir arada oldukları alanlar olarak yer almış ve günümüz dünyasında Sivil Toplum Kuruluşu (STK) olarak adlandırılmaktadır. STK’lar gelişen ve değişen dünyamızda yükselen bir değer olarak görülmekte ve toplumsal yapılanma açısından önem kazanmaktadır (Özpınar ve Mutioğlu, 2006).

STK’lar bireyleri ortak bir amaç için bir araya getiren; sosyal, kültürel, sanatsal, çevresel, insana hakları, eğitim ve toplumsal tüm alanlarda kendi yapılanmaları doğrultusunda örgütleri içinde barındıran kitlesel yapılanmalardır (Eroğlu, 2006). Dostluk, arkadaşlık, kolektiflik, başarıya duygusu, paylaşma gibi olumlu bakış açısını içinde barındıran, gönüllü hareket eden kitlesel örgütler olarak tanımlanmaktadır (Talas, 2011). STK’lar

geçmişte sivil toplum örgütleri ve demokratik kitle örgütleri olarak tanımlansalarda, günümüzde sivil toplum kuruluşları (STK) olarak adlandırılmaktadır (Eroğlu, 2006).

STK'lar bireylerin, toplumsal farklılaşma ve kültürel yapılanma doğrultusunda, toplumda söz sahibi olmak, toplum yararına beklentisiz ve karşılıksız çalışmak, sorunların çözümünde katkı sağlayarak çoğulculuk ve katılımcılık kültürünü geliştirmek, demokratik yapılanmaya sahip, bürokratik ve siyasi yapılanmadan uzak, sivil toplumu temsil eden gönüllü kuruluş ve topluluklardır (Sarıkaya, 2009). STK'lar günümüz toplumlarında, dünyadaki en hızlı gelişmekte olan örgütsel yapılar (Akbaş, 2008), her ülkede giderek artan ve yükselen bir güç olarak görülmekte, toplumsal sorunlara çözüme aşamasında demokratikleşmenin göstergesi olan aktörler olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Çiftçi, 2010-2012).

Tarihi süreç içerisinde bir değişim ve gelişim yaşayan toplumlar, devlet ile halk arasında kurallara uygun ve kurumsal bir yapı kimliği ile var olan STK'ları oluşturmakta ve bu yapılanmalar toplum ve devlet arasında bir köprü, bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokratik toplumun vazgeçilmez öğelerinden biri olan STK'lar, cinsiyetler arası uyum ve eşitlikçi bir düzen sağlamak adına, toplumda fırsat olarak görülen yapılanmalar olarak görülmektedir (Aksoy, 2006).

Toplumunu oluşturan bireylerin demokrasinin bir göstergesi ve kabulü olan, kendi yönetimlerinde söz sahibi olmaları, STK'ların varlığı ve şemsiyesi altında tek sesliliği sağlamakta ve yaptırım gücünü güçlendirmektedir (Bayhan, 2002). Bu yaptırım güçleri hayatın her alanında var olmakta ve halklar arasında farkındalık yaratılmasını sağlamaktadır. STK'ların önemli rollerinden birisi de, ülkenin olası bir toplumsal kriz döneminde, halkı temsil etme yapısından kaynaklanan güç ile halkın sesi olarak çözüm üretmeye destek veren, krizin çözümünde etkili bir rol oynayan bir değer olarak görülmesidir (Kendirli, Bayramoğlu, Demirci ve Şanöz, 2008).

Toplumda deneyimlerin aktarılması, geniş kitlelere ulaşılması, ulusal ve uluslararası ölçütlerde iletişim kurulması, kültürlerin paylaşımı, pozitif ve üretken bir birey olmanın en anlamlı karşılıklarından birisi ve toplumsal yapılanmanın ana lokomotifleri STK'lardır.

Sivil toplum devletten ayrı ve tek başına hareket eden özerk bir toplum olarak düşünülmemelidir. Devlete karşı olmak değildir. Devlet her şeyin üzerinde ve sivil toplum onun himayesi altındadır (Karayılan, 2018).

Türkiye’de STK’lar gönüllülük kavramı ile gelişmiştir. Türk yasalarına bağlı olarak kurulan STK’lar mevzuata göre, dernek ya da vakıf statüsünde kurularak kar amacı sağlamamak kaydıyla faaliyet göstermektedirler (Özdemir, 2006). Gönüllülük bir yaşam biçimi ve çok genel anlamda bir yaşam felsefesidir. Zorlamayla ve karşılık beklenerek yapılmaz, yapılamaz. Gönüllülük bireysellikten ve egoist yaşam felsefesinden ayrılarak, toplumun ve ülkenin çağdaş ölçütlerde ileriye götürülmesi doğrultusunda katma değer yaratmaktır (Koçyıldırım, 1990).

Gönüllü yönetimi ve gönüllü psikolojisi birbirini tamamlayan geçişli konulardır. Gönüllü motivasyonu ile bireylerin STK’larda aktif katılımlarını arttırmaya yönelik çalışmalar öncelikli konuları olmaktadır. Kurumlar var oluş süreçleri içinde, ancak kendi kaynak ve imkanları ile güçlüdürler ve bu gücün en önemli unsuru insan potansiyeli olmaktadır. Gönüllülük bir aile geleneği olarak örnek modeller doğrultusunda güç kazanmakta, sosyo-ekonomik durum, eğitim düzeyi ve kız erkek katılım düzeyleri açısından ise, içinde farklılıklar barındırmaktadır. Literatür taraması gönüllülük üzerine yapıldığında, karşımıza çıkan araştırmalarda, gönüllülerin STK’larda yer almalarını sağlayan etmenlerin, hayırseverlik ve iyilik yapma ekseninde olduğu görülmektedir. Bu durumda gönüllü olmanın alt ekseninde olması düşünülen Olumlu Sosyal Davranış (OSD) biçiminin, ne kadar etken olduğu vurgulanmaktadır (Soytürk, 2008). Yapılan araştırmalarda, özellikle kadınlar ve gençlerin birincil olarak fakirlere yönelik, ikincil olarak eğitime yönelik, üçüncül olarak ise kendi inandıkları değerler ve değişkenler doğrultusunda STK’larda yer alma eğiliminde oldukları gözlemlenmektedir (Yaman, 2014).

Ülkemizde kadının önemi, İslamiyet’in başlangıç dönemlerinde her ne kadar öncelik kazandıysa da, sonraki dönemlerde maalesef hakkettiği şekilde karşılık bulamamış ve hatta bazı dönemlerde yok sayılacak şekilde konuşlandırılmıştır. Bununla birlikte özellikle Türklerin İslamiyet’i kabul etmeleri ve akabinde Selçuklu ve Osmanlı imparatorluğu dönemlerinde, yavaşta olsa bir gelişme olduğu gözlemlenmektedir.

Tanzimat'la birlikte kadın STK hareketlerinde, ciddi bir hareketlenme başlamış fakat bu defa şehirdeki kadınlara kıyasla kırsalda ki kadınlar, bu pozitif deneyimlerden çok fazla pay alamamışlardır. Bütün bu yaşanmışlıklar, milli mücadele ve kurtuluş savaşında kadın ve erkeklerin omuz omuza mücadelesini sağlamış ve bu dayanışma bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'ni yaratmıştır. Kadınlar tüm bu deneyimler sonrasında sosyal, siyasal ve ekonomik alanlar başta olmak üzere yaşamın her alanında belirleyici rol oynamaya başlamışlardır. 1950 ve 1960'lı yıllarda kadından bahsedildiğinde ise, kadınların toplumsal yapılanma ve sosyal statü açısından; duygusal, siyasete ve sosyal hayata ilgisiz ve bilgisiz, desteğe muhtaç bir eğilim sergilediklerine değinilmektedir. Carnaghan ve Bahry (1990)'e göre; kadınlar toplumsal yapılanma içinde anne, eş ve kendi cinslerine uygun rollerde aktif yer alan bireylerdir. Fakat sosyal gelişimin toplumları etkilemesiyle, kadın iş hayatında daha aktif olmaya başlamış ve bu aktiflik kadının hayatında ve toplumsal yaşanılanlara karşı farkındalık yaratarak algılarını genişletmiştir. Böylece kadın evin dışında sosyal, aktif, katılımcı ve toplumsal duyarlılıklarda sesini duyurmaya başlamıştır (Güldü ve Kart, 2009). Kadın STK'larda gönüllü olup aktif olmaya başlamasıyla, bireysel değerlerin bu aktiflikte ne kadar önemli olduğu yapılan araştırmalarla incelenmiştir.

Literatüre bireysel değerler başlığında bakıldığında; Yazıcı (2014)'ya göre, toplumsal yapının içinde oluşan değerler; kültür, yargılar, kurumlar ve davranışlardan etkilenmekte ve oluşmaktadır. "Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri" konulu araştırmada, sosyal olma ve toplumsal bilincin hayatı mümkün kılan en önemli unsurları olmakla birlikte, bireysel ve sosyal değerlerin toplumsal yapıda önemli bir rol üstlendiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bulut (2012)'un yaptığı çalışmada, öğrencilerin cinsiyetlerine ve sosyo-ekonomik düzeylerine göre değer eğilimlerinin farklılaştığını, Turan ve Aktan (2008) ise, okul dönemindeki etken bireysel değerlerin eğitimciler ile öğrenciler arasında farklılık gösterdiğini ifade etmektedirler. Kurt (2015), çalışanlara yönelik yaptığı bireysel değerler araştırmasında, çalışanların demografik değişimlerinin bireysel değerlerin oluşumunda etken olduğu, en yüksek değer evrensellik, en düşük değer güç olduğunu ifade etmektedir. Erdem (2003)'in topluma hizmet eden, araştırma ve bilimsel yetkinliğe sahip üniversitelerde olması gereken değerler üzerine yaptığı araştırmada, niteliğe önem verme, bilimsellik ve öncülük değerleri ön plana çıkmış, ileride sahip olması gereken değer olarak ise diğerlerine ilaveten çağdaşlık olarak ifade edilmektedir. Küçük (2016)

tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'deki öğrencilerin değer yönelimlerini etkileyen en önemli unsurun demografik özelliklerin olduğu bulgulanmıştır.

Sosyal gelişimin belli başlı en önemi unsurlarından birisi OSD'lardır. OSD'lar bir başka kişi ya da gruba fayda sağlamayı güden, karşılıksız, beklentisiz, toplumsal fayda ve sosyal gelişimi etkileyen gönüllü olarak gerçekleştirilen davranışlardır. OSD'ların temelinde teselli etme, paylaşımcı, sosyal refah, toplumsal katkı, fedakarlık, yardımseverlik, hayırseverlik, empati ve gönüllü olarak dahil olma gibi davranışlar yer almaktadır (Bağcı, 2015). OSD'ları yaş, kişilik yapısı, biyolojik kökenli mizaç, aile, akran, arkadaş, çevresel etkenler, cinsiyet, sosyal evre ve yaşam tarzı etkilemektedir (Avcı, 1995).

Literatüre göre, kızlar ve erkeklerin OSD'ları gelişim çağında incelenmiş, kızlarda duygusal, itaatkar, gizli ve kamusal OSD eğilimi fazla olmakla birlikte, erkeklerde itaatkar, kamusal ve gizli OSD'ların etken olduğu tespit edilmiştir (Aktaş ve Güvenç, 2006). Wilson (1975)'e göre, OSD'lar insan doğasının bir parçasıdır ve genetik kodlarla var olan bu davranışlar gelişir, değiştirilir ve olgulaştırılabilir. Bu bakış açısıyla yardımseverlik ve paylaşma gibi OSD'lar, zaman içinde değişim gösterse de genetik kodlanmasından ötürü özünden bir şey kaybetmemektedir (akt: Bağcı, 2015). OSD'lar bir çok araştırmaya göre; yaş, anne-baba eğitim düzeyi ile sosyo-ekonomik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık olmamakla birlikte; kişilerin inanç yapıları, olumlu benlik algıları, aileden gelen kültürel değerleri işığında, sosyal destek algıları arttıkça değişiklik göstererek OSD eğilimlerinde artış olduğu gözlemlenmektedir (Sünbül ve Güçray, 2016).

OSD literatür taraması incelendiğinde, bu konu ile ilgili çalışmaların daha çok yabancı literatürde olduğu gözlemlenmektedir. Literatür tararaması sonucu; Eisenberg (1989)'e göre OSD'lar "bir başka kişi veya gruba yardım etmek için, iyi niyetli olarak yapılan gönüllü faaliyetler" olarak tanımlanmaktadır. Carlo ve diğerlerine (2003) göre ise, "başka bir insanın ya da bir grup insanın yararına olabilecek, kişinin baskı altında olmadan ve kendi isteğiyle sergilediği davranışlar" olarak tanımlanmaktadır (Eroğlu, 2006).

zcan (2016)'ın yaptığı bir araştırmada, yüksek lisans tez ve doktora çalışmaları incelendiğinde, okul öncesi dönemi kapsayan süreçte OSD'lar konusunda yeterli gelişmenin sağlanamadığı görülmektedir (Knafo ve Plomin, 2006, akt: zcan, 2016).

Aynı araştırmaya göre, OSD'ların gerçekleşmesini etkileyen unsurlar incelenmiş ve genetik olarak kişinin mizacı ile yaş ve cinsiyetin çok önemli bir faktör olduğu grlmştir. Aynı araştırmada aile, kardeş ve akran ilişkilerinin, OSD'ların etkinlendiği diğer faktörler olarak görülmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bir başka araştırma Eisenberg ve Fabes (1998) tarafından yapılmış, OSD'ların cinsiyet farklılıkları bakışı açısıyla gözlemlendiğinde, kızların daha fazla OSD'ları sergiledikleri belirtilmektedir. Başka bir çalışma ise, OSD'ların gelişimindeki etken faktörler arasında, rol modellerin ve yaş fktrnn olduğu görülmektedir (Bayhan San ve Artan, 2005).

Yapılan bir başka çalışmada, kişilik türüne göre OSD düzeyleri incelemek için niversite öğrencileri üzerinde araştırma yapılmış, çalışma sonucunda kişilik düzeyleri ile OSD arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Yıldız ve Taştan Boz, 2012). Bağcı (2015)'e göre, çocuklar ile anne-baba arasındaki ocuk ve yetişkin ilişkileri farklı değişkenlere göre, anne-babanın ocuk için rol model olduğu, anne-babanın eğitilmesinin tüm toplumun eğitimi için önemli olduğu belirtilmiştir. Kumru ve Carlo (2004), "Prososyal Davranışların İlişkisel, Kültürel, Bilişsel ve Duyuşsal Bazı Değişkenlerle İlişkisi" zerine çalışma yapmış, araştırma sonucu ergenlik çağına gelen gençlerin en çok itaatkar, en az ise kamusal OSD sergiledikleri bulunmuştur. Bütün bu bilgiler işığında ilgili alan yazından, STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerlerinin, OSD'ları etkileyen bir değişken olduğu görülmektedir. Günümüzde STK'larda kadın olarak gönüllü olmanın bireysel değerlerle ilişkisi OSD boyutunda sınınmıştır.

Yukarıda sunulan araştırmalar ve elde edilen veriler çerçevesinde araştırmanın amacı, STK'larda aktif gönüllü kadınların OSD eğilimleri ve temel değerleri arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Bu noktadan hareketle, bu çalışmada STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerleri ile OSD'ları arasındaki ilişki ele alınacak ve STK'larda gönüllü katılımın bireysel değerlerle ve OSD'larla ilişkisine yönelik önemli veriler sunulacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

STK'larda gönüllülük, aktif katılım ve kadın varlığı ile özellikle sosyal psikoloji ve sosyoloji alanında çok önemli çalışma alanı olmaya devam etmektedir. İlgili alan yazında

yapılmış çalışmalar, STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerleri ve OSD'lerinin arasındaki ilişkinin, toplumsal ve sosyal açıdan toplumda önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Günümüzde gönüllülük bazında STK'larda yer almak, bireysel değerlerin ışığında topluma yön vererek, tüm toplumsal hayatı etkilemekte; OSD'lerin etkilediği alanlar ile oluşum etkileri zaman ve zemine göre değişiklik göstermektedir. Tüm bu etkenler ışığında mevcut çalışmada; STK'larda gönüllü olarak aktif yer alan kadınların, OSD'leri ve bireysel değerleri arasındaki ilişkileri inceleme ve karşılaştırma amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Literatür araştırıldığında, STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerleri ve OSD'lerin incelenmesi üzerine yeterli derecede çalışma yapılmadığı gözlemlenmektedir. Bireysel değerler ve OSD'lar ile kadın ve STK'lar üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, bireysel değerler perspektifi açısından eğitim hayatı, çocukluk dönemi, cinsiyet ile sosyo-ekonomik ve demografik değişkenlere göre araştırma yapıldığı görülmektedir (Bulut, 2012; Turan ve Aktan, 2008; Erdem, 2003; Küçük, 2016; Kurt, 2015).

Adıgüzel ve Ergünay (2012)'a göre, değerler üzerine yapılmış lisansüstü, yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiş, son yıllardaki artışa rağmen STK'larda gönüllü aktif kadınlar ve örgütsel değerler konusunda yeterli çalışma yapılmadığı ifade edilmektedir. Türkiye'de bölgesel farklılıkların, kültürel ve sosyolojik yapılanmanın çok değişken olduğu düşünüldüğünde, STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerleri ve OSD'lerinin incelenmesi ve daha fazla araştırma konusu yapılması önem taşımaktadır.

1.3. Araştırmanın Problemi

Mevcut çalışmada STK'larda aktif ve gönüllü olarak yer alan kadınların, OSD'leri ve bireysel değerleri incelenmeye çalışılmıştır. Literatüre bakıldığında, bugüne dek STK'lar boyutunda kadın, gönüllük, bireysel değerler ve OSD'lar açısından yapılan araştırmalara rastlanmamaktadır. Yapılmış olan birçok araştırma, değerler ve OSD'lar konusunda

yapılan çalışmaların beklenen düzeyde olmadığını göstermektedir (Özcan, 2016). Mevcut araştırmamız, STK'larda aktif gönüllü kadınlar arasındaki ilişkiler boyutuna; özaşkınlık, yeniliğe açıklık, özgenişletim, muhafazacılık bireysel değerler alt boyutları ile kamusal OSD, özgeci OSD, duygusal OSD, itaatkar OSD, acil OSD, gizli OSD alt boyutları açısından bakarak bireysel değerlerin davranışa etkisi nedir? sorusuna yanıt aramaktadır.

Araştırmamızda ayrıca, STK'larda aktif gönüllü kadınların yaş, eğitim düzeyleri, medeni durumları, sosyo-ekonomik düzeyleri, aile yapıları ile gönüllülük özellikleri açısından, OSD ile bireysel değerleri arasındaki ilişki nedir ve OSD ile bireysel değerlerin kadınların gönüllü olarak STK'larda yer almasına etkileri nelerdir? boyutunda ele alınmaktadır.

1.3.1. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmanın alt problemleri şu şekilde ifade edilebilir:

1. Eğitim düzeyi değişkenine göre kamusal OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Eğitim düzeyi değişkenine göre özgeci OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Eğitim düzeyi değişkenine göre itaatkar OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Eğitim düzeyi değişkenine göre gizli OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Eğitim düzeyi değişkenine göre acil OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Eğitim düzeyi değişkenine göre duygusal OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Sosyo-ekonomik gelir düzeyi değişkenine göre kamusal OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Sosyo-ekonomik gelir düzeyi değişkenine göre özgeci OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
9. Sosyo-ekonomik gelir düzeyi değişkenine göre gizli OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. Sosyo-ekonomik gelir düzeyi değişkenine göre acil OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

11. Sosyo-ekonomik gelir düzeyi değişkenine duygusal OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
12. Sosyo-ekonomik gelir düzeyi değişkenine göre itaatkar OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
13. Çalışma durumu değişkenine göre kamusal OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
14. Çalışma durumu değişkenine göre gizli OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
15. Çalışma durumu değişkenine göre özgeci OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
16. Çalışma durumu değişkenine göre duygusal OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
17. Çalışma durumu değişkenine göre itaatkar OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
18. Çalışma durumu değişkenine göre acil OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
19. Ailede STK'da çalışma durumu açısından acil OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
20. Ailede STK'da çalışma durumu açısından kamusal OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
21. Ailede STK'da çalışma durumu açısından özgeci OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
22. Ailede STK'da çalışma durumu açısından itaatkar OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
23. Ailede STK'da çalışma durumu açısından duygusal OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
24. Ailede STK'da çalışma durumu açısından gizli OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
25. Çalışma alanı açısından değişkenine göre acil OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
26. Çalışma alanı açısından değişkenine göre duygusal OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

27. Çalışma alanı açısından değişkenine göre itaatkar OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
28. Çalışma alanı açısından değişkenine göre özgeci OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
29. Çalışma alanı açısından değişkenine göre kamusal OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
30. Çalışma alanı açısından değişkenine göre gizli OSD eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
31. Bireysel Değerler Ölçeği özgenişletim alt boyutu ile OSD eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
32. Bireysel Değerler Ölçeği muhafazacı alt boyutu ile OSD eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
33. Bireysel Değerler Ölçeği özaşkınlık alt boyutu ile OSD eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
34. Bireysel Değerler Ölçeği yeniliğe açıklık alt boyutu ile OSD eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Sınırlılıklar

1. Mevcut araştırma, çalışmaya katılan ve STK'larda aktif gönüllü olarak faaliyet gösteren 173 kadın katılımcı ile sınırlıdır.
2. Araştırma bulguları, katılımcıların araştırma için kullanılan ölçek ve demografik formundaki sorulara verdiği cevapların doğruluğu ile sınırlıdır.
3. Araştırma uyarılma çalışması İstanbul ili içinde yapılmış olmasından dolayı, daha geniş bir alana uyarlanamadığından sadece İstanbul ili kapsamındaki STK'larla sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan bireylerin ölçme araçlarını ve demografik bilgi formunu samimi ve yansız bir şekilde yanıtladıkları varsayılmaktadır.
2. Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçlarının geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmektedir.

3. Örneklemin evreni temsil edecek nitelikte olduğu varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Sivil Toplum: Sivil toplum en genel anlamıyla, devlet ile aile arasında, gönüllü, kendi kendini yaratan, kendi ayakları üzerinde duran, hukuksal bir düzenle ya da bir ortak değerler kümesiyle sınırlı, devletten özerk, örgütlü toplumsal yaşam alanı olarak tanımlanmaktadır (Aslan, 2010).

Sivil Toplum Kuruluşları (STK): Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp, kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birlik sivil toplum kuruluşu olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu).

Gönüllülük: Gönüllülük bir işte kendi rızasıyla çalışmak olarak tanımlanmış olmasına rağmen, toplumumuzda sivil toplum kuruluşlarında çalışanlar gönüllüler olarak algılanmaktadır. Zira gönüllü olarak çalışma, STK'ların var oluşunun temel unsurlarındandır. Gönüllü kişilerin en basit tanımı, yaptıkları işler için hiçbir ücret veya kazanç talep etmemeleridir. Gönüllülük, gönüllü olma durumudur (Aşimova, 2014).

Olumlu Sosyal Davranışlar (OSD): Olumlu sosyal davranış, herhangi bir biçimde ödüllendirilme beklentisi olmaksızın bir başkasına yardım etme davranışdır (Çekin, 2013). OSD veya olumlu sosyal hizmet davranışı olarak adlandırılan davranış, başkası veya başkaları yararına, başkasını mutlu etmeye ve faydalı olmaya yönelik, kişinin kendi isteğiyle gerçekleştirdiği davranışlardır (Akduru, Güneri ve Semerciöz, 2016).

Bireysel Değerler: Bireysel değerler bir sosyal grup veya toplumun; kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak, sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır (Yazıcı, 2014).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR ARAŞTIRMALARI

2.1. Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları

2.1.1. Sivil Toplum Kavramının Tanımı

Toplumlar kendi yapılanma, yenilenme ve değişim süreçlerini; kendi kültürlerine, değerlerine, beklentilerine, bakış açılarına göre yapılandırmakta ve geliştirmektedirler. Tarih boyunca her toplum, kendi içerisinde yaşayan insanların örgütlenme biçimleri ve sosyal paylaşım statülerini düzenleyerek, kendi toplumsal yaşayış düzenini belirlemişlerdir. Sivil toplum bir anlamda, devlet ile toplum arasındaki ara kademeyi ifade etmektedir. Bu tanımdan yola çıkarak sivil toplum, devletin dışında kalan alanın, toplumsal gruplar tarafından aktif olarak doldurulması anlamına gelmektedir (Gürbüz, 2014).

Demokrasinin göstergesi olan en önemli barometrelerden birisi, insanların temel hak ve özgürlüklerinin olduğu ve bunları rahat bir şekilde kullanabildikleri bir alan olması ve devletin varlığının dışında bu alanın devlet tarafından korunan bir sivil alan olmasıdır. Bu anlamda sivil alan aynı zamanda toplulukçu düşüncenin ana merkezidir (Haşlak, 2006).

2.1.2. Sivil Toplum Kavramının Tarihsel Süreci

Sivil toplum kelime anlamı olarak, Fransızca-Latince kelime olan Cicero'nun "görgü kurallarını iyi bilen", "civilis" kelimesinden ortaya çıkmış nazik, medeni, anlayışlı, uyumlu, kibar anlamlarını çağrıştırmaktadır. Türkiye'deki toplumsal yapılanmada "sivil" olarak kullanılmaktadır. Felsefi bakış açısı ile "societas civilis" tanımı, Aristo'ya kadar gitmekte ve polis devleti kavramı ile bütünleşmektedir. Tüm Avrupa geleneğinde bu kavram, devlet ile aynı anlamda kullanılmıştır (Azaklı, 1997).

İlk sivil toplum kavramını düşünür Aristoteles tanımlamış ve Aristoteles'e göre sivil toplum, toplumların kendi ve evrensel yasalarıyla oluşmuş kurallar dizini içerisindeki

özgür ve eşit vatandaşlarının oluşturdukları toplulukların, ahlaki ve insani yapılaşmalarıdır. Aristoteles bu bağlamda “kamusal dostluk” adı altında bir kavram geliştirmiştir. Bu kavrama göre üç tip dostluk tanımı yapılmaktadır. Aristoteles’e göre kamusal dostluk;

- 1- İnsanların birbirlerine faydalı olmalarından doğan dostluk; iş arkadaşlığı ve politik yoldaşlık gibi,
- 2- Birinden hoşnut olmaktan doğan dostluk; içki, sohbet ve oyun arkadaşlığı gibi,
- 3- Bir erdemi paylaşmaya, ortak iyiye paydaşlık etmeye dayanan dostluk; ortak amaçlar için beraber çalışmaktan doğan dostluk, yani kamusal dostluk (Price, 1997, akt: Alyakut, 2013).

Tüm bu bakış açıları, kendi faydan kadar bir başkasının da kendin kadar faydalanması gerektiğini ve sivil toplum birlikteliğinin ne denli önemli ve paylaşılr olması gerektiğini göstermektedir. Antik dönemde sivil toplum bir başka anlatımla, hayatın birlikte paylaşıldığı, tüm toplumsal sorumluluklarının paylaşılarak hayat bulacağı, birlikte yaşama sanatı olarak da ifade edilmektedir (Azaklı, 1997).

1370’li yıllara gelindiğinde sivil toplum tarihi, çok dramatik bir olayla kendisine yön bulmaktadır. O yıllar da İngiltere’de bir köylü isyanı çıkmıştır. Köylülerin haklarını aramak için çıkardıkları isyan, toplumsal ayaklanma niteliğindedir. 1381 yılında çıkan bu isyanın ardından ayaklanmanın lideri John Ball:

“Dostluk, arkadaşlık yaşamdır. Dostluğun ve arkadaşlığın olmadığı yer ise ölümdür. Cehennemde dostluk ve arkadaşlık yoktur. İnsanlar tek tek var olurlar.”

sözlerini sarf etmiştir. O yıllarda söylenen bu sözler, sivil toplum kavramının ilk tanımı olarak kabul edilmektedir. John Ball, o dönemdeki toplumun yapısını tanımlarken, halkın tarıma dayalı bir yaşam sürdürdüğü, din ve devletin birbirinden bağımsızlaştığı, pazara dayalı ekonominin tarımdan ve toplumsal ilişkilerden uzak kalarak, bireylerin özgürce karar vermelerini ve kendi hayatları hakkında kendilerinin söz sahibi olmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Demir, 2014). Bu sözler halen İngiltere Londra’da, Balckheat

kasabasındaki bir kilisesinin duvarında bulunan metal plaketin üzerinde yazılı olarak muhafaza edilmektedir (Baydemir, 2009).

1300'lü yılların ardından, Ortaçağ'da farklı sivil toplum kavramları yapılanmış olmakla birlikte asıl kırılma noktası, 18. ve 19. yüzyılda İngiliz felsefeci Thomas Hobbes (1588-1679) döneminde olmuştur (Alyakut, 2013). Thomas Hobbes'e göre; yaşamın içinde insanların başkalarıyla savaş halinde olma durumunda, insanın kendini koruması, barış ve güven içinde yaşaması, toplumsal sözleşmesi söz konusudur (Baydemir, 2009). Bu bakış açısıyla sivil toplum, devletli toplumu işaret etmektedir (Yılmaz, 1997). Hobbes'e göre, ölüm korkusu ve iktidar arzusu önü geçilemeyen, insanların hareket ve davranışlarını belirleyen en önemli iki tutkudur. Bu tutkular birleşerek "doğa hali" olarak savaş ortamı içinde birleşen bir toplum ve bunun doğal sonucu olarak savaş içinde var olan bir dünya ortaya çıkarmaktadır (Alyakut, 2013).

Aydınlanma çağının en önemli düşünürlerinden İngiliz John Locke (1632-1704)'ye göre ise; devlet sivil topluma müdahale edemez (Yılmaz, 1997). Hobbes'ten tamamen farklı ve zıt kutuplarda bir görüşü savunan Locke, her ne kadar Hobbes gibi sivil toplum dese de, doğa halinden ayrılmak gerektiğini savunur ve Hobbes gibi tüm insanların birarada ve kontrol altında tutulması gereken bir gücün olması gerektiğini onaylamayarak, doğa haline radikal karşıtlık sergilemez ve sivil toplumu "doğa halinin eksik toplumsallığına çare" olarak görür (Alyakut, 2013). O, mülke sahip olanların hakkını korur ve müdahale edenlere karşı yaptırım uygulayarak cezalandırır (Yılmaz, 1997).

Fransız toplumunun önde gelen eğitimci ve filozofu olan Jean- Jacques Rousseau (1712-1778)'a göre sivil toplum, insan- yurttaş birlikteliği olarak tanımlanmaktadır. İnsan doğal haliyle mutlu ve huzurludur. Ne zaman işin içine mülkiyet girerse, işte insan o zaman doğal halinden uzaklaşır ve eski mutlu dönemlerine dönmek için toplumsal sözleşmeyle yeni bir düzen kurar. Bu düzenin asıl gücü halkın kendi iradesine bırakılmalıdır. Böylece yeni bir özgürlük kavramı olan uygar özgürlük, hayatın her alanında varlığını sürdürmektedir.

Sivil toplum tarihsel sürecinde; "İskoç Aydınlanması" ile hayat bulmuştur. İskoç Aydınlanmasının en önemli düşünürü olan Adam Ferguson (1724-1816), 1767 yılında

kaleme aldığı “Sivil Toplumun Tarihi Üzerine Bir Deneme” adlı eserinde; doğa hali olmayan, düzenli bir toplumsal düzenin oluşmasının medeni ve uygar bir toplumun sivil toplumla hayat bulacağını savunmuştur. Bu eserdeki ana tema, toplumun piyasa ve sivil toplum eksenli çalışmalarla yön bulacağı ve mutlu olacağı, doğa halinin savaş yanlısı çözümsüz bir düzen olduğu, toplumda düzeni ve birliği sağlamak için vatandaş birlikleri kurularak toplumda düzen ve huzur hakim olacaktır vurgusu yapılmıştır. Doğa hali karşısı bu görüş, medeni toplumun temeli olarak da görülebilir (Forbes, 1966, akt: Alyakut, 2013).

Aydınlanma döneminin en etkin isimlerinden olan Adam Smith (1723-1790) ise; piyasa ekonomisi ile ulus devletler toplumun en önemli iki temel özelliğini oluşturmakta ve buna göre sivil toplum piyasayı temsil etmektedir görüşünü savunmuştur. Smith’e göre devlet piyasayı yönetmek değil, görünmeyen ama güçlü bir el olarak piyasanın sağlıklı ve düzenli bir şekilde işlemlerini sağlamakla görevli bir üst gücü oluşturmaktadır (Alyakut, 2013).

18. yüzyıl sonları ve 19.yüzyıl başlarına gelindiğinde, o dönemin en önemli düşünürü idealist Alman Filozof Hegel (1770-1831), sivil toplumu sosyal yapı içinde, aile ile devlet arasında yer alan özerk bir kamusal alan olarak görür. Hegel’e göre kişiler, kendi kişisel çıkarları ve ihtiyaçları doğrultusunda yön bularak sivil toplumu oluşturmaktadırlar (Alyakut, 2013). Aile; sevgi, huzur, mutluluk, birlik vs. değerlerin yer aldığı bir alan olarak hayatımıza yön vermektedir. Bu alan kişilere temel değerleri veriyor olsa da, bireyler kendi kişisel çıkar ve çatışmalarından dolayı, karşı karşıya gelmektedir. Bunun sonucu olarak Hegel, çatışmanın çözüm noktasında görünmeyen bir el olarak devleti görmektedir (Haşlak, 2006). Hegel’e göre sivil toplum; kişilerin mutluluk gibi temel değerlerinin yanında, bireylerin kişisel statülerinin korunması ve kişilerin menfi isteklerinin yanında, toplumun isteklerinin var olduğu topluluklardır (Baydemir, 2009). Devlet ise, bu kurumu düzenleyen ve toplumun birliğini temsil eden kurumlara yön verendir. Bu görüşe göre, sivil toplum olmadan devlet evrensel özgürlüğe sahip olamaz, devlet olmadan da sivil toplum var olamaz (Hardt, 1998, akt: Alyakut, 2013). Hegel bu anlamda, aile ile devlet arasında sivil toplumun varlığını ifade etmektedir. Şahsi menfaatler ile evrensel menfaatlerin bir dengede tutulduğunu savunmaktadır. Ayrıca Hegel, sivil toplum kavramını sadece sınıfların oluşumu ve ekonomik ilişkilerin örüntüsü

içinde değil aynı zamanda adli, örgütsel, idari yapı sistemi içinde de ele almaktadır (Baydemir, 2009).

“Amerika’da Demokrasi” isimli kitabı ile sivil toplum konusunda farklı görüşleri ileri süren düşünür De Tocqueville (1805-1859)’e göre devletin; parlamento, bakanlıklar, mahkemeler, polis ve silahlı kuvvetleri içine alan tüm kamusal alanda söz hakkı ve yaptırım gücü vardır. Toplumdaki herkes aile dışındaki hayatında sivil hayatta yer alır, bu da bireylerin kamusal ve sosyal hayatını temsil etmektedir. De Tocqueville; Amerika’da sivil hayatı temsil eden dernekler ile gönüllü örgütlerin, vatandaşın ortak bir amaç ve hedef doğrultusunda bir araya geldikleri kuruluşlar olduğunu savunmuştur (Alyakut, 2013).

Yahudi asıllı filozof, politik ekonomist ve devrimci Karl Marx (1818-1883) ise, sivil toplumu sadece ekonomik çıkarlarla bağdaştırarak, toplumsal-sosyal yapılanmayı yok sayarak, sivil toplumun toplumsal faydasını bertaraf etmektedir. Marx’a göre; sivil toplum yapılanma içinde bir alt yapıyı oluşturmakta, devlet ise üst yapıyı oluşturarak devletin topluma bağımlı olduğu ve sivil toplum tarafından devletin belirlendiğini savunmaktadır (Alyakut, 2013). Marx sivil toplumu, sınıfsal mücadelenin ve ekonomik gücün altında oluşan bir alan olarak kabul etmektedir. Sivil toplum burjuva sınıfının ve sermayenin doğuşunu anlatmaktadır (Baydemir, 2009). Bir anlamda devleti oluşturan ve yapılandıran sivil toplumdur, devlet sivil topluma bağımlıdır (Alyakut, 2013).

İtalyan Komünist Parti üyesi ve bir sürede başkanlığını yapan Antonio Gramsci (1892-1937) ise, sivil toplumun ekonomik çıkarlar için değil “devlet = siyasi; toplum + sivil toplum” denkleminde bağlayarak formüle etmiştir (Baydemir, 2009). Gramsci devletin hegemonyası kavramını ortaya çıkarmış ve iki ayaklı olarak kabul edilen bu hegemonyanın iki ayağından biri olan devlet politik yapıyı temsil ederken, ikinci ayak olarak kabul edilen kültürel kısım ise sivil toplumu temsil etmektedir. Bu durumda toplum, var olduğu kabul edilen bu hegemonyanın kuşatması altına girmiş olmaktadır (Haşlak, 2006). Gramsci “Hapishane Defterleri” isimli kitabında, sivil toplumun kapitalist toplumun yapılanması kapsamında, devletin hegemonyası altında güç kullanımına karşı, sivil toplumun bir direnişin simgesi ve uygulayıcısı olacağını anlatmaktadır (Alyakut, 2013).

Sivil toplumun birçok tanımı olmasına rağmen en açık ve günümüze uygun tanımı, Liberar Demokrasi'nin en etkin isimlerinden Larry Diamond'a aittir. Larry Diamond 1994 yılında der ki;

“Sivil Toplum örgütlü sosyal yaşamın; gönüllü, kendi kendini üreten, kendi kendini destekleyen, devletten özerk olup bir yasal düzen ya da ortak kurallarla bağlı olan alanıdır. Sivil toplum özel alan ve devlet arasında duran aracı bir varlıktır” (Odabaşı, 2005).

Sivil toplum kavramı zaman içinde, her ne kadar 19. yüzyılda uzun bir sessizliğe gömülmüş olsa da, son zamanlarda gelişmiş toplumların bir göstergesi olarak görülmüş ve bu statüde yeniden popülerlik kazanmaya başlamıştır (Azaklı, 1997). Sivil toplum tüm sosyal yapılanma içinde, Sivil Toplum = Devlet olarak düşünülmesi gereken ve devletin içinde var olacağı bir kavram olarak düşünülmalıdır (Yılmaz, 1997). Bu bakış açısıyla sivil toplum, demokrasinin işleyebilmesinin en önemli kriterlerindedir. Bir toplumun gelişmişlik düzeyini görmek, sosyolojik yapılanmasına yönelik bilgi sahibi olunmak isteniyorsa, o toplumda sivil toplumun ne kadar geliştiğine ve aktif olduğuna bakmak gerekmektedir (Baydemir, 2009).

Sivil toplumun tarihsel süreç incelendiğinde, demokratik toplumlarda daha başarılı olmasındaki en büyük etken, aydınlanma ve daha sonraki dönemlerde toplumun felsefi bakış açısının güçlenmesindedir. O dönemlerde filozoflar toplumun aydınlanması için bir nefer görevi yapmışlar, toplumun gelişim düzeyine ve aydınlanıp toplumsallaşması adına ışık olmuşlardır. Aydın kişiler olan filozoflar, topluma öneriler ve tavsiyelerde bulunarak, toplumsal alanda ulusların gelişmişlik düzeyine katkı sağlamışlardır (Baydemir, 2009).

Sivil toplum denildiğinde; toplumun kendi kendini yönlendirmesi ve siyasi otoritenin baskısından uzak, insanlık medeniyetinin doruk noktasına ulaştığı en üst noktası olan toplumsal zirveye ulaştığı zirve alan olarak düşünülmektedir (Karataş, 1997).

Sivil toplum kavramı için her ne kadar farklı görüşler bir araya gelmiş olsa da, zaman içinde bu görüşlerin birbirine katkıları olmuştur. Her bir sonraki görüş, bir önceki görüşü

destekleyerek, ihtiyaçlar doğrultusunda gelişen, değişen, modernleşen dünyanın istek ve beklentisi yönünde daha yenilikçi görüşleri ortaya çıkarmıştır (Baydemir, 2009).

Tüm bu literatür ışığında; sivil toplum arayışı bir dönem, mükemmel toplum kavramı ile eşleştirilmektedir. Sivil toplum, ideal toplum olarak algılanarak, belki de toplumsal yapılanma içinde olacak en büyük hataya düşülmektedir. Ne olursa olsun, bir toplumda herkesin aynı Şekilde düşünmesi, hareket etmesi mümkün değildir ve bu Şekilde bir beklenti içine girilmemelidir. Sivil toplum, ekonomik yapılanmanın var olduğu, maddi çıkarların Őekillenip akladığı bir toplum değildir. Böylesi bir bakış açısı, ülkenin toplumsal yapısını ve gelişmişlik düzeyini olumsuz etkilemektedir (Trkne, 1997).

2.2. Sivil Toplum Kuruluşları

2.2.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Tanımı

Sivil toplumun varlığını gösteren en önemli barometre, o toplumda Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın var oluşlarıdır. STK'lar sivil düşüncenin hakim olduğu, değerlerin ön planda tutulduğu, toplumsal çıkarımların sağlandığı, insani yaklaşımların çoğaldığı, paylaşım ruhu ile yardımlaşma niteliklerini taşıyan, demokrasinin varlığının göstergesi olan örgütlü kurumlardır (Doğan, 2002, akt: Baydemir, 2009). STK tanımı ilk kullanılmaya ve farkındalığı ortaya çıkmaya başladığında Sivil Toplum rgt (ST) olarak tanımlanmış, zaman içinde ST terimi daha kurumsal bir boyuta taşınarak Sivil Toplum Kuruluşu (STK) olarak kullanılmaya başlanmıştır (Trkne,1997).

2.2.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Yapısı

STK'lar kamusal alan ve resmi kuruluş statüsüne sahip olup, resmi kurumlar dışında olan, bağımsız olarak çalışan sivil inisiyatiflerdir. STK'lar, üyelerin üyelik aidatları ve bireylerin gönüllü bağışları ile varlığını sürdüren, kar amacı olmayan, gönüllülük esasıyla yol alarak toplumsal, çevresel, eğitim, ekonomik, kültürel, hukuksal vs. alışmalarını ikna, eylem, eğitim ve yardım amacıyla yapılan faaliyetlerle sürdüren kurumlardır. STK'lar gelişmiş toplumlar için varlık sebebi ve itici gler olarak yer almaktadırlar (Zeynep, 2012).

STK denildiği zaman; oda, sendika, vakıf, dernek, birlik ve kooperatifler vs. adı altında faaliyet gösteren kurumlar düşünülmektedir. Bir başka deyişle STK olmak demek, hukuki statü ile kurumsal kimlik kazanmaktır. STK'lar her ne kadar gönüllülük esasına göre var olsalar dahi iktisadi fayda açısından bazı kamu kuruluşları da, STK statüsünde görülmektedir (Vakfı, 2014). Globalleşen dünyada itici bir güç olarak kabul edilen STK'lar yasama, yürütme, yargı ve medyadan sonra “Beşinci Güç” olarak, kamu ve özel sektörden sonra ise, “Üçüncü Sektör” olarak kabul edilmekte ve devlet karşısında ortak konumda söz sahibi olmaktadır (Gündüz, 2014).

Türkiye’de ise, STK’ların yapısının ya zayıf, ya da dış ilişkiler sistemine bağımlı olması gerçeğinden dolayı, durumun bu şekilde olduğu söylenemez. STK denildiğinde cemiyetler, vakıflar, dernekler, sendikalar vs. gibi gönüllülük esasına göre varlık gösteren, devlet dışı hareket eden kurumlar ifade edilmektedir (Yıldırım, 2004). Hayırseverlik, yardımseverlik, kar amaçsızlık üzerine var olan ülkemiz STK’larında, dernekler ve vakıflar öne çıkmaktadır (Vakfı, 2014).

Modern ve gelişmiş toplumun bir göstergesi olarak düşündüğümüz STK’ların en önemli işlevsel yönü, “sosyal diyalog” ile devlet ve devletin tüm kurumları üzerinde baskı aracı olmasıdır. Bu bakış açısıyla bakıldığında STK’lar, devletin vatandaş üzerindeki etkisini dengeleyen, vatandaş devlet otoritesinden koruyan, devletle toplum ve birey arasında bir denge unsuru, köprü olarak görülmektedir (Demir, 2014).

Günümüz coğrafyasında STK’lar, gelişmişliğin düzeyi olarak görülse dahi ülkemizde ne yazık ki, hala istenilen düzeye ulaşamamıştır. Geleneksel Türk toplumunda, gönüllülük esasına göre yapılanmış olan vakıf ve dernek gibi sosyal içerikli kurumlar, uzun bir geçmişi olan STK’lar olarak karşımıza çıkmakta ve hala bu yapılanmalar içinden kendi genetik kodlarımızdaki dinamikler ortaya çıkarılamamıştır. Toplumsal gelişim süreci içinde ne yazık ki bazı kuruluşlar, sosyal ve toplumsal hizmet ruhuna yönelik olmayan negatif çalışmalar içinde yer almaktadır. Bu tarz olumsuzluklar toplumda yanlış algılara yol açmaktadır. STK’ların menfaat ve çıkar sağlanan bir statü elde etme yeri asla olmadığı, hizmet edilen ve sosyal gelişmeye yönelik gönüllülük esasına göre yol alan kurumlar olarak analiz edilmesi gerekmektedir. Tüm dünyadaki sosyal ve toplumsal gelişmenin, demokratikleşmenin ana kriterlerinden birisi, STK’ların varlığı ve aktif

oluşları olarak düşünülmektedir. Zira dünya üzerinde yaşanan, tüm olumsuz ve insani değerleri sarsan zedeleyen toplumsal olaylar, STK'lar aracılığı ile sarılmaktadır. Bir anlamda tüm negatif düşünceler ve eğitim kaynaklı eksiklikler, STK'ların aktif çalışmalarıyla halkı bilinçlendirme ve güçlendirme yönünde çok ciddi adımlar atılarak çözülmekte ve onarılmaktadır. Önemli olan yaşananları iyi analiz etmek, toplumun algısını ve ihtiyaçlarını doğru okumaktır. Tüm bu tespitler doğrultusunda olmasını gerekeni yapmak için doğru adımlar atmak, toplumsal yapılanmayı güçlendirmekte ve geliştirmektedir.

Bizlerin geçmişten gelen sosyal yapılanma ağımız ve genetik yapılarımız, böyle bir mirası doğru tanımamızı, vatan ve insan sevgisi ışığında o günün ruhunu doğru okumamıza yönelik kodlanmıştır. Tüm dünyada ve ülkemizde yıldızı parlayan bir değer olarak görülen STK'lar, istenilen düzeyde ve sosyal içerikli çalışmalarla demokratikleşmenin ve gelişmenin bir ölçütü olarak görülmektedir (Ataseven, 2015).

Günümüze baktığımızda, STK'ların devletle ilişkilerinde, kurumlararası iletişimde ve sosyal yapılanma konusunda ciddi sorunları bulunmaktadır. Bilişim sektörü ve kişilerarası iletişim ağının kolaylaşmış olması bile, bu gelişimsel sorunların giderilmesi aşamasında çözüm üretici bir etken olmakta ağır adımlarla ilerlemektedir. Prof. Dr. İbrahim Yıldırım'a göre;

“Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının iç içe girmiş çok sayıda sorunla karşı karşıya bulunduğu yapılan araştırmalarda ve gözlenen uygulamalarda belirlenmiş bulunmaktadır. Bunları tasnif edecek olursak aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- *Katılım ve bilgi eksikliği.*
- *Mali kaynak yetersizliği.*
- *Sınırlayıcı yasal düzenlemeler.*
- *Örgüt içi demokrasi eksikliği.*
- *İdeolojik özelliklerini ön plana çıkarma.*
- *Eleman ve alt yapı yetersizliği.*
- *STK'lar arasındaki iletişimsizlik” (Yıldırım, 2004).*

2.3. Sivil Toplum Kuruluşları ve Türk Toplumunu

Türk toplumunda kişilerin STK'lara girmelerini engelleyen en önemli faktörlerin başında bilgisizlik, çekingenlik ve aile baskısı gelmektedir. Çarpık yerleşme ile göç olgusunun toplumda yarattığı yerel sahiplenme duygu karmaşası ve hızlı nüfus artışı, STK'lara katılım ve STK'ların yaygınlaşma düzeyinde oldukça etkilidir. STK başkanı olarak derneklere katılım düzeyi konusundaki görüşlerini dile getiren bir dernek başkanı'nın sözleri derneklerin içinde buldukları durumu açıkca anlatmaktadır:

“Bu örgütlere toplum da yeterince sahip çıkmamakta, üye olmamakta ve çalışmalarına katılmamaktadır. Üye olanlar da tam sahiplenememekte aidatlarını bile zamanında ödememekte bir çoğu 2 yılda bir yapılan genel kurul toplantılarına dahi katılmamaktadır. Genel kurul toplantılarına katılan üyeler içerisinde, yönetime hesap soran, faaliyetleri denetleyen çalışmalara katılan üye sayısı çok düşük düzeydedir. Üye tabanının bu ilgisizliği ve duyarsızlığı, örgüt yönetim kadrolarının hem heyecanını, hem motivasyonunu azaltmakta, hem de örgüt içerisinde yönetim ya da lider sultasına neden olmaktadır” (Yıldırım, 2000).

STK'lar buldukları yerlerde biraraya gelerek platform ve federasyon adı altında birleşmekte ve bu şekilde daha güçlü olmayı hedeflemektedirler. Bu şekilde oluşan bir çok birleşmeler, zaman içinde zor bir süreçten geçip oluşuyor olmalarına rağmen, birleşme sonrası ne yazık ki hızlı kopmaların ve ayrılıkların olduğu görülmektedir (Ataseven,1997).

STK'lar ile ilgili çok sayıda araştırmalar yapıyor olmakla birlikte, 2006 yılında Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bir araştırmada; ülkemizde lokal, kulüp ve derneklere gitme ve katılım oranlarının oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Bölgeler arasında ise, ciddi farklılıklar olduğu görülmektedir. Kentsel ve büyük şehirlerde katılım oranları yüksek, kırsal ve doğu-güneydoğu bölgelerinde ise katılım oranları, belirgin bir şekilde düşük olarak

saptanmıştır. Bu durum; ülkenin jeolojik ve sosyal kimliği'nin, STK'ların toplumsal varlığında ciddi bir değişiklik göstergesi olduğunu göstermektedir (Turgut, 2010).

2.3.1. Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşlarının Yapılanması

Türkiye'deki STK'lara tarihsel açıdan bakıldığında; vakıf, dernek, kooperatifler, sendikalar, meslek örgütleri vs. olarak yer almaktadırlar. STK'lar yapılanma sürecinde bir çok evrelerden geçmiş ve bugünkü kimliğine kavuşmuştur. Kadınların gönüllü olarak daha çok yer aldığı STK'lara bakıldığında ise, vakıflar ve dernekler ön plana çıkmaktadır (Yatkın, 2013).

2.3.1.1. Vakıflar

Vakıflar, kişilerin özgür iradeleri ve istekleriyle kendi mal ve gelirlerinden istedikleri kadarını aktardıkları, hayır işlerine yöneltilen ve parasal destek verdikleri kurumlardır. Türkler, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan itibaren İslamiyet'i benimsemiş ve bu dönemlerde varlıklarını sürdürmeye başlayan vakıflar birçok ülkeden daha erken OSD'lerini sürdürmüşlerdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun 13.yüzyılda kuruluşundan itibaren vakıf kavramı oluşmaya başlamıştır ve günümüze dek vakıflar halen toplumsal hayatın içinde olup hizmetlerine devam etmektedirler. Osmanlı İmparatorluğunun hakimiyetinde olan ve geniş sınırlar içinde her yer de var olan vakıflar; ibadethane, okul, kütüphane, köprü, hamam, hayır evleri, kültür kurumları, çeşme, imarethane, hastane vs. insana hayır ve faydası olacak tüm hayır kurumlarının yapımlarında etkili olmuş, ihtiyaç sahibi insanlara yardım ve destek vererek hizmetlerini sürdürmüşler ve halen sürdürmektedirler (Filan, 2009).

Vakıflar, bir kişinin veya kurumun topluma fayda sağlanması için kullanılmak üzere malını yada parasını bağışladığı kuruluşlardır. Bir vakıf kurulabilmesi için, para ya da mülk bağışı olmalı ve o bağıştan faydalanacak olan paydaşların olması gerekmektedir. Bağışlanan mülk ve paraların yönetimi bir idari kurum tarafından takip edilerek, takibi, uygulaması ve denetimi yazılı metinlerle belirtilmelidir. Hayır amacıyla kurulan vakıflar ilk çağlardan günümüz toplumuna kadar var olmuşlardır. Hayırseverliği ve yardımlaşma duygusu yoğun olan Türk toplumu; eğitim, kültür, sağlık, toplum huzuru, bilim, askeri,

çevre, iklimsel olaylar ve bir çok farklı alanlarda çok çeşitli vakıflar kurarak topluma ve dünyaya hizmet etmektedirler (Doğanlı, 2010).

Vakıflar ve dernekler topluma yararlı bir hizmet geliştirmek için kurulmuş yasal topluluklar olarak tanımlanmakta olup, alt boyutta incelenecek olursa asıl amaçları ihtiyaç sahibi ailelere yardım etmektir. Tüzükleri ve vizyonları dahilinde toplumsal bilgilendirme çalışmaları yapmaları temel kriterleridir. STK'lar var oldukları ülkenin yapısal çerçevesi ışığında o ülkenin örgütsel yapısında belirlemektedirler. Örgütsel yapı, o ülkenin siyasi rejimi ile birebir ilgilidir. Siyasi rejim eğer baskıcı otoriter rejim şeklindeyse, STK'ların varoluşları olumsuz etkilenmektedir. Siyasi yapılanma demokratik bir rejim sistemindeyse, sivil toplum yapılanması çok daha kolay, hızlı ve demokratik olmaktadır (Yıldırım, 2004).

Vakıflar Osmanlı ve Selçuklu döneminde yüzyıllarca hayır adı altında kamu hizmeti olarak topluma destek vermenin yanında, bağışlanan mal varlıklarını yönetmektedirler. Aynı zamanda vakıflar yoksul insanlara ulaşabilen, sosyal yardımlaşma ağını düzenleyen, varlığıyla toplumda yardım kültürünü benimseten en önemli kurumlar olmuşlardır (İlter, 2009).

Vakıflar, tarihimizde sivil örgütlenmenin en başarılı olduğu kurumlardandır ve toplumsal düzeni korumak, insanların yaşamlarını kolaylaştırmak, paylaşmanın ve birlik olmanın farkındalığını yaratmak için kurulmuşlardır (Arslanel ve Özkiraz, 2010). Bu kurumlar hiçbir ayırım yapmaksızın toplumun tüm kesimine sahip çıkarak kamusal amaçlara hizmet etmektedirler (Bozatay, 2010). Vakıfların ilk kurulduğu dönemlerde vakıfların kuruluşunda yer alan kuruluş üyelerinin askeri zümre temsilcileri oldukları görülmektedir (Arslanel ve Özkiraz, 2010).

Vakıflar amaçları doğrultusunda toplumun sosyal refahına yönelik ihtiyaç sahiplerine destek ve kalıcı eserlerin topluma kazandırılmasının yanı sıra, eşi ölmüş ya da eşinden ayrı yaşayan dul kadınlara maaş bağlanması, ailesinin durumu olmayan fakir kızlara çeyiz hazırlanması, kışın soğukta kalan aç kuşların beslenmesi, evlerine destek sağlamak için çalışan kadınların çocuklarına bir yer tahsis ederek süt anne temini, fakir çocukların korunması, yaşlı ve sakat çocuklara yardım gibi toplumsal sorunlara çözüm üretmişlerdir

(Buluş, 2009). Bireyler, kurdukları hayır müessesesi olan vakıfların sonsuza dek yaşaması için; tarla, çiftlik, hamam, ev, dükkan gibi mal- mülklerini, bu mülklerin tapularını ve gelirlerini kendi istekleri ile bağışlayarak toplumun yararına hizmet eden kurumsal yapılanmalar olan vakıflara bırakmışlar ve bırakmaktadır (İlter, 2009).

2.3.1.2. Dernekler

Dernekler toplum yararına faaliyet gösteren, kişilerin bir araya gelerek kurdukları, süreklilik arz eden kişi toplulukları ve kuruluşlardır (Sezer, 2006). Dernekler; kültür, hayır, eğitim, paylaşma, iyilikseverlik ve dayanışma ruhu ile kurulan, kar amacı gütmeyen kuruluşlardır. Kişiler tek başına gerçekleştiremedikleri yardım ve destekleri dernek adı altındaki kurumsal yapılarla daha hızlı ve daha koordineli olarak yapabilmektedirler (Yatkın, 2013). Dernekler kuruluş amaçları doğrultusunda insani destek amacıyla varlıklarını oluşturmakta olup, çoğunlukla da hemşeri, yardım, eğitim ve kültürel değerleri koruma mantığıyla kurulmaktadır (Vakıf, 2014).

2.3.2. Günümüzde Sivil Toplum Kuruluşlarının Varlığı

STK'lar yüzyıllardan beri, toplumun ve demokratik yaşam tarzını belirleyen tüm uluslar için vazgeçilmez yapılanmalardır. Fakat bu güne dek istenilen düzeye ulaşamamıştır. Ülkemizde her ne kadar sivil toplumun varlığı ve işleyişi gelişmiş gibi görünse de, ne yazık ki hala birçok konuda aktif bir biçimde faaliyet gösterememektedir. STK'lar ve işleyişleri, Osmanlı dönemindeki dernek ve vakıfların güçlenmesi ile hayat bulmuştur. STK'lar demokrasinin gereği toplumsal rolleri ve var oluşları sebepleriyle, toplumsal hayatta daha fazla aktif olmaları gerekirken, oluşmuş rolleri ve toplumdaki olumsuz yaklaşımları açısından olumsuz eleştiriler almaktadırlar. STK'lara var oluşlarından bugüne kadar toplum tarafından kuşku ve şüpheli gözlerle bakılmış, güven duygusunun oluşması çok uzun yıllar almıştır. STK'ların zayıf oluşu üzerinde durulan en önemli ana başlık politik kültür olmuştur. Türk politik kültür yapısı, merkezi bir devlet olgusu üzerinde yükselmekte, toplumsal faktörler ise devletin gücü altında yer almaktadır. Bu durum, Türk siyasi yapısının değişimleri ile yönlenmiş olup, günümüz ve geçmiş süreçlere bakıldığında, dönem dönem STK sayıları yükselmiş olsa da; ne yazık ki

STK'lara karşı güven duygusu azalmış ve bu durum şüpheli yaklaşıma yerini bırakmıştır (Karaman ve Aras, 2000, akt: Genç, 2006).

STK'ların günümüzde işlevselliğini azaltan bir başka unsur ise, STK'ların kendi yapısal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Üye sayısının sınırlı olması, STK'lara yapılan destek ve yardımların kısıtlı olması, gençlerin STK'larda yer almak istemeyişleri, orta ve ileri yaştaki insanların STK'larda yer almayı boş zamanları değerlendirme olarak görmeleri, STK kültürünün gelişmemiş olması olarak gösterilebilmektedir (İnsel, 2004, akt: Genç, 2006).

2.4. Sivil Toplum Kuruluşları ve Kadın

2.4.1. Kadın Sivil Toplum Hareketlerinin Tarihsel Süreci

2.4.1.1. Dünya'da Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Süreci

STK'ların dünya üzerinde yapılanması ve güçlenmesi, Avrupa'da filizlenmeye filizlenmeye başlamış ve kadınların STK'larda tarih sahnesine ilk çıkışları Avrupa'da olmuştur. İlk olarak İngiltere, Fransa ve Doğu Avrupa'da yön bulmuştur. İngiltere'de uluslararası sularda hakemlik yapmak ve pazar açmak amacıyla sivil toplum hareketi oluşturulmuştur. Sivil toplumun literatüründe insiyatif olarak adlandırılan bu dönem, "Laissez Faire" düşüncesinin temelini oluşturmaktadır. Sivil toplum devlet eksenli olmaktan çok toplum ve birey eksenli bakış açısı ile ele alınmaktadır (Kuzmics, 1993, akt: Menteş, 2008).

1789 yılına gelindiğinde ise, Fransız ihtilali ile kadın hakları alanında toplumsal hareketlenme gerçekleşmiştir. Sosyal gelişmenin dinamik gücü olan STK'lar, Fransız ihtilalinin ardından, sivil toplum kavramı ve sivil toplum kuruluşları örgütlenmesi ve yapılanmasıyla hız kazanmıştır. Fransız ihtilali, yaydığı fikirler ve bakış açılarıyla modernizmi hızlandırmış, bunun sonucu olarakta sivil toplum kavramı daha güçlü bir konuma ulaşmıştır (Karataş, 1997). Batı dünyasındaki Fransız ihtilali ve sonrasında Avrupa'daki siyasi değişimler ile dünya yenilenme süreci yaşamış olsa dahi asıl sistem değişimi, 2. Dünya Savaşı sonrası şekillenmeye başlamıştır (Karakaş, 2013).

Tarihsel süreçte sivil inisiyatif gibi görünen Bolşevik devrimi, sivil toplum kavramını tarihten silmek ve bir daha topluma şans tanımamak üzerine gelişmiştir. Rusya Bolşevik devriminin ardından 19. yüzyılın sonlarına doğru, sivil inisiyatifin olmadığı devletçi sistem konusunda esnekleşmeye başlamıştır (Yarar, 1997).

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde ise kadınlar, 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başlarında kitlesel olarak tarih sahnesinde yer almaya başlamışlardır. ABD'deki ilk kadın hareketi kölelik karşıtı olarak kitlesel bir hareket olarak başlamış ve bu hareket "1. Dalga" kadın hareketi olarak isimlendirilmiştir. Bu dalga kendi gelişim süreci içinde, sermaye, ırklaşma statüsü ve sınıf ilişkileri üzerinde yoğunlaştığı için başarısız olmuştur. "2. Dalga" kadın hareketi ise, siyah ve işçi sınıfı kadınların hareketi olarak başlamış, ilk dalgadan farklı olarak, beyaz ve orta sınıf kadınlar bu hareketin içinde yer almışlardır. Bu dalga, kadının kendi kimliği ve statüsünü kazanması üzerine gelişmiştir (Epstein, 2001, akt: Menteş, 2008).

Sivil Toplum Örgütleri ilk kez Batılı ülkelerde kurulmaya başlamış olmakla birlikte, daha sonraki yıllarda ABD'de ve sonrasında Müslüman ülkelerde de güç ve destek bulmuştur. Kadın İnsan Hakları Projesi Kurucusu İlkaracan (2000), müslüman ülkelerdeki kadın hareketinin durumunu şöyle değerlendirmektedir:

"Müslüman toplumlarda güçlü bir kadın hareketi başladı. İslamdaki Kadın erkek eşitliği bozulmuş ve kadını ikinci konumda tutan gelenekler İslam'a mal edilmiştir. İslam politika aracı olarak kullanılmıştır. Müslüman Toplumlarında yaşayan "Kadınlar Ağı" diye bir örgüt var. Bu örgüte 26 ülke üye. Suudi Arabistan ve Körfez ülkeleri hariç, bütün diğer Müslüman ülkelerde güçlü bir kadın hareketi var" (Demirkan ve Fırat, 2000, akt: Menteş, 2008).

2.4.1.2. Türkiye'de Kadın Sivil Toplum Kuruluşları Tarihsel Süreci

Dünya'da kurulan ilk kadın teşkilatı, 13.yüzyılda Ahi Teşkilatının kurucusu olan Ahi Bey'in eşi Fatma Bacı'nın kurduğu "Anadolu Bacıları" anlamını taşıyan "

Bacıyan-ı Rum” teşkilatıdır. Bu teşkilat, Selçuklu Dönemi Ahiler döneminde kurulmuş olup, birliğin amacı; kadına maddi-manevi destek vermek, eğitmek, evsiz, anne - babasız kalan çocuklara ve kadınlara sahip çıkmak olmuştur. Birliğin üyelerine yönelik söylemleri ise, “İşine, aşına, eşine sahip ol.” sözleri olup, bu sözler kadın teşkilatının ana ilkesini oluşturmaktadır. Tarihçiler tarafından yapılan araştırmalar sonucu, bu teşkilat dünyada kurulan ilk kadın birliği olarak literatürde yer almaktadır (Kılıç, 2014). Ülkemizde yer alan STK’lar açısından kadının tarihsel sürecine baktığımızda, öncelikle kadının sosyal değişim sürecini incelememiz gerekmektedir.

Türk kadını tarihsel sosyal değişimi içinde, bugün dünyanın birçok gelişmiş ülkelerindeki kadınlar ile aynı haklara sahiptir. Türk kadını bu günkü durumuna gelebilmek için tarihsel dönem içinde çok çeşitli süreçlerden geçmiştir (Tuncer, 2013). Türkiye’de kadının sosyalleşme durumunu görebilmek için, öncelikle tarihsel süreci ve yaşadığı toplumsal olayları açıklamak gerekmektedir (Doğramacı, 1993). Tuncer (2013)’e göre bu aşamaları beş gruba ayırabiliriz;

- İslâmiyet öncesi dönem
- İslâmiyet’in etkisi altındaki dönem
- Tanzimat Dönemi (Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk batılılaşma dönemi)
- Meşrutiyet Dönemi
- Cumhuriyet Dönemi (Tuncer, 2013).

- **İslamiyet Öncesi Dönem**

Anadolu’nun tarihsel süreci içerisinde yazılı tarihi, M.Ö. 3000 yıllarında başlamaktadır. Profesör Afet İnan yaptığı araştırmalarında, İslamiyet öncesi dönemlere gidildiğinde Hitit kadınları ile Türk kadınlarının yaşamları arasında bir benzerlik olduğunu dile getirmiştir. Bu dönemde Hitit uygarlığı kral ve kraliçe tarafından yönetilmektedir. Hitit yaşam tarzına göre kadın kocası tarafından öldürülebilir ve suçlanmaz. Erkek egemen bir toplum hakimdir. Kadın erkeğe oranla daha az ücret almasına rağmen kişisel hakları dışında, mallar üzerinde de eşit haklara sahip değildir. Poligaminin olmadığı bu toplumda, kadının bir bedel konularak bir ağırlık karşılığında evlendirmesi, evlilik kurumunun temeli olmuştur (Doğramacı, 1992).

İslam öncesi dönem, İslam dininin kabulü olan 7. yüzyılın ortalarına kadar olan dönemi kapsamaktadır (Doğramacı, 1993). Türklerin bu dönemdeki dinleri “Şamanizm”dir ve bu dönem tanrılar, tanrıçalar dönemi diye de bilinir. Bu dönemde tüm kavramlar iyi, kötü, hastalık, şans, ölüm vs., tanrılar ve tanrıçalarla sembolize edilmiştir. Şamanizm de eşitlik temel kavramdır. Kadın ve erkek eşit olup, kadının yeri kocasının yanındır (Doğramacı, 1992). Orta Asya’da Hun Devletinin hakim olduğu dönemde Şamanizm varlığı sürmekte olup, bu dönemde kadın, erkek ile eşit haklara sahiptir. Devletin başı Hakan ve eşi Hatun ile beraber devleti temsil etme hakkına sahip olup, dönemin yazılı ilk belgeleri olan Orhun Kitabelerinde, kadından saygı ve hürmetle bahsedilmektedir. Kadın erkekle eşit şartlarda eğitilerek, vatana dair olan her türlü tehdiye karşı eşinin yanında yer almaktadır. Her ne kadar kadına değer var ise de, kız evladının doğumu toplumda değer görmemekte (Doğramacı, 1993) ve bu dönemde kadın ile erkek arasında; siyasal, sosyal, kültürel, saygınlık, ticari, tarımsal ve ekonomik alanlarda hem haklar, hem de sorumluluklar paylaşılmaktadır (Tuncer, 2013). İslamiyet öncesi dönemde kamu düzeni, devlet ve toplum hayatı Şamanizm etkisi altında kalmıştır. Türkler İslamiyet öncesi değişik dinleri benimsemiş olsalar dahi hiçbiri Şamanizm kadar Türk toplumunda ve toplumsal düzeni sağlamada etkin ve kalıcı olamamıştır. Kadına bu sürecin içindeki her dönem de kendisine biçilen roller olmuş ve kadın, bu biçilen rollerin ışığında gelişim ve değişim göstermektedir (Pamir, 2003).

- **İslamiyet’in Etkisi Altındaki Dönem**

İslamiyet’in kabul edilmesinin ardından, İran (Fars) ve Arap kültürünün Türk toplumunu etkilediği ve yönlendirdiği dönem başlamıştır. Bu etkileşme sonucu, kadına verilen değer gittikçe kaybolmaya başlamaktadır (Doğramacı, 1993). Bu dönem, kadının gerilediği ve varlığının yok sayıldığı dönemi temsil etmektedir. Kadın erkeklerle eşit yaratılmamıştır ve kadının cinsiyetinden dolayı, zekadan yoksun ve muhtaç bir varlık olduğu inancı hakimdir (Tuncer, 2013). Bu dönemde bir erkek istediği kadınla evlenir, isterse onları öldürebilir ve kız çocukları değersiz bir varlık olarak görülerek istenildiği anda diri diri gömme hakkına sahiptir inancı, topluma yön vermektedir. Kadının bu dönemde gerilemesini hızlandıran belki de en önemli 2 etken, erkeğin birden fazla evliliği ve

kadının varlığı ve gücü olmasına rağmen kendisini inzivaya çekmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Aslında, İslamiyet'in ilk kabulü yıllarında kadın çok daha özgürdür. Ne zamanki farklı kültürlerle iç içe geçme durumu olmaya başlar ve o zaman kadının söz hakkı elinde alınmaya başlamaktadır. Hz. Muhammed kadınlar için; “Kadın erkek eşittir ve toplumun öbür yarısıdır”, “karısının haklarını gözeten kimse iyi bir müslümandır” ve benzer hadisleri ile kadının değerini ve saygınlığını ortaya koymuştur (Doğramacı, 1993). Aslında burada asıl görülmesi ve vurgulanması gereken, İslamiyet'in varlığı ve kuralları değil, İslamiyet'in farklı yorumlanması diye düşünülmesi gerekmektedir (Tuncer, 2013).

Türk toplumu zaman içinde Arap ve İran etkisinden kurtularak, Türk geleneklerine entegre olmaya başlamaktadır. Selçuklu dönemi olarak adlandıracağımız bu dönemde kadın, zor bir geçiş süreci yaşıyor olmasına rağmen, Türk geleneğine uygun sosyal kimlik taşımakta ve varlığını sürdürmeye devam etmekte (Doğramacı, 1993) ve Arap toplumundaki kültürel normlarından uzaklaşmaya ve kendi kimliğini bulmaya başlamaktadır. İslam, kadın ve erkeğe eşit haklar vermiş olmasa dahi, kadının mülk edinme, miras hakkı ve kadının sosyal hayatta var oluşu ile ekonomi ve ticari hayata katılım hakkını vermiştir (Tuncer, 2013). Bu dönemde kadın vakıf gibi sosyal alanlarda kurucu olarak yer almış, o dönemdeki Kayseri'de bulunan Gevher Nesibe Hatun Hastanesi'nde gönüllü hemşirelik yaparak hem sosyal alanda bir ilki başarmış, hem de toplumda kadının varlığını güçlendirmeye başlamıştır.

Kadınlar o dönem, aile bütçelerine katkı sağlamak için ilk kadın birliği “Bacıyan-ı Rum” adı altında bir örgüt kurarak; ürettikleri halı ve kilimleri Bizanslılara satmışlar; böylece hem sosyal hayata katılmış, hem de aile bütçelerine katkı sağlamışlardır. Bu dönemde çok eşlilik rağbet görmemektedir. XIV. yüzyılda bir Alman papazı olan Schweigger'in bir sözü, o dönemdeki Türk kadınının etkin varlığını çok güzel ve anlamlı bir şekilde ifade etmektedir. Schweigger der ki:

“Türkler dünyaya, karıları da onlara hükmeder” (Delilbaş, 1998).

- **Tanzimat Dönemi (Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk batılılaşma dönemi)**

Osmanlı döneminin başından itibaren başlayan bu dönem, 14.yüzyıl başlarından 20. yüzyıl başlarına kadar sürmektedir. Bu dönemde kadın, Osmanlı İmparatorluğu geleneğine uygun sosyal kimliğe kavuşmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu güçleniyor olmasına rağmen, kadın statüsünde ciddi bir gerileme görülmektedir. Bu dönemde dış etkenler artık kendisini fazlasıyla hissettirmektedir. Kadına verilen haklar yavaş yavaş geri alınır, Türk gelenekleri iyice zayıflayarak özellikle şehirlerde kadınlar katı kurallar içinde yaşamaya yönlendirilmektedir. Harem kültürü Osmanlı'da tamamıyla yerleşmiştir. Kadın varlığı ile ikinci plana atılmış olmasına rağmen Osmanlı Türk kadını; eğitim, sağlık ve bazı sosyal- kültürel alanlarda ön planda olmayı başarabilmişlerdir. Şehir hayatında var olan kadınlara nazaran, Anadolu'nun kırsal kesiminde yaşayan kadın, daha özgür, geleneklerine bağlı olarak Türk kültürüne uygun bir şekilde varlığını sürdürebilmiştir (Doğramacı, 1993).

Tanzimat dönemi ile birlikte Batılılaşma kendisini fazlasıyla hissettirmeye başlamıştır. Batı kurumlarının yapısı ve işleyişi örnek alınmaya ve Türk kadınının sorunlarına batı gözü ile bakılmaya başlanmıştır. Her ne kadar Türk kadınına yönelik bu gelişmeler Tanzimat ile başlamış olsa da, bu değişim ve gelişmelerden kentli kadınlar daha fazla etkilenenler olmuşlardır. Köy kadınları için ise, bu dönemin getirisi fazla olamamıştır. Kentli kadın eğitim imkanlarına kavuşmuştur. Kızlar için Rüştîye ve Darülmualimat açılmış ve Türk kadını bu sayede sosyal hayatta daha fazla aktif olmaya ve çalışma hayatına girmeye başlamıştır (Delilbaş, 1998).

II. Meşrutiyetin ilan edildiği 1908 yılından itibaren kadınlar sosyal hayatın içinde daha fazla yer almaya başlayarak, ya kurulmuş derneklere üye olmuşlar ya da kendileri dernek kurmuşlardır. Kurulan derneklerin bir bölümünün kadın haklarını savunmak, bir bölümünün ise yardım amaçlı olup, bu derneklerin başında "Osmanlı Kadınları Terakkiperver Cemiyeti", "Teal-i Nisvan Cemiyeti", "Cemiyet-i Hayriye Hilal-i Ahmer Kadınlar Cemiyeti" gelmektedir. Osmanlı'da kadın örgütlemelerinin başlamasıyla birlikte, çok sayıda dergi çıkarılmıştır. Bu dergiler 402'nin üzerinde olup, Avrupa'da yayılan kadın hareketleri hakkında bilgi vermektedir. Kadın o dönemde her ne kadar sosyal hayatın içine girmesi ile ön plana çıkmaya başladıysa da bu dergilerin çoğunun

yayın yönetmeni erkek olup, birçoğu da kadın imzasıyla erkekler tarafından kaleme alınmıştır (Küçükırsoy, 2016).

- **Mili Mücadele Dönemi**

Cumhuriyet öncesi milli mücadele döneminde kadınlar, sosyal alanda varlıklarını göstererek öncü olabilmişlerdir. Kadınlara verilen haklarla ilgili ilk adımlar, 1916 yılında gerçekleştirilmiştir. O dönem Milli Mücadele dönemidir ve Halide Edip Adıvar'la birlikte başlayan kadın hareketleri kendisini hissettirmeye başlamaktadır. Bu dönemde kadın hareketi milli mücadeleye yönelik birleşme üzerine kurulmuştur (Doğramacı, 1993).

Kadınlar ellerine silah ve mühimmat alarak bizzat savaşa katılmışlar, protesto mitingleri, halkı uyandırmak için dernekler, basın ve yayın organlarında aktif yer almaktadırlar (Gökçimer, 2008). Milli Mücadele dönemi olan o zor günlerde, Türklerin elinde bir avuç Anadolu toprağı dışında, hiçbir şeyleri kalmamıştır. Bir ülkenin var oluşu kolay olmamış ve Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde verilen Kurtuluş Savaşı, kadın ve erkeğin birlikte omuz omuza savaşması ile kazanılmıştır. Bu dönem sonrası kadının aktif olduğu topluma geçiş süreci hızlanmış ve kadın sosyal haklarını elde ederek bu günkü güçlü konumuna ulaşmayı başarmıştır (Doğramacı, 1993).

- **Cumhuriyet Dönemi ve Sonrası**

Osmanlı'nın ardından Cumhuriyet'e geçiş sürecinde, oldukça zayıf bir sivil toplum anlayışıyla geçilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşu ile kadınlar hem sosyal, hem ekonomik, hem de siyasal ve akademik alanda ön plana çıkmaya başlamışlardır (Berzeg, 1997). Bu süreçte toplumsal değişimin gelişmenin bir sembolü olan kadınlarımız eş ve anne kimliklerini, toplumsal yapılanma içinde yaşadıkları sosyal hayatlarıyla birlikte devam ettirmişlerdir.

Cumhuriyet'in varlığı ile birlikte, çağdaş ve yenilenme sürecine giren ülkemizde, Türk kadınına yönelik daha ciddi adımlar atılmış, batı dünyasından daha radikal ve değişime açık düzenlemeler yapılmıştır. 1934 yılında kadına seçme ve seçilme hakkı tanınması ile

başlayan değişim süreci, kadın- erkek eşitliği öngörmesi, evlilik konusunda yapılan yasal düzenlemeler ile o günkü şartlar düşünüldüğünde ne denli radikal ve önemli adımların atıldığını göstermektedir (Acar, 2010).

Türkiye’de ilk STK, 1924 yılında Türk Kadınlar Birliği (TKB) adı altında kurulmuş ve Türk kadınının siyasal haklarının verilmesi bu birliğin ilk çalışmaları olmuştur. Birlik ilk yapılanma sürecinde, kadının siyasi anlamda güçlenmesi üzerine yoğunlaşarak toplumsal kabul sürecinde ciddi sorun yaşamış ve kapatılmak zorunda kalmıştır. 2.Dünya Savaşı sonrası tekrar kurulan TKB, siyasi söylemden uzaklaşarak, daha çok kadının haklarını, anne, eş ve sorumlu vatandaş olma rolünü korumayı ve pekiştirmeyi amaç edinerek çalışmalarına devam etmiştir.

Günümüzde dünyasında toplumsal bir yara olmaya devam eden cinsiyet eşitsizliği açısından birçok atılım ve çalışmalar yapıyor olmasına rağmen, ne yazık ki kadın ve erkek arasında yüzyıllardan beri gelen bir eşitsizlik söz konusu olmaktadır. Bu eşitsizlik söyleminin ana merkezinde ise, erkek güç, kadın sorumluluk bağlamında terazinin iki kefesini oluşturmaktadır. Cumhuriyetin ilanı ile kadın hakları ve eşitliği konusunda ciddi gelişmeler sağlanmış olsa da ihtiyaç duyulan düzeye gelinebilmiştir (Kılıç, 1998).

2.4.2. Sivil Toplum ve Kadın Kimliği

Dünya’da sivil toplum tarihi oldukça uzun bir sürece dayanmaktadır. Sivil toplumu örgütsel yaşam ve siyasi var oluş açısından ele alırsak, sivil toplum dönemler sürecinde değişimler yaşamıştır. Bu gün STK’lar, varoluşları açısından hem örgütsel yaşam alanlarında, hem de toplumsal fayda sağlanabilirlik düzeylerinde ciddi ilerlemeler kaydetmişlerdir (İlter, 2009).

Türkiye’de STK’lar ise, 1930’lu yıllardan beri hızlı bir değişime uğramıştır. STK’lar katılımcı demokrasiye katkı sağlamakla birlikte, ne yazık ki aktif üye sayıları ve sosyal projeleri hayata geçirmekte zorlanmalarından dolayı çok fazla gelişim sağlayamamışlardır. Üyeler arası aktif katılımı demokrasi ve paylaşım kriterleri yeterli düzeyde olmamakta ve bunun bir sonucu olarak kadın katılım düzeyi oldukça düşük kalmaktadır. Bu süreçte STK’lar, var olan mevcut yapıları içinde bir çoğu siyasal ve

kamuoyu nezdinde olmak üzere var olma savaşı vermekte ve ne yazık ki, bu var oluş toplumsal normlarda kendini gösterme çabalarından öteye gidememektedir (Odabaşı, 2005).

Toplumun her alanında kadın varlığı ile var olmak, bir toplumun temel uygarlık göstergelerinden belki de en önemlisidir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi gereğince kadın, hiçbir alanda cinsiyet farkı gözetmeksizin herkesin temel hak ve özgürlüklerinden yararlanma hakkına sahiptir. Bu temel hak ve özgürlükler kapsamında toplumsal ve sosyal yapılanmalar içinde kadının varoluşu, o toplumun gelişmişliğini göstermektedir (Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 2003).

Tarihte kadının kimlik arayışına baktığımızda ise, çok hızlı bir ilerleme kaydettiği söylenememektedir. Bu kimlik arayışı sürecinde, kadının sivil toplum kuruluşlarında varlık göstermesi, zaman içinde inişler ve çıkışlarla süregelmektedir. Tarih boyunca kadının varlığını sosyal alanda hissettirmesine; kültürel değerler, örf- adet, gelenekler-görenekler ve yaşam tarzları etken olmuştur. Bu etkiler ile kadının dünyası, dünyada ve ülkemizde farklılıklar yaşayarak gelişim ve değişim göstermektedir (Tarhan, 2006). Kadınlar, STK'lar ve tüm toplumsal içerikli sosyal yapılar içinde yer bulmakta zorlanmaktadır. Sosyal hayatta var oluş rolleri, çoğunlukla evlerinde var olan rollerine paralel olarak yapılanmış dernekler ve vakıflar gibi yardım ve destek kuruluşlarında yer alabilmektedirler (Yatkın, 2013).

2.4.1.1. Kamusal ve Özel Alanda Kadın

Kadın ister kamusal, ister özel alanda olsun kendi varlığı ile dünya nüfusunun yarısını oluşturmaktadır. Bu sebeptendir ki, dünyanın varoluşundan bugüne kadar yaşamın her alanında yer almaktadır. Kadınlar, toplumsal kimlikleri ile kamusal ve özel alan ayrımındaki varlıkları ile değişim gösterebilirler de, iş hayatı ile aile hayatındaki rollerinde başarılı ve kucaklayıcı olmaktadır. Her ne kadar kadınlar kamusal alanda varlıklarını çoğaltmaya başlasalar dahi, ne yazık ki yaşadığımız toplumda erkeklerin gerisinde kalmaktadırlar. STK'lar nezdinde kadının varlığına bakıldığı zaman ise, kadının son yıllarda daha aktif olduğu gözlemlenmektedir (Yatkın, 2013).

2.4.3. Sivil Toplum Kuruluşlarında Kadın Temsili

İlim, bilim, OSD'lar ve bireysel değerler; toplumsal normlar içinde kültürel değerlere göre farklılık gösterse de, her toplumun gelişmesi, yükselmesi ve medeniyetlerin var oluşlarını sürdürmesi için gerekli olan en temel kavramları oluşturmaktadır (Sucu, 2009). İnsan yaşadığı toplumdan, tarihinden, coğrafyasından, geleneklerinden ve kültüründen kendisini soyutlayamamaktadır. Yaşadığı toplum ve değerleri kadının hayatına yön vermekte ve bu yapısal doku içinde aile yapısının önemi ortaya çıkmaktadır. Aile toplumun değişiminin gözlemlendiği en belirgin ve en küçük kurumu konumundadır. Zira değişim ve sosyalleşme, ailenin değişiminden başlamaktadır. Bu durumda aile, değişimlerin ana merkezi ve değişimin en fazla etkilendiği kurumdur. Kadın, bu değişimin öncüsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira aile içinde çocukların, eşin ve sosyal çevrenin en güçlü temsilcisi kadındır (Gürcan, 2015). Sosyal alanda kadın, zorluklarla mücadele kapsamında güçlük çekmektedir. Zira kadınlar toplumdaki konumlarından ve sosyal kimliklerinden dolayı çok daha fazla fedakarlık yapmak zorunda kalmaktadırlar. Kadınların yaptıkları fedakarlıklar, aileleri üzerine yoğunlaşmakta ve kadınlar psikolojik doğaları gereği mücadeleciler, duygusal, koruma içgüdüleri ile hareket etmektedirler (Demir, 2004).

İnsanı başarıya götüren en önemli adım, zorluklarla mücadele ederek, tecrübe ve deneyim sahibi olarak varlığını sürdürmesidir. Kadın kimliği bu noktada kendi farkındalığını ortaya çıkarmaktadır (Tarhan, 2006). Daha iyiye, daha güzele, daha yapılandırıcı ve gelişime açık olan toplumda farkındalık yaratan kadın, OSD'lar, bireysel değerler ve sosyalleşme adına geliştirdiği toplumsal kimliği ile yaşadığı topluma ciddi katkılar sağlamaktadır (Gürcan, 2015).

Toplumsal yapılanma içinde denildiğinde; "sosyal sorumluluk" kavramı gündeme gelmektedir. Bu kavram hem bireysel, hem de kurumsal yapılanma içinde hayatımızın bir parçası olmaya başlamaktadır. Sosyal sorumluluk kavramında birey ve kurumlar, etik olmanın bilinci ile hareket eden, ekonomik, kültürel ve çevresel olaylara karşı duyarlılık gösteren toplumu temsil etmektedirler. Kadın, psikolojik yapısı gereği sosyal sorumluluk anlayışına duyarlı olan, temel değerlerini ve OSD'larını en yoğun şekilde yaşayan bir

birey olarak sosyal sorumluluk projelerini desteklemek ve bu projelerde aktif katılımı yer almak için istekli olmaktadır. İş hayatındaki sosyal sorumluluk projelerinin maddi boyutu farklı olmakla birlikte, gönüllülük esasına göre faaliyet gösteren STK'lardaki sosyal sorumluluk projeleri, manevi doyum noktasında farklılıklar göstermektedir (Demir, 2004).

2.4.3.1. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarında Kadın Temsiliyeti ve Sivil Toplumun Bugünü

Sivil toplum, kişilerin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Temel ve somut amacı bireylerin bir arada olabilmeleridir. Bireyler STK'larda bir araya gelerek ve hür iradenin sahibi olarak, kendi kişiliklerini ve benlik farkındalıklarını kazanmaktadırlar. Birey burada “özel bir şahıs” kimliği kazanarak, tüm diğer bireylerle hem geçerli, hem de tatmin edici bir boyuta geçmektedir (Karataş, 1997). Türkiye’de STK’ların aktif olmaları ile kadının gücü daha fazla hissedilmeye başlanmıştır. Kadın temsiliyeti bağlamında toplumda bugün kadının önündeki en büyük engel, erkeklerin çıkarıcı ve beklentili yaklaşımlarıdır. Erkekler kendi menfaatleri doğrultusunda, sosyal hayatın her alanında öncelik insiyatifini kendilerinde görmektedirler. Bu durum büyük şehirlerden çok, kırsal kesimde daha yaygın olmakla birlikte, STK statüsündeki toplumsal fayda üzerine kurulmuş kurumlarda, kadının temsil gücünü kısıtlamaktadır. Her ne kadar kadın ve erkek yönünden sosyal hayatı paylaşımlarda sorun yaşanıyor olsa dahi, günümüzde kadının gücü, yetenekleri, birleştirici yanı, toplumda kadının; “ben de varım!” mesajını doğru okunur hale gelmiştir (Tarhan, 1993).

Kadın varlığını hissettirmeye ve kadının var oluşunu temsil eden kurum ve kuruluşlar, kadına yönelik bazı konuları gündeme getirerek, ülke çapında sosyal ve psikolojik alanda kadının adını ve problemlerini daha fazla duyulur hale getirmişlerdir. “Kadına Yönelik Şiddet”, “Küçük Çocuk İstimarı”, “Kadının Başörtüsü ve Sosyal Hakları” gibi konularda toplumda farkındalık oluşmaya başlamıştır. Tüm bu konuların haklarla elde edilebileceği, kadın merkezli konularda erkek egemenliğinin toplumsal gücünün tartışılması üzerinde farkındalık yaratılmıştır. Bu süreç STK’ların toplumsal olaylar üzerindeki gücünü ve varlığını göstermektedir (Şahin, 2015).

Kadının duyarlılığı, dinsel, milliyetçi ve etnik aidiyetleri, ekonomik çıkarlar ile ideolojik bakış açıları, temel öncelikleri ile duyarlılıkları, ne yazık ki sosyal hayatta var oluşunda aktif bir duruş sergilemesini önlemektedir. Kadınlarımız kendilerini kabullendirme ve başarılarını topluma kanıtlama sürecinde, var olan düşünceler ve yapıları üzerinde çok ciddi yol almakla birlikte, daha henüz “asma kat” çıkmaya çalışmaktadır (Moroğlu, Erdem, Tuskan, Özer ve Yılmaz, 2004). Kadınların toplumsal kimliklerinin bir göstergesi, doğru yolda yürümek ve toplumu incitmeden doğru olanı yapmaktan geçer (Şahin, 2015).

2006 yılında Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bir araştırmada; dernek, kulüp tarzı yerlere katılım ve üye olma durumu erkekler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kadınların aktif olma düzeyleri ise, oldukça düşük kalmaktadır. Erkeklerin bu tarz sosyal paylaşım alanlarına girmeleri normal gözükürken, kadınların uygun görülmediği sonucu çıkmaktadır. Bu durumda, kadının toplumda ve sosyal alanda yeterince söz sahibi olmadığı ve toplumsal baskı unsurunun halen kadının üzerinde etken olduğunu göstermektedir (Turgut, 2006).

2.5. Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük ve Sosyalleşme

İnsan, bir ulusun en önemli gücü ve değeridir. Devletler, demokrasinin en önemli göstergesi olan STK'larda aktif olarak yer alan gönüllüler ile güçlenirler. STK'lar kamu yararına çalışan, bürokratik yapıların olmadığı tamamıyla gönüllük üzerine inşa edilen kuruluşlardır (Soytürk, 2008). STK'lar görünmez ama bir o kadar da güç sahibidir. Toplumsal yapılanma içinde görünmeyen gizli bir el gibi düşünülmektedir (Balaban ve İnce, 2015). Bireyler toplumsal çıkarlar doğrultusunda sosyal, siyasal ve ekonomik hayata yön verecek tüm kararları etkileme ve yönlendirme gücü sahiptirler (Soytürk, 2008).

Kadınlar ise topluma faydalı olabilmek için sosyalleşme ve gönüllülük bakış açısı ile hiçbir beklentileri olmadan, bu yardım ve destek yapılanmalarında yer almaktadırlar. Bireyler bu yapılanmalarda yer alarak hem sosyal hayatlarında farkındalık, hem de gönüllü olmanın manevi huzurunu yaşayabilmektedirler (Balaban ve İnce, 2015).

2.5.1. Gönüllülük

Gönüllük bir yaşam tarzı ve yaşam biçimidir. İnsanlar çekirdek aile yapıları içinde gönüllülük kavramı ile tanışırlar. Hayata merhaba dediğimiz andan itibaren aile ilk gönüllülük esasına göre yer aldığımız en gerçek kurumdur. Sosyal hayatta gönüllülük ise, toplumsal fayda üzerine yol alır. Herhangi bir zorlama olmaksızın bireyin kendi öz iradesi dışında, baskı unsurlarının olmadığı bir davranış biçimidir. Gönüllülük bir yaşam tarzı, sosyal duyarlılıktır (Ataseven, 2015). Gönüllülük bir başka bakış açısıyla, ailesi ya da yakın çevreleri dışında olan kişilerin yaşam kalitelerini arttırmak, toplumsal olaylara destek vermek, kendi içinden isteyerek ve doğru olduğuna inandığı hedef ve amaçlar önderliğinde bir toplumsal yapılanmanın içinde ya da bir STK'nın bünyesinde maddi manevi destek olması olarak tanımlanmaktadır (Güder, 2006). Gönüllülük; hiçbir maddi çıkar beklemezsiniz, yardımlaşma ve insanlara faydalı olma ruhunu besleyen paylaşımcı ve sosyal içeriği içinde barından bir kavramdır. Sosyal refah sağlama amacına yönelik gönüllü kuruluşların ana kaynağı, gönüllü bireylerin olup, bu bireylerin toplumsal faydayı sağlamak için eylemlerini somut hale dönüştürmeleri olarak tanımlanabilmektedir (Abban, 2016).

Gönüllülük bireysel olarak kişilere katkı sağlamanın yanında, toplumsal olarak çevrede bir değişim yaratmak içinde en önemli değerlerden birisi olarak görülmektedir. Toplumsal bir çok sorunun çözümünde ve toplumsal dayanışmanın en güçlü adımını gönüllülük oluşturmaktadır (Balaban ve İnce, 2015). STK'lar gönüllük esasına göre yol almaktadır (Tütüncüoğlu, 2016). STK'larda üye kabullerini, her STK kendi tüzüğü ile belirlenmektedir. STK'ların üyelikleri farklılıklar gösteriyorken, vakıflar üyelik kabulü olmayan kurumlardır. Örgütlenmede özgür irade söz konusu olup, bağımsız ve gönüllü olmak özgür irade unsurunu temsil etmektedir. Birey kendi iradesi ve isteğiyle aktif gönüllü olarak etkinliklerde yer alabilir, ya da pasif üye olarak STK'larla bağlılığını ve birlikteliğini sürdürebilmektedir. Ortak değerlere, ortak geçmişe ve ortak bir geleceğe sahip olmak, bireylerin var oldukları toplumlarda aktif gönüllü olma duygularını ve isteklerini arttırmaktadır (Yıldırım, 2004).

Karşılık beklemeden gönüllü olarak yardım etme istegi zamanla gelenek, görenek, ahlaki değerler ve dini değerlerle bütünleşerek bireysel çabalardan çok kollektif bir birleşme ile

daha güçlü bir yapılanmaya dönüşmüştür (Soytürk, 2008). Bu tarz birliktelikler hemşeri derneği olarak var olmakta ve toplumda geniş bir kesimi kucaklamaktadır (Yıldırım, 2004). STK'ların kadın yapılanmaları; kadının sosyal ve kültürel anlamda farkındalık kazanmaları, eğitim, bilgilendirme, yardımlaşma ve birliktelik kavramı üzerine çalışmalar yapmaktadırlar (Tütüncüoğlu, 2016). Genel olarak bakıldığında bireylerin gönüllülük ekseninde, siyasi yapılanmalarda ve hayırseverlik amaçlı yardımlarda bulunma istekleri fazla olmakta, bunun yanı sıra kişilerin kendi kişisel gelişimleri ile sosyal bağlarını güçlendirme istekleri ile yeni beceriler kazanma istekleri ön plana çıkmaktadır (Yurttagüler, 2006, akt: Soytürk, 2008).

Koçyıldırım (1990)'a göre; gönüllü çalışmalara yönelik bazı endişeler ve eleştiriler uzun yıllardır söylemlerle dile getirilmektedir. Bu eleştiri ve endişeler:

- Gönüllüler aldıkları eğitimleri, yeterli bilgi, beceri ve deneyimleri olmamasına rağmen, profesyonellik isteyen bazı alanlarda profesyonelmiş, yetkin kişiymiş gibi görev almalarına yönelik endişe ve eleştiriler,
- Gönüllüler küçük çapta yapılan projelerle topluma katkı sağlamayı hedeflemektedirler. Ancak küreselleşme noktasında dünya büyüyerek sorunlarda büyümüş olması ve bu küçük çaplı çalışmaların bu sorunlara yön gösterecek boyutlar olamaması,
- Gönüllü çalışmaların devletin çözmesi gereken sorunlara gereksiz yere engel oluşturabilmesi,
- Gönüllü çalışmalara katılımcıların aktif katılımları düzeyinde esnek katılmaları durumunda hizmette düzensizliklere ve kopukluklara neden olabilmesi,
- Devletin STK'ları denetleme ve yapılan hizmetlerin denetlenmesi ve takibi sırasında bir takım sorunlarla karşılaşmanın kaçınılmaz olabilmesi,
- Gönüllük bağlamında yapılan bazı çalışmaların toplumda ucuz iş gücü olarak algılanması ve bu duruma dönüşmeleri konusunda toplumda böyle bir yansıma yaratması,
- Yoksulluk bazında yoksullara ayni ve nakdi yardım sağlayan STK'ların ve gönüllülerin toplumsal bir erozyon yarattıkları ve ihtiyaç sahibi kişilerin bu tür destekler sonrası koşulsuz ve karşılıksız beklentiye girmeleri ile bir takım sosyal sorunları beraberinde getirdiği belirtilmiştir (Buğra, 2006).

Kişilerin niçin gönüllü olmak istediği açısından bakıldığında ise Yaman (2014)'a göre;

- Kişi kendi inandığı ve savunduğu bir düşünceyi destekliyor olabilir,
- STK'larda yapılan projeler ve etkinlikler eğlenceli olabilir ve kişi böylesi bir aktivite ile zevk alarak, kendisini mutlu hissedebilir,
- Kişi kendi yeteneklerini ve bilgi birikimlerini paylaşmak isteyebilir,
- Sosyal çevresini genişletmek, arkadaş edinmek isteyebilir,
- Topluma karşı aidiyet duygusunu hissetmek isteği olabilir,
- Bazı yetenekleri paylaşmak, bazı becerileri kazanmak isteyebilir,
- Sosyal çevrede popülerlik kazanmak ve aranılan kişi olmak gibi isteği olabilmektedir.

Bu bakış açılarıyla bakıldığında gönüllülük istenir davranışlar olmakta, fakat farklı açıdan gönüllülük kavramına bakıldığında kişiler gönüllü olmak istedikleri kadar gönüllü olmak istememe durumu ile de karşı karşıya kalmaktadırlar. Gönüllü olmak istenmeme durumuna bakıldığında ise;

- Kişiler sorumluluk almak istemeyebilirler,
- Yapabilecekleri ve topluma karşı katkı sağlayarak gücün farkında olmayabilirler,
- Yapılan faaliyetleri gereksiz anlamsız, sıkıcı görüp yapabilecekleri bir şey olmadığını hissedebilirler,
- Özgüven eksikliği,
- Ailelerinde ve kendi sosyal çevrelerinde böyle bir örnek model olmayışından dolayı aktif olmak istemeyebilirler,
- Hayatlarına ek masraf getireceğinden ve hali hazırda var olan işlerine engel teşkil edeceği düşüncesinde aktif gönüllü katılımcı olarak toplumda yer almayabilmektedirler (Yaman, 2014).

2.5.2. Sosyalleşme

Sosyalleşme toplum içinde yaşayan bireylerin; bilgi, beceri, deneyim, kültür, üretim-tüketim kavramlarının bilincinde ve isteğinde olup, bulunduğu sosyal ortama katılmasıdır. Rocher'in aktardığı bir tanıma göre sosyalleşme:

“İnsanın, tecrübelerinin ışığında kişiliğinin doğal yapısı ile yaşadığı toplumun sosyo- kültürel öğelerini yaşama sırasında içselleştirdiği ve insani kişiliğinin farkına vardığı, bunun yanı sıra anlamlı toplumsal görevlerle yaşamak zorunda olduğu toplumsal çevreye uyumunu sağlayan bir süreçtir.”

Marshall (1999)’a göre sosyalleşme:

“gerek toplumun norm ve değerlerini içselleştirerek gerekse toplumsal rolleri (işçi, arkadaş, yurttaş vb. olarak) yerine getirmeyi ve toplumun üyesi haline gelmeyi öğrenme sürecidir.” (Özpolat, 2010).

Yukarıda yapılan her iki tanımda da, bireyin sosyolojik ve psikolojik gelişimine dikkat çekilmektedir. Sosyalleşme, bireyin insani değerler kazanarak kişiliğini geliştirmesi, insani değerlerini güçlendirmesi ve toplumsal ilişkilerini pekiştirerek sosyal hayatına anlam katmasıdır. Zira insan içgüdülerle doğmamıştır. İnsan dünyaya geldiği ilk andan itibaren bir güce muhtaçtır ve herhangi bir destek almadan varlığını sürdürememektedir. Birey ilk sosyalleşme adımını, annesinden ve yakın çevresinden aldığı destek ile gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla insanın insan olması, öğrenilmiş davranışlarıyla gelişmekte ve anlam kazanmaktadır (Davarcı, 2008).

Sosyalleşme; doğumdan ölüme kadar olan süreci kapsamaktadır (Özpolat, 2010). Sosyalleşme, topluma uyum sağlama süreci olmakla birlikte, doğduğu toplumun kültürel değerlerini öğrenerek kendi bilincine ulaştığı süreçte kapsamaktadır (Kaya, 2011). Birey sosyal çevrenin içinde var olur ve önce kendi yaşadığı toplumun etkisi altında kalır, daha sonra ise başka toplumların etkisinde kalmaktadır (Davarcı, 2008).

Sosyalleşme kavramında, öğrenme süreci ve toplumsal öğreticilik vurgulanmakta ve sosyalleşme nesilden nesile aktararak, toplumsal bir unsur haline gelmektedir (Davarcı, 2008). Sosyalleşen birey, yaşadığı toplumun bir üyesi olmakla birlikte varlığını sürdürdüğü köy, kasaba, şehir, ait olduğu aile, akraba, komşuluk çevresi ve varolduğu ülkenin bir parçası olduğunun bilincinde olmaktadır. Birey, toplumsal kurumun en küçük yapısı olan ailesinin etkileşimi ile sosyalleşme sürecine katkı sağlamaktadır (Kara, 2011).

Aile; sosyal toplum en küçük birimidir ve ana miheng taşını oluşturmaktadır. Sosyal ilişkilerin ilk adımı ailede atılır ve kadın aile içindeki sosyal hayatın ana belirleyicisi rolünü üstlenmektedir. Aile ister birleşik bir yapıda olsun, isterse çekirdek aile yapısında olsun, her şekilde kadının sosyal platformda üstlendiği örnek model olma statüsü değişmemektedir. Kadın sosyal hayatın bir parçası olma görevini üstlenmektedir. Kadın sosyal statüsü, sosyal gücü, ilişkisel ve davranışsal rolü açısından, yaşadığı ve var olduğu toplumda, toplumsal bir gösterge olarak görülmektedir (Lale, 2004).

Sosyalleşmeyi sağlayan ve geliştiren en önemli faktörlerin başında eğitim gelmektedir. Eğitim bireyin hayatında ve algılarında farklılık yaratmayı sağlamakta, bireylere sahip oldukları değerleri eleştirme, değerlendirme ve yeni bakış açıları verme gibi farkındalıklar kazandırmaktadır. Bireye farklı bakış açıları ile değerlendirmelerine destek vermektedir (Küçük, 2016).

Bir toplumun sosyo-kültürel yapısı, o toplumda yaşayan bireylere verilen değer ve bireylere duyulan saygının ana yapısını oluşturmaktadır. Dünya nüfusunun ortalama yarısını kadınların oluşturduğu bir dünyada, hala sosyalleşme konusunda zor bir geçiş süreci yaşamış, sosyal değerlerin kazanımları konusunda büyük mücadeleler vermek zorunda kalmış olan kadınlar söz konusu olunca, açıkcası cinsiyet eşitsizliğinin ne denli toplumsal bir problem olduğu net bir şekilde görülmektedir. Tarihsel gelişime bakıldığında ise, sosyal statüde en fazla değişim yaşamış, ciddi mücadelelerle hayat sahnesinde yer almış nüfus, ne yazık ki kadınlarımız olmuştur. Kadınlar bazı toplumlarda doğduğu, yaşadığı, var oluş sebebi olan “anavatan” kavramı ile özdeşleştirilmiş ve bu “ana” kavramı ile bazı toplumlar ikinci sınıf bir insan grubu yaratma azmi ve çabasında olmuşlardır. Dünyadaki tüm bu yaşanan kadına yönelik ikinci sınıf insan davranışları, zaman zaman Türk kadınına da etkilemiş olsa dahi, pek çok ülke kadınlarına göre Türk kadını çok daha şanslı durumdadır. Kadın doğurganlığı, annelik vasfı, aile ve toplum içindeki gücü ile her ne kadar horlansa da, hakettiği değeri görmezlikten gelmek o toplumun gerilemesi demektir (Doğramacı, 1992).

Kadın güçlenme ve sosyalleşme adına, toplumsal bir alan olan STK'larda yer almaktadır. Fakat her ne kadar demokrasinin ve gelişmişliğin göstergesi olarak temsil niteliği olan STK'lardaki kadın varlığı ile temsili ve aktif olma durumu, ülkemizde istenilen düzeyde

değildir. Özellikle İstanbul, İzmir ve Ankara'da yaşayan kadınlar, sosyal hayata katılım düzeyinde daha aktif olmakla birlikte, diğer bölgelerde bu oran oldukça düşüktür (Turgut, 2010).

Sosyalleşmeye bir başka bakış açısıyla; olgunlaşma, kendini geliştirme ve sosyalleşme yoluyla elde edinilen; iletişim kurma, topluma uyum sağlama ve toplumsal farkındalığa sahip olarak, bireyin sosyal toplumsal bir varlık olması denilebilir (Franzoi, 1993, akt: Can, 2015).

Sosyal yönden gelişim sürecini yaşayan herkes, kendi iç çatışmasını kendi içinde yaşayan, çevresine uyum sağlayarak diğer insanlarla problem yaratmadan sorunları analiz becerisine sahip bireyler, çatışmasız hayat sürmeye başarabilmektedirler. Kendi ihtiyaçları ile toplumun ihtiyaçları arasında bir denge sağlayarak; yardımlaşma, paylaşma, bir arada yaşama, birlikte çalışma, davranışlarında ve duygularında denge oluşturarak, kendi sosyo-kültürel düzeyinde kendisini ifade etmeyi başarabilmektedirler. STK'larda aktif olarak yer alarak, kendi sosyal uyum ve doyum alanlarını yaratabilmektedirler.

Sosyal yönden farkındalık yaşayamayan birey ise, topluma uyum sağlamakta zorluk çekmekte, sosyal hayatın içine girememektedir. STK'lar da aktif çalışmak onu mutlu etmeyebilir. Zira STK'lar sosyal hayatı içinde barındıran ve sosyalleşmenin en hızlı yollarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu bireyler toplumun beklentilerine, uyumuna ve paylaşımına uygun davranmakta zorlanmaktadır. Bu yüzden mutsuz, uyumsuz, paylaşımcı olmayan, başarısız ve güvensiz bir birey olarak hayatlarını sürdürebilmektedirler (Gizir ve Baran, 2002). Sosyalleşme ve olgunlaşma yoluyla edinilen, sembolik iletişim kurma ve farkındalık yaşayan birey, sosyal bir varlık olarak tanımlanmaktadır (Franzoi, 1993, akt: Can, 2015).

2.5.3. Sivil Toplum Kuruluşlarında Aktif Gönüllü Kadın Temsilinde Yaşanan Sorunlar

Osmanlı döneminden bu yana kadın ve kadına değer olgusu hızlanarak ivme kazanmıştır. Kadına yönelik STK'lar, kadınlar tarafından kurulmuş olup, bu STK'lar toplumsal

sorunlara karşı çeşitli konferans, seminer ve çeşitli yayınlarla farkındalık yaratıp çözüm bulmaya çalışmaktadırlar. Bu derneklerin yapılanması; yardım ve eğitim dernekleri, kültür amaçlı dernekler, ülke sorunlarına çözüm oluşturmayı amaçlayan dernekler, siyasi partilerin kadın dernekleri ve kadın kolları, feminist kadın dernekleri, ülke savunmasına yönelik kadın dernekleri olmak üzere ana başlıklar halinde isimlendirilmektedir (Gökçimer, 2008). Türkiye’de toplumsal yapılanma içinde kadın, hukuksal alandaki hakları konusunda ciddi bir ilerleme kaydediliyor olsa da, kültürel alanda ki çeşitliliğinden dolayı, sivil alanda yer alan STK’lara katılım düzeylerinde ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. Kadın toplumsal açıdan değerlendirildiğinde iyi olarak gözükmese dahi, gerçek anlamda yaşananlar uygar toplumlarda eşitsizlik ve haklar konusunda kabul edilemeyecek gerçekliklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu noktada sivil toplum alanında kadın varlığını temsil eden bir alan olan STK’lar devreye girmektedir (Acar, 2010).

Toplumsal değerlerin ve yapının güçlenmesinde, sosyal ve psikolojik fayda sağlamak açısından, gönüllü hareketlerin varlığı STK’ları güçlendirmektedir. Günümüz dünyasında STK’lar, sosyal ve toplumsal yaşamın vazgeçilmez unsuru haline gelmişlerdir. STK’lar, birçok alanda aktif olmakta ve kadın temsiline öncülük yapmaktadırlar. Toplumun her alanında sosyal destek ihtiyacında var olan STK’lar, daha iyi ve verimli hizmet verebilmek için gönüllü katılımına ihtiyaç duymaktadır (Tütüncüoğlu, 2016). İşte bu noktada kadın potansiyeli devreye girmektedir. Ülkemiz; toplumsal, sosyal, kültürel, aile, toplumsal gelenek-görenekler, tabular ve bölgesel farklılıklardan dolayı, çok renkli bir mozaik yapısına sahiptirler. Bu durumlardan dolayı, aile yapısı ve ailenin işlevsel özellikleri de farklılıklar göstermektedir. Ailenin oluşumunu etkileyen bu farklılıklar, aile dinamiklerini de etkisi altına almaktadır. Aile kavramı evlilik tarzından çocuk oluşumuna, ahlak kavramlarının uygulanış ve kabul görüşünden çocuğun yetiştirilme tarzına, aile de kadın-erkek liderliği ve eşitliğinden kadının sosyal hayatta var oluşuma kadar birçok dinamikler ülkemiz de var olan yapısal ve toplumsal mozaiklerin çerçevesinde değişim ve kabul göstermektedir (Özkaya, 2011).

Tarihsel yapı çerçevesinden bakıldığında ise sivil alanlar, erkek hegemonyası olarak görülmektedir. Sivil topluma açılmayan kadın; eş, anne ve ailenin kadınsal varlığı içinde kimlik kazanmakta, erkeğin toplumsal temsiline seyirci kalmaktadır (Baydemir, 2009).

Türkiye’deki kadın temsiline hala çok ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Siyasi, ekonomik, kültürel alanlarla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve kadın temsiline en yoğun görüldüğü toplumsal fayda çalışmalarını STK’lar üstlenmektedirler.

Yapılan araştırmalarda; STK’larda kadın temsili, erkek temsiline oranla ciddi bir şekilde azınlıkta kalmaktadır. Toplum nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar, bu temsil gücünün azlığı karşısında daha aktif olmaya çalışmakla birlikte, ne yazık ki yeterli sayıya hala ulaşamamaktadırlar. Çocuk ve engelli derneklerinde kadın katılımı ve aktifliği ise, daha fazla görülmektedir (Vakfi, 2014). Şiddet, taciz vs. durumlarda travma yaşamış kadınlara yönelik STK’larda çalışan gönüllü kadınlar, bu alanda oldukça başarılı olmaktadır. Göç ile sosyal dışlanmaya maruz kalmış gruplara yönelik çalışmalarda da kadının gücü ve varlığı çok etkili olmaktadır. Kadınlar kendi yaşadıklarını gönüllü olduğu STK’lara aktarmakta ve sahadaki tecrübelerini çalıştığı gruplarla paylaşarak toplumsal katkıya fayda sağlamaktadırlar (Tütüncüoğlu, 2016).

Kadınlara yönelik projeler, STK’lar ve devlet kurumları tarafından uygulanmaktadır. Fakat bu projelerin uygulama sürecinde çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Kadınların ihtiyaçları ve onların istekleri doğrultusunda oluşturulan projelerde katılım düzeyleri ve uygulayıcıların yaklaşımlarında çeşitli sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Faaliyet temelli oluşturulan bu projelerin uygulanma ve sürdürülebilirliği en önemli boyutunu oluşturmaktadır. Bu projeler kadın ve kız çocuklarını hedeflerken, özel hedefler kapsamında aileyi ve aile içindeki erkekleri hedeflemektedir. Hepsi olmasa bile bazı projeler, kadının faaliyetler kapsamında ekonomik alanda ve sosyo-psikolojik alanda farkındalık kazanması açısından güçlenmesini sağlamaktadır. Kadının toplumda yalnız olmadığını ve kendi gibi olanların olduğunu farkındalığını yaşaması kadın birlikteliğinin en güzel birlik beraberliğinin göstergesidir. Birçok projede var olan kadınlar kadınların koşullarını değiştirmek, geliştirmek ve onlara değişimin gerçek yönünü göstermek için bu var olan projelerde yer alarak paylaşmanın ve gelişmenin farkındalığını yaşamaktadırlar (Günel ve Bora, 2002). Kadın temsiliyeti toplumun en aydınlık ve gülen yüzünü temsil etmekte gibi gözükse de hala istenilen düzeyde değildir. STK’lar özgürlükçü varlıklarını muhafaza ettikleri sürece STK’larda kadının gücü ve varlığı daha fazla ön plana çıkacaktır (Tütüncüoğlu, 2016).

Kadın bakış açısı yeryüzünde; toplumlara, siyasete, ekonomiye ve sosyal hayata farkındalık kazandırmaktadır. Kadının sosyalleşmesi ve benlik farkındalığı kazanması ile kadın farklı bir dünyanın ve toplumun yaratılmasında, gelişmesinde etkin rol almaktadır. Böyle bir gelişim dünyanın ve toplumların ihtiyacı olmakla birlikte, hem bireysel, hem küresel, hem de toplumsal olarak; kadın bakış açısını, kadının kendi özgün arayışını desteklemek ve güçlendirmek, toplumsal ilerlemeyi hızlandırmak demektir. Unutulmamalıdır ki:

“Kadınlar kendileri için farklı bir dünya arayışını biçimlendirdikçe, dünyanın da daha farklı biçimlenme olasılığı artmaktadır.” (Koray, 2004).

2.6. Bireysel Değerler ve Olumlu Sosyal Davranışlar

2.6.1. Bireysel Değerler

2.6.1.1. Değer Tanımı

Tarihi süreçte değer kavramı, ilk kez 1918 yılında Znaniecki tarafından sosyal bilimler literatürüne katılmıştır (Zavalloni, 1980, akt: Bilgin, 1995). Latince’den “değerli olmak, güçlü olmak” anlamına gelen “valere” kelimesinden türemiştir (Kahle ve Turner, 1983, akt: Bilgin, 1995). Değerler sosyal bilimlerin var oluşundan bu güne dek temel sorunlardan birisi olmaktadır. Sosyologlar, psikologlar, sosyal psikologlar, sosyal antropologlar değerler konusu hakkında araştırma yapan ve inceleyen bilim insanlarıdır (Bacanlı, 2002).

Bireysel değerler bir başka tanımla, bireylerin kendi kişiliklerinde sahip oldukları ve hayatta yapmak istedikleri, ulaşmak istedikleri hedeflerine yönelik ideallerini gerçekleştirmek için yaptıkları tercihler ve seçimlerdir. Değer soyut bir kavramdır. Bu bağlamda bir çok tanımlamalar yapılmıştır (Koca, 2009).

Değerler; hayatımızı etkileyen, değerli fikirlerin olduğu ve hayatımızı doğrudan doğruya etkileyen yönlendiren (Hefferon ve Boniwell, 2014), bir şeyin arzu edilebilir veya

edilemez olduğu hakkındaki inanç (Güngör, 1993, akt: Bacanlı, 2002), bireylerin hayatlarını yönlendiren ve şekillendiren, tercihleri ve istekleri doğrultusunda davranışlarını şekillendirip uygularken kılavuzluk eden, bireysel ve toplumsal davranışlarda toplum olarak kabul gören ve istenir olan davranış, inanç ve sosyalleşme sürecinde kazanılan istenir olan davranışların tümüdür (Feather, 1975; Kulckhohn, 1962; Zavolloni, 1980, akt: Kürşad Demirutku, 2010). Bir başka deyişle değerler, bireylerin sahip olduğu kendine özel ve bireylerin hayatlarında önemli olan, geleceklerini yönlendirmek için ideallerini gerçekleştirmelerine destek olan tüm davranış ve seçimlerini temsil etmektedir (Koca, 2009, akt: Başol, Bilge ve Kuzgun, 2012).

Toplumun en küçük birimi olan ailede yaşadığımız, hayatımıza yön verdirdiğimiz değerler, soluduğumuz hissettiğimiz hava gibidir. Onlar elle tutulmaz, gözle görülmez ama bizler, hayatımızın yörüngesini oluşturan böylesi büyük bir gücü sürekli soluruz (Cüceloğlu, 2016). Değerler; kişilerin kendi hayatları konusundaki algı, inanç, duygu, dünyaya bakış ve kendi hayatlarıyla ilgili düşünceleri, beklentileri ile ilgili, gidecekleri yönü belirleyen hayatlarına yön veren pusulalarıdır (Güngör, 1998, akt: Arslanoğlu, 2005).

Hayatımıza yön veren tüm eylemler ve davranışlar değerlerin etkisi altındadır. Yaşadığımız toplumdaki kültürel normların etkisinde kalan değerler, giyeceğimiz kıyafet, nerede yaşamak istediğimiz, kiminle evlenip kaç çocuk sahibi olmak istediğimiz gibi tüm bu hayati ve geleceğimizi etkileyen davranışlarımızın temel noktası, değerlerimizden yön bulmaktadır. Değerler bir ülkenin siyasi yapısını, eğitim sistemini, işyeri kapasite yüksek kullanımını, insanlararası ilişkileri, sosyal refahı ve toplumsal düzenin kurulması ve var olan düzenin gelişmesi ile korunmasını etkilediği literatür araştırmalarıyla ortaya çıkmaktadır (Tatto, Tapia, Varela ve Rodriguez, 2001, akt: Akbaş, 2008). Bireysel değerler çocukluktan oluşmaya başlamaktadır. Aile, eğitim hayatı, sosyal, kültürel ve toplumsal yapılar değerler eğitiminin ilk başladığı alanlar olarak kabul edilmektedir. Değerlerini iyi bilen ve onları hayatlarında doğru ve gerçekçi bir şekilde uygulamayı başarabilen bireyler toplumda saygınlıklarını güçlendirerek, lider olma gücünü ellerinde tutabilmektedirler. Zira değerler, hayatımızda alacağımız geleceğimizi yönlendirecek her kararın rehberidir (Robbins, 1995, akt: Arslanoğlu, 2005).

Ülkelerarası diyaloglarda da başarılı olmanın en önemli etken noktası, ülkelerin değerlerinin önem sırasını bilmek ve ona göre bir politika uygulamaktan geçmektedir. İnsanlarla daha sıcak ve güvenli ilişkiler kurmak, değerlerin bilinmesi ile daha uzun süreli ve kalıcı dostlukların temelini oluşturabilmektedir (Robbins, 1993, akt: Arslanoğlu, 2005).

2.6.1.2. Değerler ve İlgili Kavramlar

Araştırmacılar değerler kavramı üzerine yaptıkları bir çok araştırmalarda değeri bir inanç, toplumsal yapılanma ve kültür kavramı olarak ele almışlardır. Literatür taramaları yapıldığında Türkçe'ye uyarlanmış bir çok değerler ölçeği karşımıza çıkmaktadır. Dünya kuramcıları arasında önemli bir yere sahip olan, Rokeach ve Schwartz'ın araştırmaları, ülkemizdeki değerlerle ilişkilendirilmiş, Rokeach Değerler Ölçeği ve Schwartz Değerler Ölçeği temel ve bireysel değerler analizleri arasında uygulanabilirliği ile önemli bir yer tuttuğu görülmektedir (Çalışkan ve Karademir, 2014).

- **Rokeach Değerler Analizi**

Rokeach değerler kavramı analizinin ana merkezinde, değerlerin bir inanç gibi ele alınması gerektiği kabul edilmektedir. İnsanların inançlarının değerlerin ana bileşeni olduğunu ve davranışlarında bu inançlardan yola çıkarak şekillendiği arzu edilir yada edilmeyen davranışların inançlar etrafında şekillendiğini savunmaktadır (Çalışkur, 2010).

Rokeach'a göre değerler;

“Kişisel ya da toplumsal olarak zıt ya da farklı bir davranış biçimi veya yaşam amacına karşı tercih edilen, belirli bir davranış biçimi ya da yaşam amacı şeklindeki kalıcı bir inançtır”. Daha basit bir tanımlama ile değer kavramı “İdeal davranış tarzları veya yaşam amaçları hakkındaki inançlardır.” (Rokeach, 1980; akt; Bilgin, 1995).

Değer kavramının inançlarla özdeşleştirilmesi bazı kuramcılar tarafından eleştirilmiş olsa da, bir çok kuramcı bu ana temadan yola çıkarak değerler kavramını derinleştirip pekiştirmişlerdir (Çalışkur, 2010).

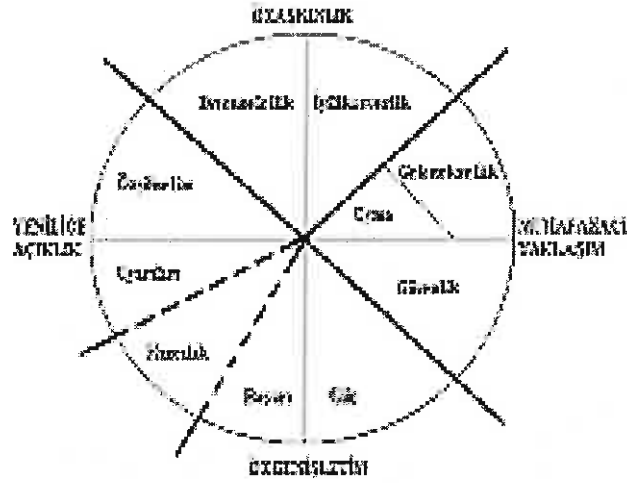
- **Schwartz Değerler Ölçeği**

Shalom H. Schwartz'ın Değerler Ölçeği, 30 yıl boyunca psikoloji ve sosyoloji araştırmalarında temel alınan bir ölçektir (Schwartz, 2014). Schwartz'a göre değerler; bireylerin hayatlarında neyin önemli olduğunu gösteren en önemli yol göstericilerdir. Bireyler birbirlerinden farklı değerlere sahip olan kişilerdir ve her insan kendisine göre değer değişimleri yaşayabilen toplumsal ve sosyal varlıklardır (Küçük, 2016). Bu araştırma modeli ile bir değeri diğerinden ayıran en önemli etken; değer anlamı, amacı veya güdünün türüdür (Schwartz, 2014).

Schwartz bu teoriyi oluşturma evresinde değerleri, bireysel ve kültürel olmak üzere iki boyutta incelemiştir. Bireysel bakış açısıyla değerler, kişilerin yaşamlarını yönlendirmedeki önemlerine göre ele alınırken, kültürel açıdan toplumun genelinde paylaşılan, önemsenen değerlere göre incelenmiştir. Bireysel düzeyde kişileri yönlendiren değerler, kültürel açıdan aynı özellikleri göstermeyebilirler (Küçük, 2016). Schwartz'ın Değerler Ölçeği evrenselleştirilip, kavram analizleri incelendiğinde tüm birim değerlerin;

- Yeniliğe Açıklık
- Muhafazacı Yaklaşım
- Özgenişletim
- Özaşkınlık başlıkların altında altında 4 gruba ayrılmaktadır.

Schwartz'ın değer kavramlarının en önemli özelliği, tüm toplumu kapsamaması ve tüm kültürlerde kabul görmesidir. Zira değer denildiğinde, bir toplum için her süreçte ve yüzyılda kabul görmesi, bireyleri insani yönden güçlendirmesi gerekmektedir. Schwartz belirlediği 56 değeri 4 ana başlık altından toplayarak, güdüsel yönden on temel değer olarak biçimlendirmiştir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Şekil 1: Schwartz değerler ölçeği tablosu

Güç: Toplumda ve bireyler üzerindeki denetimi, sosyal statüyü, toplum nezdinde değer görülmeyi, insanlar ve tüm toplumdaki kaynak ve değerler üzerinde otorite sahibi olmayı (Acar, Akar ve Acar, 2016), sosyal statü açısından güç sahibi olmayı, baskın olmayı temsil eder (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Toplumda saygınlık kazanmak ve insanlar üzerinde güç sahibi olmayı, dominant bir bakış açısını temsil etmektedir (Schwartz, 2010).

Başarı: Kişilerin toplumsal olaylar karşısında başarılı olması, toplum tarafından kabul görülen söz ve davranışlarının takdir edilmesi, sözü geçen birisi olması ve yetkin olması olarak tanımlanmaktadır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Hırslı, başarılı, yetenekli, zeki, kendine saygı duyan, etkili gibi terimler başarı odaklı bireysel değerleri ifade etmektedir (Schwartz, 2010).

Hazcılık: Bireylerin kişisel zevk ve doyum alma hisleri ile hayattan zevk ve tad alma, yaşamda doyuma ulaşma olarak ifade edilmektedir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Uyarılma: Heyecan dolu, atraksiyonu yüksek bir yaşantıyı ifade etmektedir. Heyecanlı, cesur adımlar atmayı, yenilik arayışı ile haz ve duyumsal doyumunu ifade etmektedir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Uyarılma değerleri heyecanlı ve değişkenlerle dolu bir yaşamı ve cesur yaklaşımlarla deneyimleri ifade etmektedir (Schwartz, 2010).

Özyönelim: Özyönelim denildiğinde; bireyin özgür ve bağımsız yaşama yönelik değerleri ön plana çıkmaktadır. Birey bağımsız düşünme eğilimi içindedir. Bu eğilim bireyin kendi amaçları ve hedeflerini seçebilmesini, kendine saygılı olmasını (Acar ve ark., 2016), düşünce ve eylemde bağımsız ve yaratıcı fikirlerle hayatına yön vermesini ifade etmektedir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Evrenselcilik: Evrenselcilik tüm dünyaya kucak açmayı, barışçıl olmayı, erdemli olmayı, doğayı korumayı ve sahip çıkmayı, eşitlikçi (Acar ve ark., 2016), yaşadığımız dünyaya karşı çok daha kucaklayıcı ve sahiplenici olmayı, anlayış, hoşgörü ile toplumsal ve sosyal adaletin olduğu yaşanılabilir bir dünya yaratmayı, bireyin iç uyumu ile güzelliklerle dolu değerlerin tümünü temsil etmektedir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

İyilikseverlik: İyilikseverlik bir diğer tanımıyla hayırseverlik, sevgi ve yardımseverlik duyguları ile insanlığa destek vermeyi, onların ihtiyaç duyduklarında yanlarında olmayı, ilişkide olduğu kişilerin refah düzeylerini korumaya ve arttırmaya yönelmeyi (Acar ve ark., 2016), dürüst, bağışlayıcı, sadık, sorumluk sahibi, olgun, sevgi dolu, maneviyeti yüksek hissedilmesi anlamındaki tüm olması gereken insani ve anlamlı hayatı ifade eder (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Geleneksellik: Toplumsal ve kültürel değerlerin, dinsel değerlere saygı, gelenek göreneklere saygı ve bağlılığı, fikir ve görüşlere ılımlı olmayı, hoşgörülü ve alçakgönüllü olmak gibi değerleri tanımlamaktadır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Yaşamdan kendi payına düşene kabul ve rıza göstermek gibi değerleri ifade etmektedir (Schwartz, 2010).

Uyma: İtaatkar olmak, yaşlı ve aile içindeki tüm yakın ve büyüklere değer vermek, kibar ve anlayışlı olmak, başkalarına zarar verebilecek tüm eylem ve düşüncelerden uzaklaşmak, kendini denetleyerek dürtü ve olumsuz davranışları sınırlamak ya da yok etmek olarak tanımlanmaktadır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Başkalarının üzülmeleri ve zarar görmeleri ile toplumsal değerlere zarar verecek davranış ve düşüncelere ket vurmaları ifade etmektedir (Schwartz, 2010).

Güvenlik: Güvenlik denildiğinde, çekirdek ailenin güvenliğinden, geniş ailenin ve toplumun her biriminin güvenliği, huzuru, temizliği ile varolan tüm toplumsal ilişkilerin

sürekli ve özveri ile dengelenmesi değerleri tanımlanmaktadır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Ulusal güvenlik ve aile güvenliği, toplumsal düzen, ait olma duygusu ile sağlıklı, ılıman olma ve iyiliklere karşılık verme gibi değerleri ifade etmektedir (Schwartz, 2010).

2.6.2. Olumlu Sosyal Davranışlar (OSD)

İnsan dünyaya kültürel ve sosyal bir varlık olarak gelir. Çocuk annesinin hamileliği sürecindeki gelişiminin ardından doğum olayının gerçekleştiği andan itibaren, sosyal ya da antisosyal olarak dünyaya gelmez (Özcan, 2016). Birey dünyaya geldikten sonra anne, babasının tutum ve davranışları ile ilk sosyal dünyaya giriş adımını atar. Bu süreçte ailesinin, çevresinin olumlu ve olumsuz davranışları ile kendini ya sever, ya da kendi kişilik yapısında olumsuz bir sürece girer (Gödeş, 2015). İnsan doğası gereği doğumdan ölüme kadar geçen sürede, tüm yaşamı çevresine uyum sağlamakla geçmektedir ve bu süreç insanın kendini gerçekleştirme ve geliştirmesi ile oluşmaktadır (Yavuzer, 2001).

İnsan kendini gerçekleştirme içgüdüğü ile dünyaya gelmiştir. Bu güdüyü denetleyen, kontrol eden ana kavram ise benlik kavramıdır (Gizir ve Baran, 2002). Birey ruhsal ve bedensel açıdan kendini nasıl algılayorsa bir bütünlük ve uyum içinde olursa, benlik algısı o derece olumlu gelişmiştir. Eğer birey olumsuz duygular besliyorsa, benlik algısı bozuk demektir. Bu noktada ailenin tutum ve davranışları çok önemlidir. Aile ve özellikle anne, bebeklik ve gelişim dönemlerinde çocuğa karşı olumlu ve pozitif davranışlar sergileyip ilgilendiyse, çocuk gelecek hayatında olumlu benlik ile hayatını sürdürecektir ve OSD'ler sergileyecektir. Zor, sevgisiz bir bebeklik geçiren, ailenin ilgi ve sevgisinden eksik kalan bir bebeğin, gelecek hayatında negatif ve olumsuz duygular yaşama olasılığı yüksektir. Tüm bu gelişim süreçlerindeki davranışlar benlik algısını düzenleyici olduğu gibi bozucu bir etkiye de sahiptir (Gödeş, 2015).

Kişiliğimiz, duygularımız, hayata bakış açımız, kimliğimiz, duygusal özelliklerimiz, davranışlarımız, düşüncelerimiz, egolarımız ve kişiliğimize ait her şey aklımızdan ve bizim zihinsel yapılanmamızdan kaynaklanır (Gödeş, 2015). İnsan doğduğu andan itibaren kendini tanıma, kişilik ve kimlik geliştirme sürecinde doğal bir yeteneğe sahiptir. Bu doğal yetenek, bireyin sosyal çevresini tanıma, geliştirme ve kendini yorumlama konusunda bireyi geliştirir. Bireyin kendi gelişimine yönelik olan bu durum, benlik algısı

ve benlik farkındalığı olarak tanımlanır ve bu tanımlar insancıl psikolojinin ana yaklaşımını oluşturur (Gizir ve Baran, 2002).

Benlik algısı kişinin öz farkındalığıdır. Kişi kendi iç gözlemine yaparak, kendi tutumlarının farkındalığına vararak; davranışları, duygusal ve bilişsel süreci hakkında kendisini geliştirebilir ve yönlendirebilir (Bilgi, 2016). İçgörü, içebakış ve benlik farkındalığı psikolojik bilincin farklı ifadelerle tanımlanma şeklidir.

Farkındalık kişinin kendi duygu, düşünce, davranışlarını inceleyerek, fark ederek, kendi yeteneklerini keşfederek “bilinç” kavramı ile özümseyerek olgunlaşması ve kendi benliğini farketmesidir. Benlik farkındalığı bireyin kendisini fark etmesi ve yapabileceklerini algılamasıdır. Kişinin geçmişte var olduğu, şu anda ne durumda olduğu ve gelecekte ne durumda olabileceği ile ilgili farkındalık yaşamasıdır (Şahin ve Yeniçeri, 2015). Bireyin kendilik nesnelere anne baba ve çevresel koşullar olmakla birlikte, birey eğer psikanaliz yaklaşımının ana teması olan çocukluk döneminde sağlıklı bir gelişme dönemi yaşamışsa, daha sonraki yaşamı içinde daha sağlıklı bir yaşam onunla birlikte olacaktır (Özen, 2014).

Bilinçli farkındalık ile benlik farkındalığı birbirinden farklı fakat birbirini tamamlayan bakış açılarıdır. Bilinçli farkındalık şimdiki anı yaşamak, kabullenmek, duygusal ve bilişsel anlamda içselleştirmek ve şimdiki anı kabul etmektir. Benlik farkındalığı ise, bilinçli farkındalığın bir üst düzeyini temsil ederek, bireyin şimdiki anı değil geçmişini kabullenmesi, farkındalığını hissetmesi ve gelecekte yapabileceklerinin farkındalığını fark etmesi üzerine şekillenmiştir (Şahin ve Yeniçeri, 2015). OSD’lar, bilinçli farkındalığın ve benlik farkındalığının hayata olumlu yaklaşımlarını kapsamaktadır. Olumlu duygular hissetmek, kişiye kendisini daha iyi hissetmesini sağlayarak sadece kendisini değil, diğer insanların bakış açılarını ve onların gerçekliklerini görmeleri açısından farkındalık kazanmalarını sağlamaktadır. Olumlu duygular hisseden insanlar, kendilerini tüm diğer insanlara daha fazla bağlanmış hissetmektedirler. Bu bağlılık kişinin kendi dünyasını başkalarına açmaya ve kendi benliğine onları da alarak, diğer insanların bakış açısını ve farklı yapısını görmesine olanak tanımaktadır. Bu anlamda ise kişi, tüm toplumla ilişkisel ağlarını genişleterek güçlendirmektedir (Hefferon ve Boniwell, 2014).

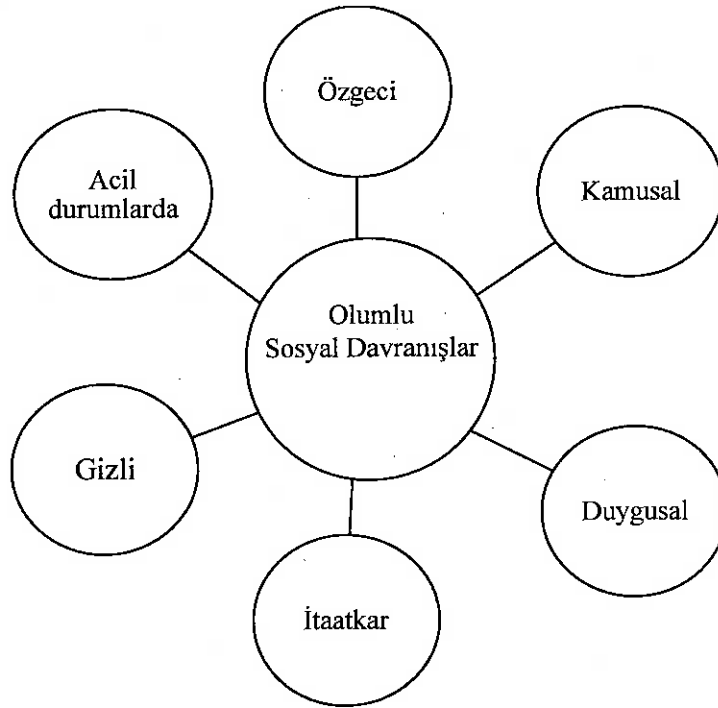
OSD'lar; hayata olumlu yaklaşma, yardım etme, paylaşma, değer verme, koruma, sahip çıkma, ilgilenme, destekleme vs. olumlu düşünce ve davranışların toplum yararına yardım ve desteği amaçlayan gönüllü ve istekli olarak yapılan davranışların tümü diye tanımlanabilir (Eisenberg ve Strayer, 1987; Michalik, 2005; Rushton ve Sorrentino, 1981, akt; Çalık, 2009). OSD'lar bir başka tanımla; topluma ve ihtiyaç sahiplerine fayda sağlayacak, onları destekleyecek, yüreklendirecek, cesaretlendirerek (Choi, 2005, akt: Çalık, 2009), herhangi bir zorlama olmadan, emre tabi olmayan, toplum için fayda ve destek sağlayan (Karadağ ve Mutağçılar, 2009) farkındalık yaratan davranışlardır (Choi, 2005, akt: Çalık, 2009).

Daha açık ve kısa bir tanımla OSD, başkalarına fayda ve destek sağlayan (Staub, 1978, 1979, Eisenberg, 1986, akt: Kumru, Carlo ve Edwards, 2004), hiçbir şekilde ödüllendirme beklentisi olmayan (Çekin, 2013) toplum tarafından kabul gören ve desteklenen davranışların tümüdür (Staub, 1978, 1979; Eisenberg, 1986, akt: Kumru, Carlo ve Edwards, 2004). Bu davranışlar kişilerin sosyalleşme süreci içerisinde yer alan ve bireylerin sosyal davranışlarının temelini oluşturan davranış modelleridir. Bu davranış modellerine yönelik çalışmalar çoğunlukla çocuk ve ergenlik dönemindeki davranış modelleri izlenerek ve değişkenler incelenerek gözlemlenmektedir (Yıldız, Boz ve Yıldırım, 2012).

OSD denildiğinde, davranışın gönüllü olması, kişinin kendi isteği ile ve iyi niyetli olarak bu davranışları uygulamasıdır. Eğer davranış herhangi bir şekilde farklı beklentiler için ve kişiye zorla yaptırıldıysa OSD özelliğini yitirebilmektedir (Bilgin, 1988, akt: Çalık, Özbay ve Özer, 2009). OSD'lar, yardımsever, iyi niyetli, nezaket ile yaklaşılan, topluma fayda sağlama, gönüllü, sadakat, kişisel inisiyatif ve destekleme gibi kelime başlıkları altında tarif edilebilmektedir (Morrison, 1994, akt: Karadağ ve Mutağçılar, 2009). OSD eğilimini etkileyen unsurlar olarak; bireylerin kültürel değerleri, yaşam biçimleri, ahlaki değerleri ile toplumsal normları gösterilmektedir (Bayraktar, Kındap ve ark., 2010).

Bireyler, çocuklukta gelişen bireysel değerleri doğrultusunda davranışlarını geliştirirler. Bu sebepten dolayı bu dönem, OSD'in gelişmesi ve davranış haline gelmesi için ilk başlangıç dönemi olarak tanımlanmaktadır. Çocuk bu sürecin ardından eğitim sürecine

girer ve eğitim hayatıyla gelişimini olumsuz yada olumlu yönde destekler. Çocuk o dönemde ve daha sonraki dönemlerinde önemli bir yeri olacak olan, bedensel, psikomotor, sosyal, duygusal, zihinsel ve dil gelişimleri geliştirerek, aldığı eğitimle desteklenen bir gelişim süreci yaşamaktadır. Okul öncesi dönem; çocuğun psikolojik, sosyal, zihinsel ve bedensel yönde gelişimini sağlayarak, gelecek yaşantısında güçlü bireysel değerler ve OSD ile donanmasına zemin hazırlamaktadır. Çocuk bu dönemde “ben” kavramını tanır, “başkaları” kavramı ile yardımlaşma, paylaşma duygusunu geliştirmekte ve sosyal kavramlarla hayatı paylaşmanın önemini anlamaya başlamaktadır (Özcan, 2016).

Şekil 2: Olumlu sosyal davranışlar tablosu

Bireysel veya gönüllü olarak yapılan birçok yardım faaliyeti OSD modeli olarak tanımlansada, her OSD modeli olarak kabul edebileceğimiz davranışların altında yatan niyetlerin türünden emin olmak oldukça güçtür. Zira bu davranışların altında yatan asıl niyet para, terfi, sosyal onay, eşya beklentisi gibi bazı beklentiler olabilmekte ve bireyler bu davranışların ardından maddi manevi fayda sağlamak isteyebilmektedirler (Yıldız, Boz ve Yıldırım, 2012).

Bu konu ile ilgili yapılan araştırmaların ışığında, Carlo ve Randall'ın yaptıkları araştırmalara göre OSD'lar;

- Özgeci Olumlu Sosyal Davranışlar
- Kamusal Olumlu Sosyal Davranışlar
- Duygusal Olumlu Sosyal Davranışlar
- İtaatkar Olumlu Sosyal Davranışlar
- Gizli Olumlu Sosyal Davranışlar
- Acil Durumlarda Olumlu Sosyal Davranışlar olmak üzere 6 ana başlık karşımıza çıkmaktadır (Carlo ve Randall, 2002).

2.6.2.1. Özgeci Olumlu Sosyal Davranışlar

Özgeci OSD denildiğinde, hiçbir karşılık beklemeden sadece bireyin birine yardım etme, destekleme amacıyla yapılan, ıkarısız, fedakarca ve beklentisizce yapılan davranışlar diyebiliriz. Özgeci OSD herkese ve toplumun fayda sağlayacak tüm alanlarında, beklentisiz ve karşılıksız yapılan davranışların tümüdür (Yıldız, Boz ve Yıldırım, 2012). Özgeci OSD, ihtiyaı olan veya olmayanlara her konuda ne olursa olsun yardım etme, bu yardım davranışlarını yapanlara bazı fedakarlıklar yapması ve bu davranışa hiçbir ödül ve mükafat beklenmemesi gibi misyonlar yüklemektedir. Bu misyonların temelinde, kişisel düşünce, değerler, hisler, içsel ve dışsal faktörlere yönelik tepkiler, amaçlar, kavram ve etkiler ile gerçekleştirilen davranışların etkisine göre insani fonksiyonlar gelmektedir (Karadağ ve Mutafçılar, 2009). Özgeci OSD yaşanılanların doğrultusunda, kendini ve çıkarımı düşünmeden, sempati yolu ile motivasyon sağlanarak, başkalarının fayda sağlaması adına düşünülerek yapılmaktadır (Yıldız, Taştan Boz ve Yıldırım, 2012).

2.6.2.2. Kamusal Olumlu Sosyal Davranışlar

Kamusal OSD, herhangi bir yardım ve destek verme durumunda, bu yapılan destek ve yardımların toplum nazarında saygı görmesi, bu duruma onay vererek toplum tarafından değer görme gibi içgüdüsel beklentilerle yapılan yardım davranışlarıdır.

Carlo ve Randall'e göre, her ne kadar kamusal alanda değer görme ve saygı duyulma gibi beklentiler olsa dahi, her yardım ve desteğin altında yatan iyi niyet dikkate alınmalıdır (Carlo ve Randall, 2002, akt: Bayraktar, Kındap, Kumru ve Sayıl, 2010). Kamusal OSD, toplumun ve kişilerin önünde yapılan, toplum ve izleyicilerden onay, saygı, değer beklentisi içinde gerçekleşen davranış modelidir (Yıldız, Boz ve Yıldırım, 2012).

2.6.2.3. Duygusal Olumlu Sosyal Davranışlar

Duygusal OSD denildiğinde, bireylerin duygusal açıdan başkalarına yardım etme, faydalı olma eğilimi ile duygusallıkla yaptıkları davranışlar modeli tanımlanmaktadır (Yıldız, Taştan Boz ve Yıldırım, 2012). Duygusal uyarıcıların yoğun olduğu ve duygusal anlarda ortaya çıkan davranışları temsil etmektedir (Kumru, Carlo ve Edwards, 2004). Duygusal anlamda OSD'lar, yardıma ihtiyaç duyulduğunda en verimli şekilde, beklentisiz destek ve yardım etmeyi vurgulamaktadır (Yıldız, Taştan Boz ve Yıldırım, 2012).

2.6.2.4. İtaatkar Olumlu Sosyal Davranışlar

İtaatkar OSD denildiğinde, başkası tarafından sözlü ya da sözsüz olarak talep edilen rica karşısında gerçekleştirilen yardım etme davranışlarıdır (Yıldız, Taştan Boz ve Yıldırım, 2012).

2.6.2.5. Gizli Olumlu Sosyal Davranışlar

Gizli OSD ihtiyacı olanlara, hiç kimsenin bilgisi ve yönlendirmesi olmadan gizli bir şekilde yardım ve destek verilmesi olarak tanımlanmaktadır. Gizli OSD denildiğinde yardımı ve desteği alan kişinin yardım ve destek veren kişiden haberdar olmaması bu davranış modelini temsil etmektedir (Yıldız, Boz ve Yıldırım, 2012).

2.6.2.6. Acil Durumlarda Olumlu Sosyal Davranışlar

Acil Durumlarda OSD modeli, kişilerin ve topluma yönelik oluşan yardım ve desteklerin, acil durumlarda devreye girmesi anlamını taşımaktadır (Yıldız, Taştan Boz ve Yıldırım, 2012).

Tüm arařtırmalar göstermektedir ki; olumlu duygular beslemek ve hissetmek sadece kendimizin deęil, toplumsal yapılanma ve topluma fayda saęlama, hayatı paylařma adına dūřınıldūęinde; tüm yařantımız boyunca toplumda gūçlü iliřkiler kurmamıza, toplumun gūçlenmesine ve geliřmesine katkı saęlayan en önemli insani deęerlerimiz olup, yařantımıza olumlu katkılar sunmaktadırlar.

2.7. STK'larda Aktif Gönüllü Kadınlar ve Bireysel Değerler Arasındaki İlişi

Değerler bir toplumun köklerinden, hümanizme dayanan gelenek, görenek ve yapısal kaynaklarından oluşmaktadır. Bu kavram, sonrasında o toplumun kültürel yapısının temel taşları arasında yer almaktadır. Değerler ailede başlar, yakın çevremizde, eğitim hayatımızda devam eder ve hayatımızın miheng taşı olarak yaşadığımız tüm dönemlerimizde bize yol gösterici olmaktadır. Her ne kadar toplumsal yapının değişmesi, hayat tarzının boyut değiştirmesi, düşünce yapılarının ve politik bakış açılarının farklılaşması ile değişim gösterse de temel anlamda hayatımızın içindedir ve her bireye göre farklılık gösteren hayatı anlamlı hale getiren insan davranışlarını yönlendiren rehberlerdir (Memiş ve Gedik, 2010).

Değerler kişilerin bilişsel yapılarını ve çevreye uyum sağlamalarını etkileyen en önemli ve zorunlu şartlarından birisidir. Değerlerin var oluşları ile bireyler tutarlı davranışlarını sergiler ve toplumların gelişmesine ve yükselmesinde önemli roller üstlenmişlerdir (Özensel, 2003, akt: Memiş ve Gedik, 2010).

Aile içinde başlayan değerler, okullardaki eğitim ve öğretimle bireylere aktarılmaktadır. Kadının STK'lardaki varlığı ise, ayrışmış ve hayatın her alanında yer alan STK'lar içinde önemli bir yere sahiptir. Kadınların STK'larda var oluşlarıyla birlikte, STK'ların gūçlenmesi, gelişmesi ve toplumun demokratikleşmesi hızlanmaktadır. STK'larda aktif olan gönüllü kadınlar, toplumda hümanist bakış açısıyla toplumda şekillendirici ve toplumu yönlendirici güce sahiptirler (Bayhan, 2002).

Değerler toplumun içinde bulunduğu yapılanması ve gelişmesiyle orantılı olarak şekillenmektedir. Örneğin; hoşgörü, yardımseverlik, aile, insan hakları, küresel gelişmeler vs. lerin işığında gelişmektedir (Mehmetoğlu, 2006).

Kadın kendisine, toplumu geliştiren tüm değerleri çocuklarına ve toplumun her bir birimine yönledirir. Tüm bireyler yaşadığı toplumlarda bunu uygulamaya çalışırlar. Kadınlar toplumsal kimlikleri gelişimleri sonucu ortak değerleri aile içinde ve var oldukları toplum içinde ön plana çıkararak sosyal gelişimlerini hayatlarına yansıtmayı başarmışlardır (Ryan, 1999, akt: Memiş ve Gedik, 2010).

İnsanlar öncelikle fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılar daha sonra ise sevgi, ait olma ve paylaşma duygularıyla hareket etmektedirler. STK'lar gibi kurumsal yapılarda aktif gönüllü yer alan kadınların bireysel temel değerlerinin, var oldukları kurumların değer yapılarını desteklemesi gerekmektedir. Zira değerleri kabul görmeyen kurumlar ile bireysel değerleri olmayan aktif gönüllü kadınlar, toplumsal yaşam savaşında yenik düşerler ve toplumda varlıklarını sürdürüremeyerek yok olmakla karşı karşıya kalmaktadırlar (Nartgün, 2006).

2.8. STK'larda Aktif Gönüllü Kadınlar ve Olumlu Sosyal Davranışlar Arasındaki İlişki

İnsan tek başına doğar ama dünyaya gözünü açtığı andan itibaren tek başına yaşayamayan bir varlıktır. İnsanların biyolojik bir varlık olarak dünyaya gelmelerinin ardından sosyal bir birey olarak yapılanması sosyo-ekonomik ve kültürel etkilerin altında şekillenmeye başlamaktadır (Çekin, 2013). Bireylerin yapısal oluşumları ve cinsiyet rollerine yönelik gelişimleri ise, çocukluk diye adlandırılan ilk dönemlerinde başlar. Bu dönemde cinsiyet rollerinin belirlenmesiyle OSD'ları yerleşmeye başlayarak, toplumun yönlendirmesi ve kültürel değerlerin şekillendirmesiyle yön bulur (Güldü, 2009). OSD'ların oluşumu ailede çocukluktan başlar. Anne-baba olarak ebeveynler, kız çocuklarından iyilik etme, sahip çıkma, yardım etme gibi olumlu davranışları beklerken, erkek çocuklarına daha güçlü ve özgürlükçü roller yüklerler (Bağcı, 2015).

OSD özellikleri aile ve akran ilişkilerinden etkilenmekte, bireylerin arkadaş, akran ve ebeveynleriyle ilişkilerinin olumlu ve olumsuz süreçleri sosyal yapılanmaları içinde sosyal davranışlarında etkilemektedir (Uludağlı ve Sayıl, 2009).

Ailenin yapısı, ebevyenlerin davranışları ve tutumları, benlik algısı yüksek ve olumlu davranışlara sahip ebevyenlere sahip ergenlerin, OSD düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir (Sünbül ve Güçray, 2016).

OSD'ın anne-baba ilişkilerinde ve özellikle anne ile çocuğun 5-6 ve 8-9 yaşları arasında yetiştirilme sürecinde, annenin kişisel sıkıntılarının özellikle kız çocuklarının kişisel sıkıntıları ile ilişkili olduğu tespit edilmiş, çocuklarla annelerin empatik yapılarının duygusal yönden ilişkili oldukları görülmektedir (Eisenberg, 1992). Bireyler, kişilik ve bireysel değerlerinin etkisi altındadır. Bireyler kendi kişiliklerinin oluşumunun ardından edindikleri değerler ile OSD'a yönelirler ve bu davranışları geliştirirler (Öcal ve Sarnıç, 2017).

STK gibi örgütsel yapılarda yer alan ve aktif çalışan kadınların tutum ve davranışları farklılık göstermekle birlikte, örgütsel yapılanmanın var oluşu gereği kolektif düşünce yapısı ve ortak düşüncenin varlığı OSD üzerinde etki eden unsurlar olarak görülmektedir (Demirel, 2009). STK'larda OSD'lar birey yada topluluk olarak, başkalarının iyiliği, mutluluğu, refah düzeylerinin yükselmesi için bilinçli olarak, koordineli ve grup olarak harekete geçme davranışı olarak kabul edilmektedir (Lay ve Hoppman, 2015, akt: Öcal ve Sarnıç, 2017). STK'larda OSD'lar kişinin kendi isteği ile gerçekleşmektedir. Bireysel başarılar STK'daki gönüllü davranışlarla, örgütsel başarıları desteklenmektedir (Duru, Güneri ve Semerciöz, 2016). OSD kökeninde başkasını mutlu etmeye yönelik davranışlar sergilenmesi duygusu yatmaktadır. Bu davranışlar güçlü bir psikolojik uyarılma ile harekete geçmektedir. Bu psikolojik uyarılma OSD'ları başlatmakta ve başlangıç sonrası aktif gönüllük bazında huzur, sonrasında ise yapılan işe karşı bir doyum ve onun ardından yaşam doyumunu olarak karşımıza çıkmaktadır. İş doyumunu bireyin yaptığı işten aldığı haz ve keyiftir. Yaşam doyumunu ise, bireyin gerçekleştirdiği iş doyumunun ardından yaşamına yönelik olumlu düşünceler ve hislere sahip olmasını ifade eden kavramlardır (Duru ve ark., 2016).

OSD'lar, STK gibi toplumda farkındalık yaratmayı amaçlayan gönüllü kuruluşların hayırseverlik, paylaşma, beraberlik, birlik olma, yardımseverlik, bir başkasına destek ve yardımcı olmaya yönelik kolektif olarak hareket eden kurum ve kuruluşlar gibi başkaları yararına, başkasını topluma hizmet eden, farkındalık yaratmayı amaçlayan kurumlardır

(Altıntaş ve Bıçakçı, 2017). Literatüre bakıldığında bu güne dek yapılan birçok araştırmada; toplumda yaygınlaşmaya başlayan bireysellik olgusundan dolayı, toplumsal faydadan çok bireysel faydanın ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Toplumsal fayda ve toplumsal değerler olan paylaşma, yardım etme ve iyilikseverlik gibi OSD'ların geri planda kaldığı görülmektedir. Bazı araştırmalarda ise kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre daha fazla OSD sergiledikleri ve kadınların yetişkin dönemlerinde, STK gibi toplumsal fayda sağlayan kurum ve kuruluşlarda aktif gönüllü olarak sosyalleştikleri ve yer aldıkları ifade edilmektedir (Sünbül ve Güçray, 2016).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcılara ait demografik bilgiler, verilerin toplanma süreci ve veri toplamada kullanılan ölçüm araçlarına dair tanıtıcı bilgilere yer verilecektir.

3.1. Örneklem

Çalışmaya İstanbul'da farklı sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olarak çalışan 173 kadın katılmıştır. Katılımcıların yaşları 20-65 yaş arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 49.03 (s=12.43) olarak belirlenmiştir. Katılımcıların derneklerde çalışma yılı ortalaması 9.77 (s=8.89) olarak hesaplanmıştır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%32.9) lise mezunu ve (%64.7) evli olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların sosyo-ekonomik gelir düzeylerine ilişkin bilgi elde etmek amacıyla sorulan soruya verdikleri yanıtlardan, 71'inin (%41.0) orta, 70'inin (%40.5) üst orta, 32'inin (%18.5) üst gelir düzeyine sahip olduğu saptanmıştır.

Katılımcılar çalışma durumu açısından değerlendirildiğinde 67'si (%38.7) çalıştığını, 106'sı (%61.3) ise çalışmadığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%58.4) kök ailede ve (%65.9) çekirdek ailede gönüllü olarak çalışan başka birinin olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların 50'si (%28.9) kadın, 41'i (%23.7) aile, 46'sı (%26.6) çocuk ve 36'sı (%20.8) engelli derneklerinde çalıştığı saptanmıştır.

Katılımcılara derneklere nasıl gönüllü olduğu sorulduğunda büyük çoğunluğu (%67.6) kendi isteğine bağlı olarak çalışmaya başladığını ifade etmiştir. Örneklem grubunu oluşturan 173 katılımcıya ilişkin demografik özelliklerinin sıklık ve yüzde dağılımları Tablo 2.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Örneklemin demografik özellikleri

Değişken	Sıklık(f)	Yüzde(%)
Eğitim Düzeyi		
İlköğretim	31	17.9
Lise	57	32.9
Üniversite	55	31.8
Üniversite ve üstü	30	17.3
Sosyo-Ekonomik Düzey		
Orta	71	41.0
Üst orta	70	40.5
Üst	32	18.5
Medeni Durum		
Evli	112	64.7
Bekar	61	35.3
Çalışma Durumu		
Evet	67	38.7
Hayır	106	61.3
Kök ailede gönüllü		
Evet	72	41.6
Hayır	101	58.4
Çekirdek ailede gönüllü		
Evet	59	34.1
Hayır	114	65.9
Gönüllü çalışma alanı		
Kadın	50	28.9
Aile	41	23.7
Çocuk	46	26.6
Engelli	36	20.8
Nasıl gönüllü oldu?		
Kendi isteği	117	67.6
Bir başkasının yönlendirme	56	32.4
	Ort.	Ss.
Yaş	49.03	12.43
Çalışma yılı	9.77	8.89

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan kadınların kişisel bilgilerinin edinilmesi için Demografik Bilgi Formu, olumlu sosyal davranış eğilimlerini belirlemek amacıyla Olumlu Sosyal Davranış

Eğilimi Ölçeği (OSDE) ve bireysel değerlerini belirlemek için Portre Değerler Anketi (PDA) kullanılmıştır. Veri toplama araçları aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

3.2.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu, katılımcıların yaş, STK'da çalışma yılı, eğitim düzeyi, medeni durum, sosyo-ekonomik düzeyi, çalışma durumu, kök ve çekirdek ailede gönüllü olarak STK'larda çalışan başka birinin olup olmadığı, gönüllü çalışma alanları ve STK'larda nasıl gönüllü olarak çalışmaya başladıklarına ilişkin birtakım bilgilere ulaşmaya yönelik olarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Demografik Bilgi Formu Ek-2'de verilmiştir.

3.2.2. Portre Değerler Anketi (PDA)

Schwartz ve arkadaşları (2001) tarafından bireylerin değer yönelimlerini ortaya koymak ve sahip oldukları değer boyutlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiş olan Portre Değerler Anketi 6'lı likert tipi derecelendirilen 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması, geçerlik güvenirlik analizleri Demirutku ve Sümer (2010) tarafından yapılmıştır.

PDA, değerleri iki boyut ve 10 değer tipi üzerinde ele almaktadır. Birincisi, Yeniliğe Açıklık ve Muhafazacı Yaklaşım boyutu; ikincisi ise Özdeşleşim ve Özgenişletim boyutudur. Bu boyutları oluşturan 10 farklı değer tipi ise, Güç, Başarı, Hazcılık, Uyma, Güvenlik, Geleneksellik, Özyönelim, Uyarılım, Evrenselcilik ve İyilikseverlik değerleridir. Yeniliğe Açıklık boyutu Özyönelim ve Uyarılım değer tiplerini kapsarken, Muhafazacı Yaklaşım boyutu ise Güvenlik, Uyma ve Geleneksellik değer tiplerinden oluşmaktadır. Özdeşleşim boyutu Evrenselcilik ve İyilikseverlik değer tiplerini kapsarken, Özgenişletim boyutu ise Güç, Başarı ve Hazcılık değer tipleri yer almaktadır. Ancak Hazcılık değer tipi hem Özgenişletim hem de Yeniliğe Açıklık değer boyutları içinde yer almaktadır (Schwartz ve ark., 2001).

PDA'nın Demirutku ve Sümer (2010) tarafından Türkçeye uyarlama çalışmasında her değer tipi için hesaplanan test-tekrar test güvenirlik katsayıları ise, Güç, .81; Başarı, .81; Hazcılık, .77; Uyarılım, .70; Özyönelim, .65; Evrenselcilik, .72; İyilikseverlik, .66;

Geleneksellik, .82; Uyma, .75 ve Güvenlik, .80 olarak hesaplanmıştır (Demirutku ve Sümer, 2010). Mevcut çalışmada elde edilen Cronbach Alfa katsayıları ise sırasıyla: Güç, .65; Başarı, .74; Hazcılık, .70; Uyarılım, .59; Özyönelim, .57; Evrenselcilik, .65; İyilikseverlik, .60; Geleneksellik, .62; Uyma, .71 ve Güvenlik, .69 olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmada kullanılan analizlerde PDA'nın değer boyutlarından alınan puanlar kullanılmıştır. Değer boyutlarına göre elde edilen Cronbach Alfa katsayıları ise Özdeşlik, .70; Özgenişletim, .69; Yeniliğe Açıklık, .65; Muhafazacı Yaklaşım; .80. Portre Değerler Anketi Ek-3'de verilmiştir.

3.2.3. Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği (OSDE)

Carlo ve Randall (2002) tarafından olumlu sosyal davranış eğilimini ölçmek amacıyla geliştirilen Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği (OSDE), Kumru, Carlo ve Edwards (2004) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 5'li likert tipi derecelendirilen 23 maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin Kamusal, Duygusal, Özgeci, İtaatkar, Gizli ve Acil olumlu sosyal davranışlar olmak üzere toplam altı alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar için hesaplanan Cronbach Alfa katsayıları ise .52 ile .68 arasında değişmektedir.

Mevcut çalışmadan elde edilen Cronbach Alfa katsayıları ise .48 ile .78 arasında bulunmuştur. Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği Ek-4'te verilmiştir.

3.3. İşlem

3.3.1. Veri Toplama Süreci

Çalışmaya katılan kişilere ölçekler yüz yüze uygulanmıştır. İlk olarak çalışmanın amacını içeren bilgilendirilmiş onam formu sunulmuş; gönüllü katılımlarına ilişkin imzalı izinleri alınmış, ardından ölçek maddelerini doldurmaları istenmiştir. Veri toplama işlemi Şubat 2017 - Haziran 2017 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

Katılımcılardan toplanan veriler, SPSS 21.0 aracılığıyla dijital ortama aktarılmış, aynı program üzerinde uygulanan işlemler ile araştırmanın istatistiksel analizleri gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında katılımcıların kimliklerine ilişkin bilgiler istenmemiş ve gizlilik ilkesine bağlı kalınacağı belirtilmiştir. Katılımcıların ölçekleri cevaplandırması yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür.

3.3.2. Verilerin Analizi

Katılımcıların demografik bilgi formunda verdikleri yanıtlar doğrultusunda elde edilen verilere frekans analizi uygulanarak, katılımcıların Portre Değerler Ölçeği ve Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeğinden elde edilen alt boyut ve toplam puanları tespit edilmiştir.

İlk olarak araştırma sorularının ve hipotezlerin test edilmesi amacıyla Portre Değerler Ölçeği ve Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalamalarının katılımcıların demografik özellikleri açısından anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi ve Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizleri uygulanmıştır.

Daha sonra tüm değişkenler arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı analizi uygulanmıştır. Son olarak da Olumlu sosyal davranış eğilimi alt boyutlarını yordayan bireysel değerlerin alt boyutlarının belirlenmesi için çoklu doğrusal regresyon analizleri uygulanmıştır.

3.3.3. Hipotezler

Yukarıda sunulan araştırmalar ve elde edilen veriler çerçevesinde araştırmanın amacı, sivil toplum kuruluşlarında aktif gönüllü kadınların olumlu sosyal davranış eğilimleri ve temel değerleri arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki alt amaçlar sınanmıştır.

1-H1: Sivil Toplum Kuruluşlarında aktif gönüllü kadınların bireysel değerleri ile olumlu sosyal davranışları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1_a: Sivil Toplum Kuruluşlarında aktif gönüllü kadınların bireysel değerlerinin muhafazacı yaklaşım alt boyutu ile olumlu sosyal davranış arasında anlamlı ilişki vardır.

H1_b: Sivil Toplum Kuruluşlarında aktif gönüllü kadınların bireysel değerlerinin yeniliğe açıklık alt boyutu ile olumlu sosyal davranış arasında anlamlı ilişki vardır.

H1_c: Sivil Toplum Kuruluşlarında aktif gönüllü kadınların bireysel değerlerinin özgenişletim alt boyutu ile olumlu sosyal davranış arasında anlamlı ilişki vardır.

H1_d: Sivil Toplum Kuruluşlarında aktif gönüllü kadınların bireysel değerlerinin özaşkınlık alt boyutu ile olumlu sosyal davranış arasında anlamlı ilişki vardır.

2-H2: Sivil Toplum Kuruluşlarında aktif gönüllü kadınların Demografik değişkenlerin Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

3-H3: Sivil Toplum Kuruluşları aktif gönüllü kadınların Bireysel Değerleri Olumlu Sosyal Davranış Eğilimlerinin yordamaktadır.

Bu bölümde araştırmada izlenen yöntem ele alınmıştır.

Bu bağlamda araştırma modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına, verilerin çözümlenmesine ve yorumlanmasına ilişkin bilgiler bu bölümün içeriğini oluşturmaktadır.

4. BULGULAR

Bu bölümde öncelikle katılımcılardan elde edilen verilerin parametrik analizlere uygunluğu sınanmıştır. Analizlerden önce katılımcıların anket ve ölçeklere verdikleri cevapların bilgisayara doğru girilip girilmediği, kayıp değerlerin olup olmadığı ve normal dağılım sayılısının karşılanıp karşılanmadığı analiz programının çeşitli alt programları ile gözden geçirilmiştir.

İlk olarak, parametrik istatistik sayılılarını karşılamak amacıyla aşırı değerlerin saptanarak analizlere katılmaması için araştırmada kullanılan değişkenlerin z değerleri hesap edilmiştir. Bu katsayı ($-3.29 > z < 3.29$) göz önünde tutulduğunda 173 kişiden elde edilmiş veriler kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan değişkenlerden elde edilen puanların ortalaması, standart sapması, minimum ve maksimum değerleri Tablo 4.1'de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Ölçeklerden elde edilen puan ortalamaları, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

Değişkenler	Ort.	Ss.	Min.-Mak.
Bireysel Değerler Ölçeği			
Muhafazacı Yaklaşım	64.20	7.27	42-78
Yeniliğe Açıklık	33.42	4.79	22-42
Özgenişletim	38.58	7.78	19-60
Özaşkınlık	53.14	4.71	40-60
Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği			
Kamusal OSDE	6.37	2.36	4-16
Duygusal OSDE	14.62	3.21	7-20
Özgeci OSDE	19.55	3.92	6-25
İtaatkar OSDE	8.17	1.89	2-10
Gizli OSDE	20.51	3.71	9-26
Acil Durumlarda OSDE	10.10	2.47	3-15
OSDE Toplam	79.32	8.34	52-100

4.1. Araştırma Sorularına Yanıt Bulmak İçin Yapılan Analizlerden Elde Edilen Bulgular

Bu kısımda araştırma hipotezlerini test etmek için uygulanan analizler sunulmuştur.

4.1.1. Demografik Değişkenlere Göre Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi leğine İlişkin Bulgular

4.1.1.1. Eğitim Düzeyi Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimine İlişkin Bulgular

Eğitim düzeyi değişkenine göre olumlu sosyal davranış eğilimi leği alt boyutları (kamusal, duygusal, özgeci, acil, itaatkar ve gizli) ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Uygulanan analiz sonuçlarına göre *acil durumlarda olumlu sosyal davranış* alt boyut puan ortalamalarının eğitim düzeyine göre anlamlı derecede farklılaşma gösterdiği saptanmıştır [$F_{(3-169)} = 5.39, p < .05$].

Hangi grupların farklılaştığını belirlemek amacıyla Post-hoc Tukey analizi uygulanmıştır. Buna göre niversite ve üstü mezunlarının ($X_{ort.} = 12.90, s = 2.47$) *acil durumlarda olumlu sosyal davranış* alt boyut puan ortalamaları ilköğretim ($X_{ort.} = 8.24, s = 2.17$) mezunlarından anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

Analiz sonuçları tablo 4.2'de sunulmuştur.

Tablo 4.2. Eğitim düzeyine göre olumlu sosyal davranış eğilimi puanlarının farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	Ort.	Ss.	F	p	Tukey
Kamusal OSD						
İlköğretim	31	5.34	2.10	1.76	.156	
Lise	55	5.47	2.63			
Üniversite	57	5.59	2.29			
Üniversite ve üstü	30	5.90	2.09			
Duygusal OSD						
İlköğretim	31	14.31	3.15	2.16	.130	
Lise	55	14.29	3.63			
Üniversite	57	13.99	3.29			
Üniversite ve üstü	30	14.17	3.17			
Özgeci OSD						
İlköğretim	31	18.24	5.10	2.67	.178	
Lise	55	19.72	4.63			
Üniversite	57	19.20	3.48			
Üniversite ve üstü	30	20.99	3.09			
İtaatkar OSD						
İlköğretim	31	8.30	1.17	2.39	.124	
Lise	55	8.70	1.46			
Üniversite	57	8.26	1.29			
Üniversite ve üstü	30	8.66	1.23			
Gizli OSD						
İlköğretim	31	19.25	3.14			
Lise	55	20.18	4.11	11.13	.237	
Üniversite	57	20.07	4.18			
Üniversite ve üstü	30	19.78	3.71			
Acil Durumlarda OSD						
İlköğretim	31	8.24	2.17	5.39	.021	Üniversite ve üstü > İlköğretim
Lise	55	10.47	2.34			
Üniversite	57	10.56	2.55			
Üniversite ve üstü	30	12.90	2.47			
Toplam						
İlköğretim	31	77.79	7.21	17.39	.512	
Lise	55	78.47	8.48			
Üniversite	57	78.95	8.36			
Üniversite ve üstü	30	79.19	8.90			

* $p < .05$, ** $p < .01$

4.1.1.2. Sosyo Ekonomik Gelir Düzeyi Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimine İlişkin Bulgular

Eğitim düzeyi değişkenine göre olumlu sosyal davranış eğilimi ölçeği alt boyutları (kamusal, duygusal, özgeci, acil, itaatkar ve gizli) ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre *acil*

duygusal ve gizli olumlu sosyal davranış alt boyut puan ortalamalarının sosyo ekonomik gelir düzeyine göre anlamlı derecede farklılaşma gösterdiği saptanmıştır [sırasıyla: $F_{(2-170)} = 5.27, p < .05$; $F_{(2-170)} = 4.24, p < .05$]. Hangi grupların farklılaştığını belirlemek amacıyla Post-hoc Tukey analizi uygulanmıştır. Buna göre üst sosyo ekonomik gelir düzeyine sahip katılımcıların ($X_{ort.} = 13.37, s = 3.10$) *özgeci olumlu sosyal davranış* alt boyut puan ortalamaları orta sosyo ekonomik gelir düzeyine sahip katılımcılardan ($X_{ort.} = 19.09, s = 3.58$) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. İkinci olarak, üst sosyo ekonomik gelir düzeyine sahip katılımcıların ($X_{ort.} = 23.08, s = 3.73$) *gizli olumlu sosyal davranış* alt boyut puan ortalamaları orta sosyo ekonomik gelir düzeyine sahip katılımcılardan ($X_{ort.} = 20.32, s = 4.09$) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Analiz sonuçları tablo 4.3'te sunulmuştur.

Tablo 4.3. Sosyo ekonomik gelir düzeyine göre olumlu sosyal davranış eğilimi puanlarının farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları

SosyoEkonomik Düzeyi	N	Ort.	Ss.	F	p	Tukey
Kamusal OSD						
Orta	71	6.20	2.42	2.12	.732	
Üst orta	70	6.50	2.43			
Üst	32	6.49	2.09			
Duygusal OSD						
Orta	71	13.37	3.10	5.27	.027	Üst > Orta
Üst orta	70	14.69	3.27			
Üst	32	15.02	3.34			
Özgeci OSD						
Orta	71	20.56	3.75	1.40	.627	
Üst orta	70	19.74	4.06			
Üst	32	19.09	3.58			
İtaatkar OSD						
Orta	71	7.90	2.15	1.18	.549	
Üst orta	70	8.43	1.58			
Üst	32	8.22	1.89			
Gizli OSD						
Orta	71	20.32	4.09	4.24	.016	Üst > Orta
Üst orta	70	22.46	3.29			
Üst	32	23.08	3.73			
Acil Durumlarda OSD						
Orta	71	9.84	2.64	2.42	.625	
Üst orta	70	10.45	2.30			
Üst	32	9.90	2.41			
Toplam						
Orta	71	79.22	8.71	3.13	.308	
Üst orta	70	79.28	7.88			
Üst	32	79.81	8.80			

* $p < .05$, ** $p < .01$

4.1.1.3. Çalışma Durumu Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimine İlişkin

Bulgular

Çalışma durumu değişkenine göre olumlu sosyal davranış eğilimi ölçeği alt boyutları (kamusal, duygusal, özgeci, acil, itaatkar ve gizli) ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere *bağımsız gruplar t testi* uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre olumlu sosyal davranış eğilimi ölçeği alt boyutları ve toplam puan ortalamalarının çalışma durumuna göre anlamlı derecede farklılaşma göstermediği saptanmıştır ($p > .05$). Analiz sonuçları tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4. Çalışma durumuna göre olumlu sosyal davranış eğilimi puanlarının farklılaşmasına ilişkin t testi analizi sonuçları

Çalışma Durum	N	Ort.	Ss.	df	t	p
Kamusal OSD						
Çalışan	67	31.34	5.10	171	-1.05	.956
Çalışmayan	106	29.47	4.63			
Duygusal OSD						
Çalışan	67	31.34	5.10	171	-1.47	.143
Çalışmayan	106	29.47	4.63			
Özgeci OSD						
Çalışan	67	31.34	5.10	171	2.98	.766
Çalışmayan	106	29.47	4.63			
İtaatkar OSD						
Çalışan	67	31.34	5.10	171	2.22	.826
Çalışmayan	106	29.47	4.63			
Gizli OSD						
Çalışan	67	31.34	5.10	171	-3.62	.533
Çalışmayan	106	29.47	4.63			
Acil Durumlarda OSD						
Çalışan	67	31.34	5.10	171	-1.68	.094
Çalışmayan	106	29.47	4.63			
Toplam						
Çalışan	67	31.34	5.10	171	-1.26	.209
Çalışmayan	106	29.47	4.63			

* $p < .05$, ** $p < .01$

4.1.1.4. Ailede STK'da Çalışma Durumu Açısından Olumlu Sosyal Davranış

Eğilimine İlişkin Bulgular

Aile başka bir bireyin STK'larda çalışıp çalışmamasına göre olumlu sosyal davranış eğilimi ölçeği alt boyutları (kamusal, duygusal, özgeci, acil, itaatkar ve gizli) ve toplam

puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere *bağımsız gruplar t testi* uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre *duygusal olumlu sosyal davranış* alt boyut puan ortalamaları ve *toplam* puan ortalamalarının ailede başka bir bireyin STK'larda çalışıp çalışmamasına göre anlamlı derecede farklılaşma gösterdiği saptanmıştır [sırasıyla: $t_{(171)} = 4.31, p < .05$; $t_{(171)} = 5.29, p < .01$]. Buna göre aile başka bir bireyin STK'larda çalıştığını belirten katılımcıların ($X_{ort.} = 17.71, s = 3.43$) *duygusal olumlu sosyal davranış* alt boyut puan ortalamaları aile başka bir bireyin STK'larda çalışmadığını belirten katılımcılardan ($X_{ort.} = 14.55, s = 3.06$) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. İkinci olarak, aile başka bir bireyin STK'larda çalıştığını belirten katılımcıların ($X_{ort.} = 85.25, s = 7.75$) *olumlu sosyal davranış eğilimi ölçeği toplam* ortalamalarının aile başka bir bireyin STK'larda çalışmadığını belirten katılımcılardan ($X_{ort.} = 79.42, s = 8.80$) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

Analiz sonuçları tablo 4.5'te sunulmuştur.

Tablo 4.5. Ailede STK'larda çalışma durumuna göre olumlu sosyal davranış eğilimi puanlarının farklılaşmasına ilişkin t testi analizi sonuçları

Ailede Çalışma Durumu	N	Ort.	Ss.	df	t	p
Kamusal OSD						
Evet	72	6.38	1.95	171	1.04	.966
Hayır	101	7.45	2.53			
Duygusal OSD						
Evet	72	17.71	3.43	171	4.31	.044
Hayır	101	14.55	3.06			
Özgeci OSD						
Evet	72	19.31	3.61	171	-1.68	.497
Hayır	101	19.72	4.14			
İtaatkar OSD						
Evet	72	8.01	1.86	171	-1.07	.941
Hayır	101	8.28	1.92			
Gizli OSD						
Evet	72	20.73	3.65	171	-1.91	.364
Hayır	101	20.36	3.76			
Acil Durumlarda OSD						
Evet	72	10.08	2.31	171	1.65	.521
Hayır	101	10.11	2.58			
Toplam						
Evet	72	85.25	7.75	171	5.29	.007
Hayır	101	79.42	8.80			

* $p < .05$, ** $p < .01$

4.1.1.6. Çalışma Alanı Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimine İlişkin

Bulgular

Çalışma alanı değişkenine göre olumlu sosyal davranış eğilimi ölçeği alt boyutları (kamusal, duygusal, özgeci, acil, itaatkar ve gizli) ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Uygulanan analiz sonuçlarına göre *gizli olumlu sosyal davranış* alt boyut puan ortalamaları ve *toplam* puan ortalamalarının çalışma alanına göre anlamlı derecede farklılaşma gösterdiği saptanmıştır [sırasıyla: $F_{(3-169)} = 4.98, p < .01$; $F_{(3-169)} = 3.20, p < .05$]. Hangi grupların farklılaştığını belirlemek amacıyla Post-hoc Tukey analizi uygulanmıştır.

Buna göre kadınlar ile ilgili STK'larda çalıştığını belirten katılımcıların ($X_{ort.} = 22.00, s = 3.56$) *gizli olumlu sosyal davranış* alt boyut puan ortalamaları engelliler ile ilgili STK'larda çalıştığını belirten katılımcılardan ($X_{ort.} = 18.65, s = 3.87$) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

İkinci olarak, engelliler ile ilgili STK'larda çalıştığını belirten katılımcıların ($X_{ort.} = 85.99, s = 8.11$) *olumlu sosyal davranış eğilimi ölçeği toplam* puan ortalamaları kadınlar ($X_{ort.} = 83.81, s = 8.39$), aileler ($X_{ort.} = 78.95, s = 7.83$) ve çocuklar ($X_{ort.} = 83.84, s = 8.62$) ile ilgili STK'larda çalıştığını belirten katılımcılardan anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

Analiz sonuçları tablo 4.6'da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Çalışma alanına göre olumlu sosyal davranış eğilimi puanlarının farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları

Çalışma Alanı	N	Ort.	Ss.	F	p	Tukey
Kamusal OSD						
Kadın	50	6.77	2.73	1.76	.518	
Aile	41	6.17	2.03			
Çocuk	46	6.11	2.11			
Engelli	36	6.41	2.56			
Duygusal OSD						
Kadın	50	15.21	3.02	1.80	.494	
Aile	41	14.29	3.07			
Çocuk	46	14.38	3.39			
Engelli	36	14.49	3.41			
Özgeci OSD						
Kadın	50	18.41	4.62	2.83	.058	
Aile	41	20.05	3.91			
Çocuk	46	20.58	3.26			
Engelli	36	19.25	3.31			
İtaatkar OSD						
Kadın	50	8.60	1.60	2.05	.109	
Aile	41	8.17	2.12			
Çocuk	46	8.19	1.86			
Engelli	36	7.78	1.97			
Gizli OSD						
Kadın	50	22.00	3.56	4.98	.002	Kadın > Engelli
Aile	41	20.34	3.86			
Çocuk	46	20.60	3.10			
Engelli	36	18.65	3.87			
Acil Durumlarda OSD						
Kadın	50	10.80	2.32	2.19	.091	
Aile	41	9.91	2.13			
Çocuk	46	9.97	2.58			
Engelli	36	9.56	2.74			
Toplam						
Kadın	50	83.81	8.39	3.20	.025	Engelli > Aile Engelli > Kadın Engelli > Çocuk
Aile	41	78.95	7.53			
Çocuk	46	83.84	8.62			
Engelli	36	85.99	8.11			

* $p < .05$, ** $p < .01$

4.1.2. Değişkenler Arası Korelasyon Katsayılarının İncelenmesi

Araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak üzere Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 4.7' de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Değişkenler arası korelasyon analizi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Yaş	1												
Çalışma Yılı	.46**	1											
Muhafazacı Yaklaşım	.09	-.03	1										
Yeniliğe Açıklık	-.21**	-.10	.19*	1									
Özdeşlik	.02	.01	.49**	.48**	1								
Özgenişletim	-.22**	-.07	.45**	.30**	.10	1							
Kamusal OSD	-.02	.01	.01	.12	-.07	.27**	1						
Duygusal OSD	-.09	-.12	.15	.25**	.29**	.20	.24**	1					
Özgeci OSD	-.00	.09	-.05	.19**	.28**	-.37**	-.46**	-.40**	1				
Acil OSD	-.07	-.13	.22	.14	.23**	.11	.09	.61**	-.25**	1			
İtaatkar OSD	-.06	-.17**	.13**	.27	.43	.03	.03	.50**	-.14	.53**	1		
Gizli Durumlarda OSD	.00	-.01	.15*	.16*	.25**	-.06	-.08	.19*	.03	.30**	.37**	1	
Toplam OSDE	-.07	-.08	.22**	.21**	.38**	-.01	.15*	.64**	.08	.69**	.68**	.68**	1

* $p < .05$, ** $p < .01$

Bireysel Değerler Ölçeği özgenişletim alt boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği alt boyutları olan “kamusal olumlu sosyal davranış” ($r = .27$, $p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken, “özgeci olumlu sosyal davranış” ($r = -.37$, $p < .01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bireysel Değerler Ölçeği özdeşlik alt boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği alt boyutları olan “duygusal olumlu sosyal davranış” ($r = .29$, $p < .01$), “özgeci olumlu sosyal davranış” ($r = .28$, $p < .01$), “acil olumlu sosyal davranış” ($r = .25$, $p < .01$), “gizli durumlarda olumlu sosyal davranış” ($r = .25$, $p < .05$) ve “olumlu sosyal davranış eğilimi ölçeği toplam puan” ($r = .38$, $p < .01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Bireysel Değerler Ölçeği yeniliğe açıklık alt boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği alt boyutları olan “duygusal olumlu sosyal davranış” ($r = .25$, $p < .01$), “özgeci olumlu sosyal davranış” ($r = .19$, $p < .01$), “gizli durumlarda olumlu sosyal davranış” ($r =$

= .16, $p < .05$) ve “olumlu sosyal davranış eğilimi ölçeği toplam puan” ($r = .21$ $p < .01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Bireysel Değerler Ölçeği muhafazacı yaklaşım alt boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği alt boyutları olan “itaatkar olumlu sosyal davranış” ($r = .13$, $p < .01$), “gizli durumlarda olumlu sosyal davranış” ($r = .15$, $p < .05$) ve “olumlu sosyal davranış eğilimi ölçeği toplam puan” ($r = .22$ $p < .01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

4.1.3. Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Alt Boyutlarını Yordayan Bireysel Değerlerin Belirlenmesi

4.1.3.1. Kamusal Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi

Tablo 4.8’den incelenebileceği üzere tüm değişkenlerin birlikte varyansın yaklaşık %10’unu açıkladığı görülmüştür ($R^2=.10$, $F(6,166)= 3.207$, $p < .01$).

Elde edilen katsayılara bakıldığında Portre Değerler Anketi ‘özgenişletim’ alt boyutunun ($\beta = -.31$, $p < .01$) Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği alt boyutu olan ‘kamusal olumlu sosyal davranış eğilimi’ puanlarını anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir.

Tablo 4.8. Kamusal olumlu sosyal davranış eğilim alt boyutunu yordayan değişkenler

PDA	R	R ²	B	Beta	F	t
Özgenişletim	.32	.10	.10	.31	3.21**	3.34**

* $p < .05$, ** $p < .01$

4.1.3.2 Duygusal Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi

Tablo 4.9’den incelenebileceği üzere tüm değişkenlerin birlikte varyansın yaklaşık %10’unu açıkladığı görülmüştür ($R^2=.15$, $F(6,166)= 4.776$, $p < .01$).

Elde edilen katsayılara bakıldığında Portre Değerler Anketi ‘özaşkınlık’ alt boyutunun ($\beta = -.31, p < .01$) Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği alt boyutu olan ‘duygusal olumlu sosyal davranış eğilimi’ puanlarını anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir.

Tablo 4.9. Duygusal olumlu sosyal davranış eğilim alt boyutunu yordayan değişkenler

PDA	R	R ²	B	Beta	F	t
Özaşkınlık	.38	.15	.21	.31	4.78**	3.14**

* $p < .05$, ** $p < .01$

4.1.3.3. Özgeci Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi

Tablo 4.10’den incelenebileceği üzere tüm değişkenlerin birlikte varyansın yaklaşık %18’ini açıkladığı görülmüştür ($R^2 = .18, F(6,166) = 6.206, p < .01$).

Elde edilen katsayılara bakıldığında Portre Değerler Anketi ‘özaşkınlık’ alt boyutunun ($\beta = -.31, p < .01$) Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği alt boyutu olan ‘özgeci olumlu sosyal davranış eğilimi’ puanlarını anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Tablo 4.10. Özgeci olumlu sosyal davranış eğilim alt boyutunu yordayan değişkenler

PDA	R	R ²	B	Beta	F	t
Özgenişletim	.43	.18	-.21	-.42	6.21**	-4.81**

* $p < .05$, ** $p < .01$

4.1.3.4. İtaatkar Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi

Portre Değerler Anketi alt boyutlarının Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği alt boyutu olan ‘itaatkar olumlu sosyal davranış eğilimi’ puanlarını anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmektedir.

4.1.3.5. Gizli Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi

Tablo 4.11'dan incelenebileceği üzere tüm değişkenlerin birlikte varyansın yaklaşık %9'unu açıkladığı görülmüştür ($R^2=.09$, $F(6,166)= 2.622$, $p<.05$).

Elde edilen katsayılara bakıldığında Portre Değerler Anketi "özgenişletim" alt boyutunun ($\beta= -.18$, $p<.05$) Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği alt boyutu olan 'gizli olumlu sosyal davranış eğilimi' puanlarını anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Tablo 4.11 Özgeci Olumlu Sosyal Davranış Eğilim Alt Boyutunu Yordayan Değişkenler

PDA	R	R ²	B	Beta	F	t
Özgenişletim	.29	.09	-.09	-.18	2.62*	-1.98*

* $p <.05$, ** $p <.01$

4.1.3.6. Acil Durumlarda Olumlu Sosyal Davranışı Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi

Portre Değerler Anketi alt boyutlarının Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği alt boyutu olan 'acil durumlarda olumlu sosyal davranış eğilimi' puanlarını anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmektedir.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Mevcut çalışmada, STK'larda aktif gönüllü kadınların OSD'ları ve bireysel değerlerinin ilişki boyutu incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, STK'larda aktif gönüllü kadınların OSD alt boyutlarıyla bireysel değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bölümde cevabını aradığımız sorulara bulduğumuz sonuçlar belirtilmiş ve bu sonuçlar literatür kapsamında araştırılıp, tartışılmıştır.

1. STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerleri ve OSD'ları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Mevcut araştırmamıza göre, H1 hipotezi kabul edilmiştir.
2. STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerlerinin muhafazacı yaklaşım alt boyutu ile OSD alt boyutu olan itaatkar OSD, gizli durumlarda OSD arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlara göre H1_a hipotezi gizli ve itaatkar OSD eğilimi arasındaki ilişki anlamlı bulunurken, kamusal, özgeci, duygusal ve acil OSD arasında istatistiksel bir bağlantı bulunamamıştır.
3. STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerlerinin yeniliğe açıklık alt boyutu ile özgeci OSD, gizli durumlarda OSD, duygusal OSD arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre H1_b hipotezi gizli, özgeci ve duygusal OSD eğilimi kabul edilmiş, itaatkar, acil ve kamusal OSD'lar yeniliğe açıklık alt boyutu ile arasındaki olumlu ilişki red edilmiştir.
4. STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerlerinin özgenişletim alt boyutu ile kamusal OSD arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Özgenişletim alt boyutu ile özgeci OSD arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuş ve bu durumda H1_c hipotezi özgeci OSD açısından red edilmiş, acil OSD, duygusal OSD, itaatkar OSD, gizli OSD arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
5. STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerlerinin özaşkınlık alt boyutu ile özgeci OSD, gizli durumlarda OSD, duygusal OSD, acil OSD arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Kamusal OSD ve itaatkar OSD arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Mevcut araştırmamızda H1_d hipotezimiz açısından STK'larda aktif gönüllü kadınların, kamusal OSD ve itaatkar OSD açısından OSD eğilimi göstermediği tespit edilmiştir.

6. Mevcut araştırmanamıza göre, STK'larda aktif gönüllü kadınları demografik değişkenler açısından değerlendirdiğimizde eğitim düzeyi yüksek kadınları, çalışan kadınları, yüksek gelir sahibi kişilerin, psikolojik destek almayan kişilerin, muhafazacı davranışları yüksek kadınları ve katılımcıların daha fazla OSD gösterdikleri ifade edilmektedir. H2 hipotezimize göre STK'larda aktif gönüllü kadınları Demografik değişkenlerin OSD Eğilimi üzerinde anlamlı bir farklılık olduğu istatistiksel olarak tespit edilmektedir.
7. STK'larda aktif gönüllü kadınları Bireysel Değerlerinin Olumlu Sosyal Davranış Eğilimlerini yordaması H3 hipotezimizi desteklemektedir.

Literatür araştırmasına göre; sivil toplumun ortaya çıkması, devleti ve toplumu etkilemesi, sivil alanda ihtiyaçların belirlenerek devletin sistemin içinde olduğu uzun bir tarihsel süreci kapsamaktadır. Toplumsal sorunların değişmesi, kültürel farklılıklar, sivil toplumun oluşumuna etki ederek, sivil toplumda bireylerin örgütlenerek STK'ların oluşmasına olanak sağlamışlardır.

5.1.1. STK'larda Aktif Gönüllü Kadınları zelliklerine İlişkin Sonuçlar

STK'larda aktif gönüllü kadınları bireysel değerleri ve OSD'ları bir toplumun aynası gibidir. Sivil toplum toplulukçu düşünmektir. STK'lar ise; bu düşüncenin işığından yola çıkarak, hayatımızın daha huzurlu, daha sağlıklı ve yaşanılır bir yer olmasını sağlamayı amaçlayan gönüllülük üzerine inşa edilmiş, beklentisiz (Soytürk, 2008) ve çıkarsız olarak yapılanmış toplumsal örgütlenmelerdir. STK'lar gönüllü aktif destekçileriyle yol almaktadırlar. Ülkemizde son yıllarda büyük ivme kazanan ve kadınları sahiplenmesiyle, hizmetleri toplumda hızla yayılan STK'lar, günümüzde gönüllülerin gönüllü çalışmaya hayırseverlik ve iyilikseverlik eksenini altında yaklaştıkları bir alan olarak görülmektedir (Topses, 2010). STK'lar gönüllü bireylerle yol almakta ve toplumsal yaşamın merkezinde çözüm noktası olmaya çalışmaktadırlar. STK'ların günümüz dünyasında en önemli sorunlarından biriside, gönüllülük bağlamında katkı sağlayacak bireylere ihtiyaç duymasıdır. Yaşam, hayatımızın her alanında sorumluluk getirir. Bizler içinde yaşadığımız toplumun refah seviyesini ve sosyal bilincini yükseltilmesinin farkındalığını yaşayarak, kişisel ve kurumsal açıdan sosyal

sorumluluğumuzu yerine getirmek için çabalamamız, topluma karşı bir görevimiz olarak görülmektedir.

Nitelikli ve gönüllü bireylerin aileden ve toplumdan gelen kültürel değerleriyle, ailede oluşan ve aileden alınan bireysel değerlerinin, bireylerin hayatlarında pozitif yönde bir ilişkisi vardır (Şanver, 2017). STK'larda aktif ve gönüllü olmak denildiğinde; saygı görmek, birikimlerini paylaşmak, topluma katkı sağlamak, sosyal etkileşim ile yeni çevreler edinmek, dostluklar geliştirmek, statü kazanmak, inanç ve değişime katkı sağlamak gibi sebepler gönüllülük nedenleri arasında gösterilmektedir (Kurt ve Taş, 2015).

STK'lar devletin toplumsal refahını yükseltmek için, devletin yapması gereken hizmetleri üstlenmek ve çözüm üretmek için çaba sarf etmektedirler. Toplumsal fayda sağlamak açısından devletle iş birliği içinde ve hizmet üretmeye yönelik aktif çalışmalarda bulunmaktadırlar (Soytürk, 2008).

STK'larda aktif gönüllü olmak bireysel değerler ve OSD ile yön bulmaktadır. Hayatın yaşam yörüngesinde bizlere yön veren OSD'larımız ve bireysel değerlerimiz vardır. İnsan değersiz yaşayamaz. Davranış ve ilkelerimizle hayatımızı daha anlamlı kılan, bizlere yön veren davranışlarımızın esin kaynağı değerlerimizdir (Doğan, 2007) ve bireylerin değerlerinin, yaşamın tüm alanına ilişkin OSD'lerinde ve özellikle insani ilişkilerimizde etkili olduğu görülmektedir (Turan ve Aktan, 2008).

Değerlerin çıkış ve varoluş noktasına bakıldığında, toplumun kültürel yapısı ve inanç boyutunun, değerlerin çıkış noktası olduğu söylenebilmektedir (Korkmaz, 2014). Toplumsal yapı içinde gelişen ve var olan bireysel değerlerin uyumu, kültürel değerler ve kişilerin değerleri arasındaki uyum olarak görülmekte ve bu uyum OSD'ları destekleyerek güçlendirmektedir (Güler, 2012).

İnsan hayatında edinilen değer, o insan için bir yol gösterici, bir ilke, toplumsal bir kuraldır. Değerler kendi içlerinde farklı ölçütlere sahiptirler. Bir değer öncelikle kişi tarafından özgürce seçilmeli, bir yaşam şekli haline gelmeli, toplum tarafından benimsenmeli ve birey tarafından hayatı boyunca yol gösterici bir rehber olmalıdır.

Değerlerin kazanılması ve hayata yön verme süreci insanın doğumuyla birlikte başlar, yaşam sürdüğü sürece öğrenilerek, değişir, yenilenir ve hayatın vazgeçilmezi haline gelmektedir (Kaur ve Panju, 2012, akt: İşcan, 2014).

Mevcut araştırmada kullandığımız Bireysel Değerler Ölçeği Schwartz tarafından incelenmiş ve oluşturulmuş, 10 temel değer motivasyonu iki ana boyut üzerinden değerlendirilmeye alınmıştır. Birinci başlıkta yeniliğe açıklık ve muhafazakarlık ele alınmakta, yeniliğe açık olmak değerinin karşısında muhafazacılık değer kümesi, ikinci boyutta özaşkınlık değer boyutunun karşısına özgenişletim değer kümesi yer almaktadır. Bu boyutlar karşılıklı olarak ters yönde bir değişim göstermektedir. Yeniliğe açıklık daha korumacı bir bakış açısı olan muhafazacılık ile değerlendirilmekte, özgenişletim yani bireysel bakış açısı karşısında özaşkınlık konuşlanmakta, bireysellikten uzak başkalarına yönelik sosyal kaygı durumu karşı karşıya bir değer mekanizması olarak birbirine ters orantılı biçimde yer almaktadır (Schwartz ve Shalom, 2014).

Sivil toplum kuruluşları örgütsel yapılanmalardır (Kılıç, 2010). STK'lar kendi yapılanmaları içinde sosyal hayatın ve toplumun vazgeçilmezi olup, OSD'ların varoluşları ile yükselen bir değer olarak güçlenmektedir (Eraslan ve Erdoğan, 2015).

Bireysel değerlerin geleceğe taşınması ve nesilden nesile aktarılmasında yapılan araştırmalar ışığında, en etkin toplumsal kuruluşların STK'lar olduğu görülmektedir. Bireysel değerlerle örgütsel değerlerin arasındaki uyum, STK'larda aktif gönüllülerin OSD şekilleri doğrultusunda gelişerek üretkenlikleri, verimlilikleri ve gerçekleştirdikleri çalışmalarda istikrarlı performanslarının artmasını sağlamaktadır (Cable ve Judge, 1996).

STK'lar sosyal girişimlerde bulunan yapılardır. Yoksulluğun giderilmesi, ekonomik gelişmenin sağlanması, yapısal düzenlemelerin yönetilmesi için destek veren güçlü ve değişimlere açık örgütsel yapılanmalardır. STK'larda istihdamı ve bu istihdamın sürekliliğini sağlamak tüm STK'ların en büyük sorunu haline gelmektedir. STK gibi örgütsel yapılar gönüllülükle beslenmektedir (Kümbül Güler, 2008).

Meier'e göre (2004), evli olan bireylerin bekar olan bireylere göre daha fazla sosyal gönüllülükte yer aldığı, ancak (Kümbül Güler, 2008)'e göre ise, çocuk sahibi olan

bireylerin sosyal gönüllülük bağlamında aktif ve katılımcı oldukları sonucu elde edilmektedir. Bununla evli ve aile olan bireylerin bireysel değerlerinin ve OSD'lerinin annelik motivasyonu ile yükselmesinden olabileceği vurgulamaktadır. Literatüre göre, eğitim düzeyi arttıkça STK'larda aktif gönüllüğün arttığı gözlemlenmektedir (Kümbül Güler, 2008).

Bireyler kendi cinsiyet rolleri içinde toplumsallaşma düzeylerini belirlemektedirler. Cinsiyet değişkenleri bireylerin bireysel değerleri ve OSD açısından farklılık göstermekte ve önemli bir değişken olarak değerlendirilmektedir.

Eisenberg ve Mussen (akt: Çetin, 2013)'e göre bugüne dek yapılmış birçok araştırma ve çalışmalara bakıldığında, büyük bir çoğunluğunda cinsiyetin önemli bir değişken olarak görüldüğü ve bu bakış açısıyla kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla OSD eğiliminde oldukları tespit edilmektedir.

Sosyal, kültürel ve toplumsal yapılanma içinde çeşitli farklılıklar sonucu kişilerin; cinsiyet, yaş, medeni durumlarının etkileriyle, bireylerin kişilik özellikleri arasında farklılıklar görülmektedir. Bu değişiklikler; kişilerin dini tutumları, başkalarıyla ilişkilerinde, empatik yönelimlerinde ve yardım etme faaliyetlerinde belirleyici rol oynamaktadırlar. Kadınlar yardım etme gibi OSD göstermede erkeklerden daha fazla duyarlı davranmaktadır (Aytan, 2009).

Kadın bir anlamda kendi dinamikleri içinde kendi alanını oluşturmakta ve toplumsal açıdan bakıldığında kadının özgürlüğü aslında insan özgürlüğü olarak görülmektedir. Kadının sosyal hayatta var oluşu ile oluşan alt amaç, tüm insanlığın bireysel değerlerin yelpazesinde OSD'ların desteklenmesiyle eşit ve özgür bir toplum yaratmak olmalıdır.

Mevcut araştırmaya göre STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerleri ve OSD'ına ait ilişkiler, mevcut bulgular alt başlıkları altında incelenmiştir.

5.1.2. Eğitim Düzeyi Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Eğitim düzeyi açısından OSD eğilimine ilişkin bulgulara bakıldığında, STK'larda aktif gönüllü kadınların üniversite ve üstü lisans eğitimi alanlarının, OSD alt boyutları olan; kamusal, duygusal, özgeci, acil, itaatkar ve gizli davranış boyutlarından, acil durumlarda OSD boyutu eğilimlerinin, eğitim düzeyinin yükselme oranına göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Akademik başarının yüksek olması (Moore ve Allen, 1996), eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin, diğer bireylere göre gönüllülük davranışının fazla olmasını etkilemekte olduğu görülmektedir (Sünbül ve Güçray, 2016).

Literatür taramalarına bakıldığında yapılan araştırmalar, eğitim düzeyi ile olumlu sosyal davranış gösterme eğilimi arasında olumlu bir ilişki olduğu görüşünü desteklemektedir (Einolf, 2006).

Literatüre göre yapılan bir araştırmada, eğitim fakültelerinde eğitim alan öğrencilerin STK'lar gibi sosyal sorumluluk bilinci ile bireysel değerleri arasındaki ilişki araştırılmış ve eğitim düzeyi arttıkça sosyal sorumluluk bilincinin de yükseldiği ifade edilmektedir (Taylı, 2014). Devanath (2010) tarafından yapılan, Sünbül ve Güçray (2016) tarafından aktarılan bir başka çalışmaya göre, eğitim düzeyi yükseldikçe OSD eğilimlerinde artış olduğunu ifade etmektedirler.

5.1.3. Sosyo-Ekonomik Gelir Düzeyi Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmaya göre sosyo-ekonomik gelir düzeyi açısından OSD'lar incelendiğinde bireylerin özgeci ve gizli davranışlar gösterme eğilimlerinin orta seviye gelir düzeyinden çok, üst düzey gelir düzeyine sahip olanlarda daha fazla görüldüğü gözlemlenmektedir. Gelir arttıkça gönüllülük bazında ve OSD'ların gösterilmesi birbirini desteklemektedir (Meier, 2004).

Bireyler, kişilikleri ve bireysel değerlerinin etkisiyle OSD yönünden daha pozitif yönde davranışlarda bulunmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan kişiler kendi ihtiyaçları

doğrultusunda var olan imkanları dahilinde isteseler bile, OSD gösterme eğilimi konusunda pasif kalabilmektedirler. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan bireyler ise, özgeci ve gizli yardımlarla bilinçli ve gönüllü olarak OSD gösterme eğiliminde olmaktadır (Öcal ve Sarnıç, 2017). Brief ve Motowidlo (1986)'ya göre, "başkalarının sosyal refahı, bütünlüğünü sağlamak ve sürdürmek için yürütülen olumlu sosyal eylemler" OSD'leri oluşturmakta ve sosyal refahın, toplumsal güçlenmeyi sağlayacak en önemli etken olduğunu vurgulamaktadır (akt: Öcal ve Sarnıç, 2017).

Cheach, Jamali, Johnson ve Sung (2011)' e göre, örgütsel davranış bağlamında STK'larda aktif gönüllü olup, sosyal sorumluluk bazında yer alan özellikle kadın ve üst sosyo-ekonomik gelir düzeyinde yer alan bireylerin, sosyal sorumluluk bilincinin yüksek olduğu ve sosyal çevreye ait toplumu kalkındıracak sorumlulukların kurumlar ve kuruluşlarca paylaşılması gerektiği ifade edilmektedir. Aynı araştırmaya göre, sosyo-ekonomik gelir düzeyi yüksek gençlerin sosyal sorumluluk çalışmalarına katkı sağladıkları ve destekledikleri açıklanmaktadır. Bu çalışmanın sonucunda ortaya çıkan asıl sonuç, sosyo-ekonomik gelir düzeyi yüksek bireylerin gelir düzeylerinin yüksek oluşunun, kadınlarda sosyal sorumluluk bilincinin yüksek oluşumunu desteklemekte ve üst gelir düzeyi ile iyi eğitim alınmasıyla doğru orantılı olduğu ifade edilmektedir (akt: Taylı, 2014).

OSD eğilimi ile ilişkili en önemli etkenler arasında, ailenin yapısı, sosyo-ekonomik gelir düzeyi ve eğitim düzeyi gelmektedir. OSD eğilimlerini sosyo-ekonomik açıdan Bandy ve Wilhem (2007)' in yaptığı bir araştırmaya göre, düşük gelirli ailede yetişen bireyler, yüksek gelir düzeyine sahip ailelerde yetişen bireylere göre, OSD gösterme eğilimleri açısından özellikle yardım etme ve paylaşma değerlerinde daha yüksek ve anlamlı bir ilişki içindedir (akt: Sünbül ve Güçray, 2016).

5.1.4. Çalışma Durumu Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Çalışma durumu açısından OSD Eğilimleri arasındaki ilişki incelendiğinde çalışma durumunun OSD gösterme eğiliminin çalışan ya da çalışmayan arasında farklılık göstermediği saptanmıştır. Bireyler çalışma hayatında çalıştığı kurumda yüksek derecede uyum içindeyse, bu bireyin hem çalıştığı kuruma karşı bağlılığını artırır, hem de bireyin

OSD'larında artış görülerek yardım ve paylaşma gibi temel değerleri güçlenmektedir (Sayılı ve Kızıldağ). Çalışan bireyler kendi iş hayatlarında bireysel değerlerinin ve çalışma koşullarının pozitif etkisi ışığında OSD'lar sergiler, kendi insiyatifleri ve OSD algıları ile yardımseverlik ve toplumsal duyarlılık konusunda pozitif bir ilişki içinde oldukları görülmektedir (Taştan, Güçel ve İşçi, 2017).

Farklı yaş ve statüde çalışan ve kariyer sahibi olan kadınlar, çalışıyor olmanın getirdiği zorluklarla sosyal hayatın içinde gönüllü kuruluşlarda aktif yer almakta zaman problemi yaşamakta ve örgütsel faaliyetlere aktif olarak destek vermekte zorlanmaktadır. Fakat her ne kadar zorlanıyor olsalar dahi, dünyanın yükselen değeri olan STK'larda yer almak kadınlara güç ve prestij kazandırmaktadır. Belirli sosyal yapıların taşıyıcısı ve üreticisi olan kadınlar, bu örgütler içinde faaliyetlerde yoğun görünür olmasalar dahi, ekonomik anlamda destek vererek ve eylemsel anlamda zaman zaman aktif olarak toplumsal statülerini güçlendirmek için gayret sarf etmektedir. Dökmen (2003), yaptığı çalışmada çalışan kadının, çalışmayan kadından daha iyi bir ruh sağlığına sahip olduğunu bulgulamıştır.

Çalışmayan kadın ise, sosyal hayatın içinde farklı arayışlarla STK'larda aktif olmaya çalışmakta ve sosyal hayatlarını güçlendirmek, toplumda daha fazla söz sahibi olmak için yer almaktadırlar. Çalışmayan evdeki kadın annedir ve eştir. Kadınlar genellikle evlerindeki rolleriyle paralellik gösteren STK'larda aktif olarak yer almaktadırlar. Kadınlar STK'lar dışında kendi cinsiyet rollerine uygun sorunlarla mücadele etmek amacıyla toplumda ve kendi ailesi içinde farkındalık yaratmaya çalışmakta, evlerindeki yaşamsal alanı güçlendirmek, rahatlatmak ve desteklemek amacıyla "ev ekonomisi" çalışmalarını sürdürmekte, sosyal duyarlılık ve toplumsal farkındalık içinde gönüllü aktif kuruluşlarda yer almaktadırlar. Hem çalışan hem de çalışmayan kadınlar, kadın kimliği altında ortak sorunlar, ortak destekler, ortak ihtiyaçlar, ortak gelişim için STK'lar içinde yer alarak, bireysel değerler ışığında OSD sergilenmesi ve çözümler üretilmesi açısından büyük önem taşıdığı ifade edilmektedir (Yatkın, 2013).

Literatüre göre yapılan bir çalışmada, çalışma durumuna göre STK'larda aktif olma ve sosyal sorumluluk bilinci incelenerek, yirmi ülkeden 2464 girişimciye ulaşılmış, araştırma sonucuna göre genç olanların yaşlılara göre, kadınların erkeklere göre daha

yüksek sosyal sorumluluk bilincinde olduğu tespit edilmektedir (Taylı, 2014). Bir başka çalışmada, Sünbül ve Güçray (2016)' a göre, çalışma durumuna göre OSD' lar arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı ifade edilmektedir.

5.1.5. Ailede STK'da Çalışma Durumu Açısından Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

STK'larda insan kaynaklarının en aktif ve önemli bölümünü gönüllüler oluşturmaktadır. STK'lar gönüllülük esasına göre yol alan sosyal alanlardır. STK'larda aktif gönüllü olmak kişisel ve çevresel faktörlerden kaynaklanabilmektedir. Bu faktörlerden yakın çevreden kaynaklanan etkilenmeler kişilerin STK'larda aktif olarak yer almalarını etkilemektedir. Aile içinde STK'larda yer alan bireylerin var oluşu, aile fertlerinin de etkilemekte, bir anlamda aile geleneği olduğundan diğer aile fertlerine gönüllü aktarımı gerçekleştirebilmektedir. Ailede STK'larda aktif olan bireyler rol model olma misyonu yüklenmekte ve diğer bireylere de STK'larda aktif gönüllü olma konularında örnek teşkil etmektedir (Kurt ve Taş, 2015). Aile bireylerinin tüm değerlerinin kazanımlarının gerçekleştiği en önemli kurumdur ve bireysel değerlerin oluşması ile bireyin değerlerinin bireyde bir değer olarak yapılanması çocukluk yıllarına gitmektedir. Bireysel değerler ve OSD' lar birbiriyle ilişkili kavramlar olup, OSD' lar çocukluk yıllarında ebeveynlerinin desteklemesi ve yönlendirmesiyle yön bularak güçlenmektedir (Gödeş, 2015). Çocuk ve ergenlerin bireysel ilişkileri ve davranışları arasındaki ilişki boyutu incelendiğinde, cinsiyet temelli OSD'lara bakılmış, OSD' ların kızlarda tercih ve toplumsal etki açısından daha önemli olduğu görülmektedir (Bağcı, 2015).

Yapılan birçok araştırmada OSD eğilimleri kız ergenlerde ve ileriki yaşlarında daha yüksek (Sünbül ve Güçray, 2016), ilişkisel, kültürel ve bireysel değerlere yönelik Kumru, Carlo ve Edwars (2004)' in yaptığı çalışmalar incelendiğinde ise, erkeklerin daha fazla kamusal alanda, kızlarda ise duygusal, itaatkar ve gizli OSD' ların daha fazla ve yoğun olduğunu gözlemlenmektedir. Bu sonuçlar göstermektedir ki, kadınların çocukluk yaşlarından itibaren bireysel değerleri ve OSD' larının pozitif yönde ve yükselen değerde olduğunu görülmektedir (Bağcı, 2015).

Bireyler kendi kişilikleri ve bireysel değerlerinin etkisiyle OSD'ları etkileyebilmektedirler. Birey kendi hedeflerini ve hayatına yön verecek ilişkilerini belirleyerek, bundan haz alma ve cesur davranışlarla OSD'larını özgülleştirip geliştirebilir (Öcal ve Sarnıç, 2017).

5.1.6. Bireysel Değerler Ölçeği Özgenişletim Alt Boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Mevcut araştırmaya göre; Bireysel Değerler Ölçeği özgenişletim alt boyutu ile OSD Eğilimi Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki incelenmiş, kamusal OSD eğiliminde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken, özgeci OSD ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. STK'lar toplumsal yapılanmalar olup literatür araştırmasında, Kumru ve ark. (2004)'na göre, Türk toplumunda ergenlerin en az kamusal olumlu sosyal davranış eğiliminde oldukları görülmektedir. Mevcut araştırmamıza göre ise, kamusal OSD alt boyutunun pozitif yönde anlamlı çıkması; bireyin toplum içinde değer görmek, sosyal statüyü güçlendirmek, saygınlık kazanmak, başarılı olarak toplumda yer edinmek ve bu toplumsal güçten haz alarak bu davranışları sergilediği görülmektedir. STK'lar gibi toplumsal örgütler, kadınların sosyal yaşamda aktif olmalarını sağlayarak aile, eş, anne gibi geleneksel sorumluluklarının dışına çıkmalarına destek vermektedirler. Bu sebepten kadınlar, toplumsal saygınlık ve toplumda bir değer görme aracı olarak kamusal alanı görmekte ve bu bağlamda STK'larda yer almaya başlamaktadırlar.

Yapılan araştırmalarda toplum içinde ve sosyal hayatın her kademesinde yer alan kadınlarımız, evlerinden ve işyerlerinden çıkarak, STK'larda aktif yer almaya başlayarak toplumsal statülerini güçlendirmeye çalışmaktadırlar (Yatkın, 2013). STK'lar örgütsel yapılanmalardır. Bu örgütsel yapılanmalarda yer alan kadınların kamusal ve özgeci olumlu sosyal davranış sergileme eğilimleri, iyi niyet ve yardımseverlik bağlamında incelendiğinde, aktif gönüllü kadınların toplum nazarında statü kazanmak, var olan statülerini yükseltmek diye tanımlanabilmektedir.

Torlak ve Tiltay (2009)'a göre, STK'lara gönüllü olarak bağış yapan ve aktif destek veren bireyler; başarı, haz ve güç çerçevesinde özgenişletim alt boyutu altında incelenmiş olup, gerçekleşen OSD'larının başkaları tarafından görünür olma ve bu görünürlükten haz alma

eğilimi yönünde oldukları görülmektedir. Bireyler zaman zaman yaptıkları yardımların görünür olma kaygısı taşımaktadırlar. Bu görünürlüğü sağlamanın ve toplumda başarı ve güç sembolü haline getirip bundan haz almanın en güçlü yolu, sivil toplumda kullanılan birtakım materyalleri (rozet, kıyafet, kanser bileklikleri gibi) günlük hayatta kullanma istekleri olmaktadır. Bu anlamda “Gösterişçi Tüketim” diye bir kavram oluşmuş ve bu kavram Veblen (1953, akt: Torlak ve ark. 2009) tarafından bir teori olarak geliştirilmiştir. Bu kavram statü kaybetme korkusu üzerine inşa edilmiştir.

Bu kavrama göre, bireyler toplumda saygınlık kazanmak için gösteriş amaçlı bağış yapmakta ve aktif gönüllü olarak STK’larda yer alarak statü ve saygınlık kazanmakta ve kamusal alanda pozitif yönde anlamlı davranışlar sergilemektedirler. Gelişen ve modernleşen dünyada bu teori zamanla gelişmiş ve West (2004, akt: Torlak ve ark., 2009) tarafından “Gösterişçi Bağış Yapma” teorisi şekline dönüşmüştür.

Her toplum kendisine özgü gelenek-görenek ve kültürel dinamiklerine sahiptir. Toplumların yapısını teşkil eden bu dinamikler, OSD’ların toplumlara göre değişkenlik içinde olabileceğini göstermektedir (Torlak ve ark., 2009). Tüm bu kavramlar ışığında kamusal OSD göstermek ve STK’larda aktif gönüllülük ve bağışçı olmanın asıl alt boyutu olarak; iyi niyetli olma, başarılı olma ve haz alma duygusunun ön plana çıktığı düşünülmelidir.

Bireylerin özgenişletim alt boyutu, bireysel değerler çerçevesinde özgeci OSD açısından değerlendirildiğinde dünyamız; nüfus artışı, rekabete dayalı ekonomik sistem ve kentleşmenin negatif etkileri altında, yardımlaşma ve paylaşma gibi bireysel değerler ne yazık ki bireyci ilişkilere dönüşmeye başlamıştır. Modern toplumlarda bireylerin toplumsal ve bireysel kaybedişlerine karşı, toplumsal ve bireysel bağlarını birleştirici ve bağlarını korumaya yönelik yaşamsal bir alan yaratmaları, zorunluluk olarak görülmektedir. Bütün insanların doğuştan gelen ve sonradan oluşup gelişebilen “hayırseverlik” ve “iyilik” etkinliklerinin davranışsal alt boyutudur. Her ne kadar doğuştan deniliyor olsa da, kültürel ve geleneksel toplumsal farklılıklar, bu davranışların toplumsal boyutunu etkilemektedir (Eroğlu, 2010). Özgeci davranışlarımızı etkileyen unsurlara farklı bir boyutta baktığımızda, etkileyen unsurlardan biri topluma ve insanlığa duyulan karşılıksız ve beklentisiz sevgidir. Mevcut araştırmaya, bireysel değerler

özgenişletim alt boyutu bağlamında geleneksel olan sosyal ilişkiler ve toplumsal ilişkiler açısından baktığımızda, özgecilik yaygınlaşması gereken toplumsal bir sosyal davranış olarak görülmektedir (Topses, 2010).

Bugüne dek yapılmış birçok araştırmada bireyler, bireysel bencil duygularından uzaklaşarak, toplumsal fayda sağlayan davranışlara yönelmektedir. Kadınlar kendi genetik yapıları doğrultusunda çocukluktan edinilen bireysel değerlerinin ışığında, duygusal OSD, acil OSD, gizli OSD, özgeci OSD'lar göstererek, özaşkınlık bireysel değerler alt boyutu olan evrensellik ve iyilikseverlik duygularını desteklemektedir. İyilikseverlik kişilere yönelik iyilik yapmak, dürüst ve vefalı olmak, bağışlayıcı, sorumluluk sahibi olmak ve bu duyguları duygusal, acil gizli ve özgeci OSD'larla göstermek olarak ifade edilmektedir. Aynı şekilde evrensellik boyutunda, mevcut araştırma bulgularımızdaki OSD'ları destekler nitelikte olup, doğa ve insanlığı korumak, sosyal adalet, erdemli olmak, barışçıl, çevreci, güven, doğruluk gibi değerler ön plana çıkmakta ve araştırmamızı desteklemektedir (Körükçü, Kapıkıran ve Aral, 2016).

5.1.7. Bireysel Değerler Ölçeği Özaşkınlık Alt Boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırma bulgularına göre, Bireysel Değerler Ölçeği özaşkınlık alt boyutu ile OSD Eğilimi Ölçeği alt boyutları incelendiğinde; duygusal OSD, özgeci OSD, acil OSD ve gizli OSD değerleriyle pozitif yönde anlamlı ilişki içindedir. Dört ana değer kendi aralarında karşılaştırıldığında en yüksek korelasyona sahip boyutun özaşkınlık olduğu görülmektedir. STK'lar örgütsel yapılardır ve bu yapıların temelinde kişisel fayda ve yarar sağlamaktan çok organizasyonel fayda sağlamak gelmektedir (Serin ve Buluç, 2013). STK'larda OSD'lar, bireysel değerlerin ışığında, duygusallığı, toplumun ve insanlığın iyiliği olarak yapılan, topluma katkı sağlayan, barışçıl, dünyayı kucaklayan, sevgi, toplumsal adalet, yardımseverlik, manevi duyguların yüksek olduğu bilinçli ve gönüllü bir şekilde harekete geçmeyi ve anlamlı bir hayatı sahiplenme eylemi olarak kabul edilmekte ve araştırmamızı desteklemektedir (Lay ve Hoppman, 2015; akt: Öcal ve Sarnıç, 2017). STK'lar gibi topluma yarar sağlayan ve yön gösterici olan örgütlerde var olan aktif gönüllü kadınlar, en yüksek anlamda duygusal OSD göstermektedirler. OSD'lar çocuklukta elde edilen ve gelişen bireysel değerlerin bir uzantısı olarak

başkalarının refahı ve yaşam kalitelerini yükseltmek, onları desteklemek ve fedakarlık yapmak olarak ifade edilmektedir (Eisenberg, 1982, akt: Öcal ve Sarnıç 2017).

Kurt (2015)'a göre, aileden ve toplumdaki edinilen bu değerler, özaşkınlık değerler kapsamında yaşadığımız dünyaya karşı çok daha sahiplenici, kucaklayıcı, anlayışlı, hoşgörülü, erdemli ve barışçıl olma, güzelliklerle dolu yaşanılabilir bir dünya yaratmayı temsil eden evrensel değerlerin önemli bir yeri olduğu ifade edilmektedir. STK'lar yardımseverlik, hayırseverlik işlevlerinin kabul gördüğü toplumsal alanlar olarak görülmektedir. Devletin ve sosyal yardım mekanizmalarının uzanamadığı ulaşamadığı her noktada, sivil topluma ve STK'lara aktif olarak görev düşmektedir. İyilikseverlik boyutunda STK'larda aktif olmak; insanlara yardım etmek, onlara destek olmak isteği olmasından kaynaklanmaktadır. Ülkemizde hayırseverlik adı altında yapılan TÜSEV (Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı) tarafından yapılan bir araştırma, "Türkiye'de Hayırseverlik" başlığı altında yapılmış, görüşülen kişilerin büyük bir yüzdesi, yoksullara yardımın devletin görevi olduğunu ve bireylerin bu anlamda çok fazla sorumlu olmadıkları yönündedir. Bağış yapma eğilimleri incelendiğinde ise, bireyler yakın çevrelerine doğrudan kendi inisiyatiflerinde destek vermek istemekte ve sosyal sorumluluğun özendirilmesi için kendilerinin topluma hizmet etmek bağlamında sorumlulukları olduğunu düşünmektedirler. Hayırseverlik toplumsal bir paylaşımdır ve toplumsal paylaşımlar, toplumların OSD'leri ile bireysel değerlerinin yükselmesine destek vermektedirler (Tayfun, 2010).

Literatüre göre, STK'lar gibi sosyal sorumluluk içerikli kurumlar ile yaşam değerleri arasında doğrusal orantılı bir ilişki olduğu (Taylı, 2014) ve sosyal açıdan sorumlu davranışa götürecekt ahlaki değerlerin evrensellik ve yardımseverlik alt boyutunda özaşkınlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır. Bireyler bu güne dek yapılan ve mevcut araştırmaya göre; insanlığın yararına, acil, gizli, duygusal ve özgeci OSD'ler göstererek topluma, çevreye ve insanlığa destek vermektedir.

5.1.8. Bireysel Değerler Ölçeği Yeniliğe Açıklık Alt Boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bireysel Değerler Ölçeği Yeniliğe Açıklık alt boyutu ile OSD Eğilimi Ölçeği alt boyutları olan duygusal OSD, özgeci OSD, gizli durumlarda OSD ve acil OSD eğilimi ölçeği ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bireysel değerlerin alt ölçeği olan Yeniliğe Açıklık alt boyutu bireylerin duygusal, bağımsız düşünsel yönleri ile özgürce hareket etmelerine olanak sağlayan özyönelim, uyarılım, hazcılık değer tiplerinden oluşmaktadır.

STK'larda aktif gönüllü kadınlar toplumsal hayatın içinde sosyalleşme boyutunda, kendi hayatlarında değişime ve yeniliğe açık olmak istemekte, fakat toplumdaki cinsiyet ayrımcılığı bakış açısının yüksekliğinden dolayı yaşam faaliyetlerine tam ve özgür biçimde katılamamaktadır. Toplumsal yapılanma içinde sosyalleşme eğilimi ve toplumda yaşananlara karşı farkındalık yaşamaya başlayan kadınlar, son yıllarda hayatlarındaki değişimlerle gelişimlere olumlu gözle bakmak için STK'larda aktif olarak yer almaya çalışmaktadırlar. Çünkü STK'lar kadınlar için bir çıkış ve kendi özgür dünyalarını oluşturabilecekleri bir alan olarak görülmektedir. (Acar, Akar ve Baykara Acar, 2016).

Bireyler kendi kararlarını vererek, toplumda sosyal düzenin sağlanmasını ve sosyal hayatın güçlenmesi için örgütsel faaliyetlerde aktif yer almak istemektedirler. STK'larda aktif gönüllü kadınların yeniliğe açıklık boyutunda özgeci, acil, duygusal ve gizli OSD eğilimlerinin pozitif olması, STK'larda gönüllü olarak gerçekleştirdikleri projeler ve çalışmalarından etkilendiklerini göstermektedir. Kişiler kendi düşünceleri ve kendi bakış açılarıyla sosyalleşme ve toplumsallaşma adına başka bireylerle bir arada olmak için istek göstermektedirler. Bu düşüncede olan bireyler, hem toplumsal düzenin gelişmesine hem de başka insanlara yardımcı olmak isteyerek, manevi tatmin yani haz alma duygusu yaşamaktadırlar. Bireyler bu tarz bireysel eylemlerini örgütsel yapılanmalar içerisinde gerçekleştirerek hem heyecan ve yenilikçi adımlar atmak hem de bağımsız bir şekilde özgürce hareket ederek sosyal faaliyetlerde bulunmakta ve bu paylaşımlar kişiyi mutlu ederek sosyal hayattan tatmin duygusu ile yordamlamaktadır (Demirutku ve Sümer, 2010).

5.1.9. Bireysel Değerler Ölçeği Muhafazacı Alt Boyutu ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmaya katılan kadınların bireysel değerler muhafazacı yaklaşım alt boyutu ile OSD eğilimi arasındaki ilişki incelendiğinde, itaatkar OSD, gizli durumlarda OSD ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda, OSD eğilimleri bireylerin inanç yapısı, toplumsal düzen, toplumsal-kültürel değerler ve sosyal uyum gibi bireysel değerlerle desteklenerek pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunarak (Turan ve Aktan, 2008) araştırmamızı desteklediği ortaya çıkmaktadır. İtaatkar davranış kendisinden istenildiği zaman gösterişten uzak yardım etme, gizli OSD ise hiç kimsenin bilgisi olmadan, karşılıksız ve gizli olarak yapılan davranışlardır.

Muhafazacı yaklaşım; güvenlik, geleneksellik ve uyma alt boyutları içinde incelenmektedir. Bu üç değer bireysel ve toplumsal istikrarın korunması yönelimini içinde barındıran güvenlik, huzur, ılıman olma, iyiliklere karşılık verme, başkalarına zarar verecek tüm davranış ve düşüncelere değer vermeme, kültürel, dinsel, gelenek-göreneklere sahip çıkarak hoşgörü, alçakgönüllü olma gibi alt değerleri temsil ederek toplumsal düzen boyutunu tanımlamaktadır (Demirutku ve Sümer, 2010).

Literatürde yapılan araştırmaya göre, STK'larda aktif görev alarak sosyal sorumluk bilinci taşıyan bireyler, inanç ve din açısından ele alındığında kişinin bencil isteklerinden vazgeçip, başkalarına sahip çıkmasını destekleyerek, geleneksellik ve uyma gibi muhafazacılık değerleri övmekte, başarı, güç, hazcılık gibi özgenişletim değerlerini olumsuz olarak değerlendirmektedir (Taylı, 2014).

Yine benzer bir çalışma olan ve Saraoglou, Delpierere ve Dernelle (2003)' nin yaptıkları bir araştırmaya göre, dindarlık ile hazcılık ve kendini yönlendirme arasında güç ve başarı ile hazcılık arasında zayıf, dindarlık ile yardımseverlik, geleneksellik ve uyma arasında çok güçlü ve sürdürülebilir bir ilişki olduğu ifade edilmektedir (akt: Taylı, 2014).

Bu araştırmalardan Aktaş ve Güvenç (2006)'in yaptığı çalışmaya göre, kızların itaatkar (yerine getirme) ve gizli (yardımları gizleme, açıklamama) OSD'ları erkeklere göre daha fazla yapma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Çetin (2013)'e göre, imam hatip lisesi öğrencilerinin OSD eğilimleri incelenmiş ve muhafazacı yaklaşımın etkinliği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda kadınların/kızların erkeklere göre, daha fazla empatik duygular göstermesinin, geleneksellik rolleri açısından ise kadının aile ve ev bakımı gibi

rollerde daha fazla rol aldıkları görülmüş olup bu durumdan dolayı, kadın ihtiyaç sahibi insanlara karşı daha fazla duygusal ve empatik yaklaşmaktadır. Kadın başkalarının bakış açısı ve onların gözleriyle hayata bakmakta ve bu bakış açısı onun kendisini onların yerine koyma ve muhtaç olanların ihtiyacını anlama konusunda destek vermektedir.

Yine Çetin (2013)'e göre, hafızlık eğitimi gören kız öğrenciler, Kuran'ın içinde barındırdığı değerleri ön değer olarak görmektedirler. Özellikle ilahi dinlerde başkalarını "yardım et, sevgi göster, kendine nasıl davranılmasını istiyorsan başkalarına öyle davran" mesajları doğrultusunda, itaatkar ve gizli OSD'ları yüksek oranda gösterme eğilimindedirler.

Bu çalışmalar yaptığımız araştırma ile düz orantılı olarak özdeşleşmekte ve muhafazacı yaklaşımın olumlu sosyal değerler alt boyutu olan, itaatkar ve gizli OSD gösterme bulgusuyla örtüşmektedir.

5.2. Sonuç

STK'lar bu gün itibariyle toplumun itici gücü haline gelmiştir. Bundan dolayıdır ki uluslararası ve ulusal boyutta gerçekleştirilen ve uygulamaya alınan tüm politikalar STK'ların gücü ve ışığı altında uygulanmaktadır. Devlet bir ülkenin en güçlü mekanizmasını oluşturmaktadır ve demokrasinin güçlü olması devletin siyasi gücün baskısı altında kalmaması ile orantılıdır.

STK'lar aynı ve nakdi bağışlarla ve gönüllü insan gücü ve desteğiyle faaliyetlerini gerçekleştirmektedirler. STK'ların yeterince mali desteklerinin olmayışından, gönüllü insan katılım düzeyinin kısıtlı olmasından dolayı, büyük çaplı proje ve faaliyetler konusunda ne yazık ki yeterli gücü bünyelerinde bulamamaktadırlar. STK'ların personel gideri, kira ve görünmeyen ama var olan birçok giderinden dolayı maddi olumsuzluklar, bu kuruluşların istenilen düzeyde topluma katkı sağlamalarına engel teşkil etmektedir.

STK'ların artması ve toplumda söz sahibi olma gücünün yükselmesiyle literatürde STK'lar ile ilgili birçok araştırma yapılmış olmasına rağmen gönüllülük esasına göre STK'lara aktif destek veren kadınların bireysel değerleri ve OSD'ı yönünde yeterli

derecede araştırma yapılmadığı görülmektedir. Toplumun miheng taşı, vazgeçilmezi ve bütünleştirici ana öznesi kadındır. Kadın hem çekirdek, hem de geniş aile içinde birleştirici ve geliştirici bir güce sahiptir. Kadın toplumsal alandaki gücü ve sosyal bilinci ile var olduğu sürece yaşadığı her yerde, toplumun gelişimine katkı sağlamaktadır. Zamanını STK'larda gönüllülük esasına göre aktif ve pasif çalışarak değerlendiren kadınlar, toplumsal ve sosyal gelişime destek vermekte, ülke ve insanlarımızın refahını ön planda tutmaktadır. Gönüllü olmak bireye kendi istediği ve inandığı bir şeyi desteklemesini sağlamaktadır. Kadın aile içindeki yalnızlığından ve sosyal sorunlara karşı duyarlılığından gönüllü faaliyetlere katılarak, hem manevi tatmin duygusu almakta hem de sosyalleşme ve çevresini genişletme açısından olumlu katkılar sağlamaktadır. Bir başka bakış açısı ile kişi kendi deneyimlerini, bilgi ve becerilerini, yeni arkadaşlar edinmek, popüler birisi olmak gibi duygu durumlarının da etkisiyle STK'larda aktif yer almak istemektedirler. Bir problemin çözümüne ortak olunmak istenmesi de STK'larda aktif gönüllülük durumlarını etkileyen unsurlar olarak görülmektedir.

Bireysel değerleri ve OSD'leri ile kadın, gelecek neslin örnek profili ve yetiştiricisidir. Mevcut araştırma bulgularına göre, bireysel değerlerin yaş, cinsiyet, aile, sosyal çevre, sosyo-ekonomik gelir düzeyi, çalışma ve çalışmama durumuna göre değişkenlik gösterdiği ifade edilmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin bireysel değerleri ile OSD arasındaki bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu da eğitimin hem birey, hem de aile içindeki iletişim ve davranış modelini pozitif yönde etkileme gücünü göstermektedir. Eğitim düzeyi yüksek bireylerin özellikle acil durumlarda OSD göstermesi ise, yüksek eğitim düzeyinin acil durumlarda OSD göstermesinin sosyal sorumluluk bilinci açısından toplumsal bir duyarlılık olarak yorumlanabilir.

Bir başka bulguya göre ise, sosyo-ekonomik açıdan güçlü olan bireyler daha fazla gizli ve özgeci OSD eğilimi gösterdikleri yönünde olup, çalışma durumuna göre yapılan değerlendirmede ise, çalışıp çalışmama değişkenine göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

STK'nda aktif olmanın aileden gelen bir gücü olup olmadığına bakıldığında ise, ailede STK'larda aktif olan bireyler sosyal sorumluluk bilinci açısından daha fazla duyarlı olmakta ve duygusal OSD gösterme eğilimi açısından yüksek derecede duygusal OSD

eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Çalışma alanı açısından yapılan değerlendirmede ise, STK'larda aktif olma durumunda gizli OSD gösterildiği görülmektedir. Özellikle engelli dernek ve kuruluşları incelendiğinde, engelli kurumlarla yapılan çalışmalarda duygusal OSD'ın yüksek derecede olduğu bulunmuştur.

Kadın bireysel değerleri ile toplumu inşa etmektedir. İnsan davranışlarının anlamlandırılması ve açıklanmasındaki en önemli unsur değerlerimizdir. Değerler davranışları etkilerler ve etkilenen davranışlarda toplumları etkilemektedir. Bireysel değerlerin oluşumu OSD'ların ana temelini oluşturmakta ve kadın; iyi toplum, gelişen toplum ve güçlü toplum yapılanmasının ana mimarı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bizler toplumsal sosyal sorumluluklarımızı yerine getirirken şeffaf, katılımcı ve gelişime yönelik ilkelere sahip çıkmalıyız. STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerleri ile OSD'larının ışığında toplum ve sosyal hayatın içinde asıl gelişmenin ve çözümün kendimizden başladığını, sevginin ve bilginin paylaştıkça arttığını unutmamalıyız.

Günümüzde ne yazık ki kadınların sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda temsil oranları, maalesef olması gerekenin bir hayli altında kalmaktadır. Kadınların STK'larda oluşumları ile pasif katılımdan aktif katılımlara evrilmesi gerekmektedir ve bu durum dünyadaki genel olarak var olan, cinsiyetler arası kadınların aleyhine adaletsizliğin temel bir göstergesidir.

Sonuç olarak, sosyal ve toplumsal hayatimizin vazgeçilmez unsurları olarak karşımıza çıkan STK'lar, son yıllarda artan faaliyetleriyle toplumun ileriye götürülmesinde öncülük yapmakta ve bununla birlikte demokrasiye ve kadının toplumdaki hakettiği yeri almasına ciddi katkılar sağlamaktadır. Her ne kadar kadınların STK'larda aktif olmaları aile içindeki görev ve sorumluluklarından dolayı zorlaşıyor olsada, kadınlar STK'larda aktif olmaları için özendirilerek, bireysel değerler ışığında OSD eğilimleri ile topluma itici bir güç olmaları konusunda yüreklendirilmelidir. Kadınlar yardıma muhtaç kitlelere ulaşmak, deneyimleri toplumla paylaşmak, sosyal ve kültürel açıdan toplumun yaşam kalitesini arttıracak her çalışmayı en üst düzeyde hayata geçirmek için STK'larda aktif olarak yer almalıdırlar.

Kadın toplumdaki cinsiyet kimliği ile STK'daki varoluşu açısından araştırılmış ve bu varoluşun; bireysel değerler ile OSD düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu çalışmada elde edilen veriler ışığında, sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olarak aktif yer alan kadınların, OSD'ları ve bireysel değerleri arasındaki ilişkiler gelecekte yapılacak araştırmalara ışık tutacak ve katkı sağlayacaktır.

5.3. Öneriler

Bu bölümde mevcut araştırmada yapılan analizlere yönelik elde edilen bulgular doğrultusunda gelecekte yapılacak araştırmalara ve çalışmalara yönelik çeşitli öneriler yer almaktadır.

- 1- Mevcut araştırma sonucunda STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerler ve OSD'larının desteklemesi amacıyla, sosyal hayata daha fazla katılımlarını sağlamak için eğitim programları yapılabilir.
- 2- Mevcut araştırma sonucunda STK'larda aktif gönüllü kadın oranını desteklemek ve yükseltmek için kadınların sosyal hayatı katılımlarını güçlendirmek amacıyla çeşitli aktiviteler yapılabilir.
- 3- Kadınların STK'larda daha fazla yer alması, aktif olması ve demokrasinin gelişmesine katkı sağlamaları için, kadının STK'larda OSD eğilimlerini göstereceği etkinlikler yapılabilir.
- 4- Toplumun değerlerini oluşturmada etkin olabilecek sanatçılar, üst düzey yöneticiler, bilim adamları, siyasetçiler vb. gruplar üzerinde benzer / farklı teknikler kullanılarak yapılacak araştırmalarla, bu araştırmanın bulguları test edilerek farklılıklar belirlenebilir.
- 5- Ülkemizde çok kültürlülüğün oluşu sebebiyle, STK'larda aktif gönüllü kadınların bireysel değerleri ve OSD'ları bilimsel çalışmalarla çeşitlendirilerek arttırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abban, B. (2016). *Volunteering levels of young people in voluntary organizations and their expectations*. (M. Sarıkaya, Dü.) Yalova: Yalova Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı / Sosyal Hizmet Bilim Dalı- Yüksek Lisans Tezi.
- Acar, F. (2010). Türkiye’de Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, Hukuk ve Sivil Toplum. (G. Ayata, S. E. Dilek, & B. E. Öder, Dü) *Kadın Hakları, Uluslararası Hukuk ve Uygulama*.
- Acar, H., & Mürüvvet Akar, Y. B. (2016). Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Değer Yönelimleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(1), 97-118.
- Adıgüzel, O. C., & Ergünay, O. (2012). Türkiye’de Değerler Üzerine Gerçekleştirilen Lisansüstü Tezlerin Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Perspektifinden İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 018-033.
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akduru, H. E., Güneri, S., & Semerciöz, P. D. (2016). Çalışanlarda Prososyal Motivasyonu ile İş ve Yaşam Doyumu Düzeyi İlişkisine Dair Bir Araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 375-391.
- Aksoy, D. N. (2006). Türkiye’de STK’ların Sivilliği. *III. Uluslararası STK’lar Kongresi* (s. 49-56). Çanakkale: Pozitif Matbaacılık.
- Aktaş, V., & Güvenç, G. B. (2006). Kız ve Erkek Ergenlerde Saldırgan ve Olumlu Sosyal Davranışlar İle Yaş, İlişkisel Bağlam ve Kişiler - Arası Duyarlılık Arasındaki İlişkiler. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*(233-264).
- Altıntaş, T. T., & Bıçakçı, D. D. (2017). Erken Çocukluk Döneminde Prososyal Davranışlar. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 245-261.
- Alyakut, B. (2013). *Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları için Stratejik Yönetim*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Arslanel, N., & Özkiraz, A. (2010). Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Osmanlıda Vakıflar. *Uluslararası VII. STK’lar Kongresi*. Çanakkale: Pozitif Matbaacılık.

- Arslanoğlu, P. (2005). Türk Değerleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Felsefe Dünyası Dergisi*(41), 64-77.
- Aslan, Y. D. (2010). Türkiye'de Sivil Toplum. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2.
- Aşimova, B. (2014). *Gönüllülük Nedir?* Tairseach Eorpach na hÓige: http://europa.eu/youth/tr/article/54/20639_ga adresinden alındı
- Ataseven, G. (1997). Sivil Toplum Kuruluşları ve Kadın. (G. Eren, Dü.) *Yeni Türkiye*(18).
- Ataseven, G. (2015). Halka ve HAKK'a karşı görevimizi gereği gibi yerine getirmeye ben "başarı" diyorum. B. S. Bozdoğan içinde, *Yeni Türkiye'nin Kadınları*. İstanbul: Metamorfoz Yayınları.
- Avcı, N. (1995). *Anasınıfı öğretmenlerinin kişiliği ile çocukta sosyal gelişimi*. Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aysel Memiş, E. G. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 123-145.
- Ayten, A. (2009). *Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Ana Bilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı.
- Azaklı, S. (1997). Devlet- Sivil Toplum ve Türkiye. (G. Eren, Dü.) *Yeni Türkiye*(18).
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik Kavram Analizleri*. İstanbul: Atlas Yayın Dağıtım.
- Bağcı, B. (2017). *Çocuk ve Yetişkin Sosyallik Ölçeklerinin Geçerlik Güvenilirlik Çalışması ile Anne- Baba Sosyol Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Ana Bilim Dalı, Aydın.
- Balaban, A. Y., & İnce, İ. Ç. (2015). Gençlerin Sivil Toplum Kuruluşlarındaki Gönüllülük Faaliyetleri ve Gönüllülük Algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.
- Başol, O., Bilge, E., & Kuzgun, Ş. (2012). Öğrencilerin Kariyer Değerlerini Etkileyen Unsurların Tespitine Yönelik Bir Araştırma: Bireysel Değerler. *Electronic Journal of Vocational Colleges*.

- Baydemir, R. Y. (2009). *Sivil Toplum Örgütlerinde Kadın Temsiliyeti*. (F. H. Erdem, Dü.) Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayhan, P. S., & Artan, İ. (2005). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınevi.
- Bayhan, V. (2002). Demokrasi ve Sivil Toplum Örgütlerinin Engelleri: Patronaj ve Nepotizm. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 1-13.
- Bayraktar, F., Kındap, Y., Kumru, A., & Sayıl, M. (2010). Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar Ölçeği'nin Ergen Örnekleminde Psikometrik Açından İncelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26).
- Berzeg, K. (1997). Sivil Toplum, Klasik Liberalizm ve Yeni Dünya Düzeni. (G. Eren, Dü.) *Yeni Türkiye*.
- Bilgi, D. A. (2016). *Kendilik Algısı*. 2016 tarihinde <http://en.swewe.org>: http://tr.swewe.org/word_show.htm/ adresinden alındı
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bolay, S. H. (1997). Sivil Toplum ve Manası. (G. Eren, Dü.) *Yeni Türkiye*(18), 9.
- Bozatay, Ş. A. (2010). Bir Değeri Başkaları İçin Özgüleme: Vakıf Düşüncesini Oluşturan Temel Felsefe. Y. D. Örnek, & A. T. Çolakoglu (Dü.), *VII. Uluslararası STK'lar Kongresi*. içinde Çanakkale: Pozitif Matbaacılık.
- Buğra, A. (2006). "Türkiye'de Sosyal Dışlanma ile Mücadele Politikaları: Avrupa Birliği Sosyal İçerme Süreci Üzerine Gözlemler". *Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma ile ilgili Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü Atölye Çalışması*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi: <http://stk.bilgi.edu.tr/docs/17Nisanatolyecalismasi.doc> adresinden alındı
- Buluş, A. (2009). Sivil Toplum Kuruluşlarına Tarihsel Bir Örnek: Osmanlı Vakıfları. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*(16).
- Bulut, S. S. (2012). Gazi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 216-238.
- Cable, D. M., & Judge, T. A. (1996). Person-Organization Fit, Job Choice Decisions and Organizational Entry. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 294-311.

- Can, S. (2015). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Akademik Benlik Saygısı (Muğla İli Örneği). *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmalar Dergisi*(34).
- Carlo, G., & Randall, B. A. (2002). The Development of a Measure of Prosocial. *Faculty Publications, Department of Psychology*, 31-44.
- Cüceloğlu, D. (2016). *Geliştiren Anne- Baba*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çaha, Ö. (2017). *Türkiye'de Kadın ve Sivil Toplum*. Savaş Yayınevi.
- Çalık, T., Özbay, Y., Özer, A., Kurt, T., & Kandemir, M. (2009). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Zorbalık Statülerinin Okul İklimi, Prososyal Davranışlar, Temel İhtiyaçlar ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yöntemi*, 15(60), 555-576. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr>. adresinden alındı
- Çalışkan, H., & Karademir, Ç. (2014). Değer Yönelimleri Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması. *Değerler Eğitim Dergisi*, 12(28), 47-68.
- Çalışkur, A. (2010). *Psikolojide Değerler ve Gençlik*. İstanbul: Papatya Yayıncılık ve Eğitim.
- Çekin, A. (2013). İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Prososyal Davranışlar Eğilimleri Üzerine Nicel Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(28).
- Çiftçi, C. (2010-2012). *Sivil Toplum: Örgütlenme ve Çalışma Yaklaşımları*. Kadın ve Kadın STK'ların Güçlendirilmesi AB Projesi, Avrupa Birliği.
- Davarcı, M. (2008). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Öğrencilerin Sosyalleşmesine Etkisi*. (Z. S. Zengin, Dü.) Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Delilbaş, M. (1998). Türk Kadını'nın Günümüzde ve 2000'li Yıllarda Yeri. *Vakıfbank Kültür nSanat Etkinliği*. Ankara: Ceylan Ltd. Şti.
- Demir, Ö. (2014). "Sivil Toplum Kuruluşları", "Sosyal Girişimcilik", "Kurumsal Sorumluluk" ve "Sosyal İşletme". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Demirel, Y. (2009). Örgütsel Bağlılık ve Üretkenlik Karşıtı Davranışlar Arasındaki İlişkiye Kavramsal Yaklaşım. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(15), 115-132.

- Demirutku, K., & Sümer, N. (2010). Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarlaması. *Türk Psikoloji Yazıları*.
- Doğan, İ. (2002). *Özgürlükçü ve Totaliter Düşünce Geleneğinde SIVİL TOPLUM*. İstanbul: ALFA Basın Yayın Dağıtım.
- Doğanlı, B. (2010). Bir Sivil Toplum Kurululu Olarak Vakıflar ve Marka İmajı. Y. D.-A. Çolakoğlu (Dü.), *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi VII.Uluslararası STK'lar Kongresi*. içinde Çanakkale: Pozitif Matbaacılık.
- Doğramacı, E. (1992). *Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü*. Ankara: Doğu Matbaacılık ve Ticaret Ltd. Şti.
- Doğramacı, E. (1993). Atatürk'ten Günümüze Sosyal Değişmede Türk Kadını. *Atatürk Kültür, Dül ve Tarih Yüksek Kurumu- Atatürk Araştırma Merkezi*.
- Dökmen, P. D. (2003). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Duru, H. E., Güneri, S., & Semerciöz, P. D. (2016). Çalışanlarda Prososyal Motivasyon İle İş Ve Yaşam Doyumu Düzeyi İlişisine Dair Bir. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*(4), 375-391.
- Einolf, C. (2006). *The Roots of Altruism: A Gender and Life Course Perspective*. Virginia: University of Virginia.
- Eisenberg, N. (1992). *The Caring Child*. Cambridge. Harvard University Press.
- Eraslan, L., & Erdoğan, E. (2015). Değerler, Gençlik ve Sivil Toplum Kuruluşları. *Sakarya University Journal of Education*, 122-139.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitim Dergisi*, 55-72.
- Eroğlu, F. (2010). Sivil Toplum ve İyilik Olgusunun Zihniyet Arka Planı. *VII. Uluslararası STK'lar Kongresi* (s. 60-72). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Eroğlu, T. (2006). Sivil Toplum Kuruluşları Bilgi Toplumunun Neresinde? *Yönetim Bilimleri Dergisi*.
- Filan, K. (2009). Osmanlı Bosna'sında Vakıf Kuran Kadınlar. A. Buturovic, & İ. C. Schick (Dü) içinde, *Osmanlı Döneminde Balkan Kadınları Toplumsal Cinsiyet*,

- Kültür, Tarih* (G. Erginsoy, Çev.). İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık Müzik Yapım ve Haber Ajansı.
- Genç, D. F. (2006). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Afetlerde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: 1999- Marmara Depremi Örneği. P. D. Uğur (Dü.), *III. Uluslararası STK'lar Kongresi*. içinde Çanakkale: Pozitif Matbaacılık.
- Gizir, Z., & Baran, G. (2002). *Anaokuluna Devam Eden 4-5 Yaş Çocuklarında Sosyal Davranışların Gelişimi ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi , Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gödeş, M. (2015). *Kendilik Algısı Nedir? Kendilik Algısı Nasıl Oluşur?* 2016 tarihinde http://www.tavsiyeeyorum.com/makale_14362.htm. adresinden alındı
- Gökçimer, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi. (F. Bakırcı, Dü.) *Yasama Dergisi*.
- Güder, N. (2006). *STK'lar için Gönüllülük ve Gönüllü Yönetimi Rehberi*. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi: <http://www.stgm.org.tr/docs/1170243247gonulluluk.pdf> adresinden alındı
- Güldü, Ö., & Kart, Y. D. (2009). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*.
- Güler, Y. D. (2012). İş Arama Davranışı: Bütüncül Psiko-Sosyal Bir Yaklaşım. *Dergipark Akademik*, 7-32.
- Günel, A., & Aksu, B. (2002). *90'larda Türkiye'de Feminizm*. İstanbul: İletişim Yayıncılık A. Ş.
- Gürbüz, A. Y. (2014). Küresel Dünyada Sivil Toplum Kuruluşlarının Ekonomik Kalkınmadaki Rollerine Üzerine Bir Değerlendirme. (M. Kaya, Dü.) *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*.
- Gürcan, A. (2015). Görünüşe Takılıp Kalmış ve Biçimsel Dayatmacı Bir Atmosferin İçerik Üretiminden Ne Beklersiniz ki? B. S. Bozdoğan içinde, *Yeni Türkiye'nin Kadınları*. İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık.
- Haşlak, Y. D. (2006). Sosyal ve Siyasal Düşüncede Sivil Toplum Tartışmaları ve Toplulukçu Düşüncede Topluluk, Birey ve Devlet İlişkisi. S. U. Ali Şahin Örnek

- (Dü.), *III. Uluslararası STK'lar Kongresi- STK- ÖZEL SEKTÖR- DEVLET ETKİLEŞİMİ*. içinde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi: Pozitif Matbaacılık.
- Hefferon, K., & Boniwell, I. (2014). *Pozitif Psikoloji*. (Y. D. Doğan, Dü.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. LTD. ŞTİ.
- İlter, O. (2009). *Sosyal Yardım Alanında SYDV ve STK İşbirliği, Sorunlar Çözüm Önerileri*. (S. Coşkun, Dü.) Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- İşcan, C. D. (2014). Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimindeki Tercihleri. *Elementary Education Online*, 1203-1222.
- Karadağ, E., & Mutafçılar, I. (2009). Prososyal Davranış Ekseninde Özgeçicilik Üzerine Teorik Bir Çözümleme. *Felsefe Dergisi*.
- Karakaş, M. (2013). Türkiye'nin Kimlikler Siyaseti ve Sosyolojisi. *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*, 8(2).
- Karataş, Ş. (1997). Sivil Toplum Arayışları Üzerine Düşünceler. (G. Eren, Dü.) *Yeni Türkiye*(18), 9.
- Karayılan, G. (2018). Tarihsel Gelişimi Devam Eden Bir Kavram Olarak Sivil Toplum. *Ukba Düşünce Dergisi*.
- Kaya, K. (2011). *Kadın dindarlığı ve sosyalleşme (Yeni Süksün Kasabası örneği)*. (C. Çelik, Dü.) Kayseri: Erciyes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı / Din Sosyolojisi Bilim Dalı- Yüksek Lisans Tezi.
- Kendirli, Y. D., Bayramoğlu, D. G., Demirci, D., & Şanöz, F. (2008). Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve STK'ların Yeri. *V. Uluslararası STK'lar Kongresi* (s. 631-637). Çanakkale: Aynalı Gazetecilik ve Matbaacılık.
- Kılıç, K. C. (2010). Bireysel ve Örgütsel Değerler Arasındaki Uyumun Çalışanların İş Davranışlarına Etkileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyol Bilimler Enstitüsü*, 20-35.
- Kılıç, Ö. F. (2014). *Bilinen İlk Kadın Teşkilatı- Anadolu Bacıları*. 2017 tarihinde Akademik ve Tarih Platformu: <http://tarihde.blogspot.com.tr/2014/11/bilinen-ilk-kadn-teskilat.html> adresinden alındı

- Kılıç, Z. (1998). Cumhuriyet Türkiye'sinde Kadın Hareketine Genel Bir Bakış. T. T. Vakfı, & A. B. Hacimirzaoğlu (Dü.) içinde, *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*. İstanbul: Myra Ajans.
- Koca, A. İ. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Değerleri ve Bireysel Özellikleri ile Kariyer Tercihleri Arasındaki İlişki: Çukurova Üniversitesi'nde Bir Araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı*. Adana.
- Koçyıldırım, Ş. (1990). Psiko-Sosyal Yönüyle Gönüllülük Ve Sosyal Refah Hizmetlerinde Gönüllü Çabaların Etkinliği. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*(1-2-3).
- Koray, M. (2004). Kadın Arayışları ve Bireysel, Sosyal, Küresel, Dönüşüm İhtiyacı. N. Moroğlu, G. Erdem, A. Tuskan, Y. Özer, & B. O. Yılmaz (Dü) içinde, *Prof. Dr. Necla Arat'a Armağan*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Korkmaz, S. (2014). Din Psikolojisinde Değerler ve Erol Güngör'ün Değerler Hakkındaki Görüşleri. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17-24.
- Körükçü, Ö., Kapıkıran, N. A., & Aral, N. (2016). Schwartz'ın Modeline Göre 3-6 Yaş Resimli Çocuk Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(38), 133-151.
- Kumru, A., Karlo, G., & Edwards, C. P. (2004). Olumlu Sosyal Davranışların İlişkisel, Kültürel, Bilişsel ve Duyuşsal Bazı Değişkenlerle İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19(54).
- Kurt, E. (2015). İş Yaşamında Bireysel Değerler: Bir Vakıf Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim Ve Araştırmalar Dergisi*.
- Kurt, S., & Taş, H. Y. (2015). Sivil Toplum Örgütlerinde Profesyonel ve Gönüllü Çalışma İlişkileri: Tehditler ve Fırsatlar. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4-8.
- Kuşdil, M., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı . *Türk Psikoloji Dergisi*, 16(45).
- Küçük, N. (2016). Schwartz'ın "Değer Yönelimleri Ölçeği" ile Türkiye'deki Öğrenciler Üzerine Yapılmış Olan Bazı Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi*(57).

- Küçükırsoy, D. (2016). *Türk Toplumunda "Kadın" Algısı ve Kadın Haklarının Tarihsel Gelişimi*. Gazi Üniversitesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitim Ana Bilim Dalı. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Lale, M. İ. (2004). *Türk Aile Düzeni ve Aile İçi İlişkiler*. (T. Eroğlu, Dü.) Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lopez, S. A., Petras, J., G.Baylosis, R., Bejar, H., Buturo, J., Corsino, D., . . . Tandon, Y. (2001). *Sivil Toplum Örgütleri neoliberalizmin araçları mı, halka dayalı alternatifler mi?* (D. Y. Akademisi, Dü., & I. Ergüden, Çev.) İSTANBUL: Kros Matbaacılık.
- Mehmetoğlu, D. A., & Mehmetoğlu, D. D. (2006). *Küreselleşme Ahlak ve Değerler*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Meier, S. (2004). Is Volunteering Rewarding in Itself? *Institute for Empirical Research in Economics*, 1045.
- Menteş, Ş. (2008). *Sivil Toplum Kuruluşlarıyla (STK) İlgili Bir İnceleme: Kadınlara Yönelik Faaliyet Gösteren STK Örnekleri*. (O. Ural, Dü.) İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Halk Eğitimi Bilim Dalı Yayınlanmanış Yüksek Lisans Tezi.
- Moore, C. W., & Allen, J. P. (1996). The effects of volunteering on the young volunteer. 31-258.
- Moroğlu, N., Erdem, G., Tuskan, A., Özer, Y., & Yılmaz, B. O. (2004). *Prof. Dr. Neca ARAT'a ARMAĞAN*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Müdürlüğü, Ç. v. (2003). *T.B.M.M. Kadının Statüsünü Araştırma Komisyonu Raporu*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı . Ankara: Cem Web Ofset.
- Nartgün, Ş. S. (2006). Öğretim Elemanlarının Örgütsel Değerlere İlişkin Görüşleri (Abant Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 129-148.
- Onbaşı, F. (2005). *Sivil Toplum*. İstanbul: L&M Yayınları.
- Öcal, H., & Sarnıç, A. (2017). Dönüştürücü Liderliğin Prososyal Örgütsel Davranış Üzerindeki Etkileri ve İmalat Endüstrisinde Bir Araştırma. (A. K. Enstitüsü, Dü.) *AKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 107-125.

- Özcan, A. (2016). Türkiye'de Okul Öncesi Dönemde Prososyal Davranışlar İle İlgili Yapılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri İle İlgili Makalelerin İncelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*(51), 490.
- Özdemir, Y. D. (2006). Türkiye'de Kamu Hastanelerinin Kalite Seviyelerinin İyileştirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü ve Önemi. *III. ULUSLARARASI STK'lar KONGRESİ* (s. 361-368). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Özen, Y. (2014). Kendilik, Kendilik Algısı ve Kendilik Algısına Bağlı Psikomatik Bozukluklara Sosyal Psikolojik Bir Bakış. (T. D.–T. İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Dü.) *Akademiş Bakış Dergisi*.
- Özkaya, C. (2011). *Türkiye'de Aile - Aile'nin Yapısal Özellikleri, İşlevleri ve Değişimi*. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi (SEKAM). İstanbul: Sekam Yayınları.
- Özpınar, Ş. Y. (2006). Yoksulluk ve Sivil Toplum Kuruluşları: Yoksullukla mı Yoksullarla mı Micadele? *III. Uluslararası STK'lar Kongresi STK - Özel Sektör - Devlet Etkileşimi İçinde* (s. 291-297). Çanakkale: Pozitif Matbaacılık.
- Özpolat, A. (2010). Ailede Demokratik Sosyalleşme. (M. Turgut, Dü.) *Aile ve Toplum Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5(20).
- Pamir, A. (2003). Türkler'in Geleneksel Dini Şamanizm'in Orta Asya Eski Türk Kamu Hukuna Etkisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(4), 183.
- Sarıkaya, Y. D. (2009). Demokrasi, Meşruiyet ve Ulus Devlet Ekseninde Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'lar. P. D. Akdemir, P. D. Kırtış, Y. D. Demircan, & Y. D. Örnek (Dü.), *VI. ULUSLARARASI STK'lar KONGRESİ* içinde (s. 237-248). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Schwartz, & Shalom, H. (2014). Temel İnsan Değerleri: Kuram, Ölçme ve Uygulamalar. (Ç. P. Dönmez, Dü.) *Yurt ve Dünya Dergisi*.
- Serin, M. K., & Buluç, B. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Değer Algıları İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 273-290.
- Sezer, Y. D. (2006). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Örgütlenme Özgürlüğü ve Sivil Toplum Kuruluşları. P. D. Akdemir, Y. D. Bacak, Y. D. Örnek, & Y. D.

- Uygur (Dü.), *III. Uluslararası STK'lar Kongresi*. içinde Çanakkale: Pozitif Matbaacılık.
- Soytürk, M. (2008). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük: Deniz Feneri Derneği Ankara Şubesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı , Ankara.
- Sucu, A. (2009). Bir Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Türkiye Diyanet Vakfı "Kadın Faaliyetleri Merkezi. Y. D. Çolakoğlu (Dü.), *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi - VI.Uluslararası STK'lar Kongresi*. içinde Çanakkale: Pozitif Matbaacılık.
- Sünbül, Z. A., & Güçray, S. S. (2016). Ergenlerde Olumlu Sosyal Davranışları Yordamada Koruyucu Faktörler ve Bazı Kişisel Değişkenlerin Rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*.
- Şahin, H. (2015). Sivil Toplum gücünün Türkiye'de hala yeterince kullanıldığını düşünmüyorum. B. S. Bozdoğan içinde, *Yeni Türkiye'nin Kadınları*. İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık.
- Şahin, N. H., & Yeniçeri, Z. (2015). Toronto Bilgece Farkındalık ÖlçekleriPsikolojik Farkındalık, Bütünleyici Kendilik Farkındalığı ve“Farkındalık” Üzerine Üç Araç:. (B. Üniversitesi, Dü.) *Türk Psikoloji Dergisi*, 48-64.
- Şanver, D. (2017). STK'larda Gönüllü ve Profesyonel Çalışan İstihdamının Geliştirilmesi Çalıştayı. *Kurumsal Yönetim Akademisi*, (s. 1-2). İstanbul.
- Talas, D. D. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi. *Türk Bilimi Araştırmaları Dergisi*.
- Tarhan, N. (2006). *Kadın Psikolojisi*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Taştan, S., Güçel, C., & İşçi, E. (2017). Çalışanların Dünyaya İlişkin Varsayımları ve Özerklik Algısının Olumlu Sosyal Davranış ve Saldırganlık İle İlişkisinin İncelenmesi: Öz-Belirleme ve Pozitif Yanılsamalar Kuramları Bağlamında Bir Değerlendirme. *İş'te Davranış Dergisi*.
- Tayfun, R. (2010). Bir Halkla İlişkiler Kaldırıcı Olarak Hayırseverlik. *VII.Uluslararası STK'lar Kongresi* (s. 48-59). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

- Taylı, A. (2014). Sosyal Sorumluluğun İlişkili Olduğu Yaşam Değerleri. (E. B. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Dü.) *Akademik Bakış Dergisi*(42).
- Tiltay, M. A., & Torlak, Ö. (2009). Sivil Toplum Kuruluşlarına Bağış Yapmada Gösterişçi Davranışın Rolü. *VII. Uluslararası STK'lar Kongresi* (s. 211-215). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Topses, M. D. (2010). Geleneksel ve Modern Toplumda Hayırseverlik Anlayışının Kurumsal Temellerinin Karşılaştırılması. *VII. Uluslararası STK'lar Kongresi* (s. 1-5). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Tuncer, H. (2013). *Türk Kadınının Geçirdiği Evrimin Tarihçesi ve Bugünkü Durumu*. 2016 tarihinde T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi: <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-16/turk-kadininin-gecirdigi-evrimin-tarihcesi-ve-bugunku-durumu> adresinden alındı
- Turan, S., & Aktan, D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 227-259.
- Turgut, M. (2010). *Aile Yapısı Araştırması 2006*. İstanbul: Diner Ofset.
- Türköne, M. (1997). Sivil Toplum Tanrısı Öldü mü? (G. Eren, Dü.) *Yeni Türkiye*(18), 22-23.
- Tütüncüoğlu, M. (2016). *Gönüllülük ve sivil toplum etkileşiminde sanatın rolü*. (A. Ş. Güngör, Dü.) İstanbul: Yaşar Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı/ Yüksek Lisans Tezi.
- Uludağlı, N. P., & Sayıl, M. (2009). Orta ve İleri Ergenlik Döneminde Risk Alma Davranışı: Ebeveyn ve Akranların Rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14-24.
- Vakfi, Y. D. (2014). *Türkiye'de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi/ Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları*. (Y. D. Vakfi, Dü.) Ankara: Odak Ofset Matbaacılık.
- Yaman, Y. (2014). *Gönüllü Psikolojisi ve Gönüllü Yönetimi*. Birleşik Kafkasyalılar Derneği Samsun: <http://www.samsunbkd.org/index>. adresinden alındı
- Yarar, E. (1997). Sosyal Gelişmenin Dinamik Güçleri: Sivil Toplum Örgütleri. (G. Eren, Dü.) *Yeni Türkiye*(18).

- Yatkın, A. (2013). Bölgesel Kalkınmada Sivil Toplum Kuruluşları ve Kadın Katılımı: Elazığ Örnekealan Araştırması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 163-188.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-223.
- Yıldırım, E. (2000). "*Üçüncü Sektör: Ekonominin ve Demokrasi'nin Umudu*". İstanbul.
- Yıldırım, İ. (2004). *Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S., Boz, İ. T., & Yıldırım, B. F. (2012). Kişilik Tipi İle Olumlu Sosyal Davranış Arasındaki İlişki: Marmara Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(1).
- Yılmaz, M. (1997, Kasım- Aralık). Sivil Toplumun Kısa Tarihi ve Aktüel Bazı Meseleleri. (G. Eren, Dü.) *Yeni Türkiye*(18).
- Zeynep. (2012). *Forumsal.Net*. Aralık 2016 tarihinde Türkçe Forumlar Genel Forum Sitesi: <http://www.forumsal.net> adresinden alındı

EKLER

Ek-1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcı,

Bu çalışma Sivil Toplum Kuruluşlarında gönüllü olarak çalışan kadınların bireysel değerleri ile olumlu sosyal davranış eğilimleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla Yrd. Doç Dr. Firdevs Melis Cin danışmanlığında, İstanbul Ticaret Üniversitesi Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Hale Güloğlu tarafından yürütülmektedir. Yaklaşık 15 dakika süren bu çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Ankette, sizden kim olduğunuz ile ilgili hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve yalnızca araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir; elde edilen bilgiler bilimsel yayınlarda kullanılacaktır. Çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

ONAYLIYORUM

Araştırma hakkında daha fazla bilgi almak için Hale Güloğlu ile iletişime geçebilirsiniz.
haleguloglu@hotmail.com

Ek-2. Demografik Bilgi Formu

1. Yaş:.....
2. Eğitim Düzeyi:
 - İlkokul
 - Ortaokul
 - Lise
 - Üniversite
 - Yüksek Lisans
 - Doktora
3. Meslek:.....
4. Çalışma durumunuz
 - Evet
 - Hayır
5. Sosyo-ekonomik durumunuzu nasıl tanımlarsınız?
 - Alt
 - Orta alt
 - Orta
 - Orta üst
 - Üst
6. Medeni Durum
 - Evli
 - Bekar
 - Boşanmış
 - Eş vefatı
7. Aktif görev aldığınız sivil toplum kuruluşunun adı:.....

8. Kaç yıldır STK'larda gönüllü olarak çalışıyorsunuz?.....
9. Neden STK'larda aktif olarak yer alıyorsunuz? (Birden fazla kutucuk işaretleyebilirsiniz)
 - İş yaşamındaki monotonluğu azaltma
 - Toplumsal sorunlara karşı duyarlılık
 - Farklı tecrübeler elde etme ve öğrenme
 - Çevre edinme ve nüfuz alanını genişletme
 - Toplumsal saygınlık ve statü kazanma
 - Hayırseverlik ve yardımseverlik yapmak
 - Dini ve milli eğilimleri tatmin etmek
10. Kök (doğduğunuz) ailenizde (anne, baba, kardeş vs.) STK'larda çalışan biri var mı?
 - Evet
 - Hayır
11. Evet ise kimler.....
12. Çekirdek ailenizde STK'larda aktif olarak yer alan sizden başka biri var mı?

- o Evet
- o Hayır

13. Evet ise kimler.....

14. Hangi sosyal alanda hizmet veren STK'larda gönüllü olarak yer almaktasınız?

- o Kadın
- o Aile
- o Çocuk
- o Engelli
- o Diğer

15. STK'larda nasıl gönüllü olarak yer almaya başladınız?

- o Kendi isteğimle
- o Bir tanıdığımın yönlendirmesiyle
- o Diğer

16. Eğer birisinin yönlendirmesiyle ise bu kişinin yakınlığı (arkadaş, anne, baba vs) nedir?.....

Aşağıda sizi tanımlayabilen ya da tanımlayamayan bazı ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir ifadenin sizi ne kadar tanımladığını belirtiniz.

- 1- Beni hiç tanımlamıyor
- 2- Beni biraz tanımlıyor
- 3- Beni bir ölçüde tanımlıyor
- 4- Beni iyi tanımlıyor
- 5- Beni çok iyi tanımlıyor

	Hiç	Biraz	Orta düzeyde	İyi	Çok
1. Başkalarına en iyi yardımı birileri beni izlerken yapabilirim.	1	2	3	4	5
2. Problemi olan birine yardım ettiğimde çok mutlu olurum.	1	2	3	4	5
3. Çevremde başkaları olduğu zaman, ihtiyacı olanlara yardım etmek benim için daha kolaydır.	1	2	3	4	5
4. Benim düşünceme göre başkalarına yardım etmenin en iyi tarafı, iyi biri olarak tanınmamı sağlamasıdır.	1	2	3	4	5
5. En çok etrafta başka insanlar varken yardım ederim.	1	2	3	4	5
6. Gerçek bir kriz ya da gereksinim içinde olan insanlara yardım etme eğilimindeyimdir.	1	2	3	4	5
7. İnsanlar benden yardım istedikleri zaman tereddüt etmem.	1	2	3	4	5
8. Para bağıışı yaptığım zaman isminin bilinmemesini tercih ederim.	1	2	3	4	5
9. Kendine kötü bir şekilde zarar vermiş insanlara yardım etme eğilimindeyimdir.	1	2	3	4	5
10. Para ve mal bağıışı yapanlara vergi indirimi uygulandığında bağıışların artacağına inanırım.	1	2	3	4	5
11. İhtiyacı olanlara en çok yardımı kimin yardım ettiğini bilmedikleri zaman yapma eğilimindeyim.	1	2	3	4	5
12. Özellikle duygusal olarak sıkıntılı insanlara yardım etme eğilimindeyimdir.	1	2	3	4	5
13. Ben odak noktası olduğumda başkalarına en iyi yardımı yaparım.	1	2	3	4	5
14. Başkaları kötü bir durumda olduğu zaman benim için yardım etmek kolay.	1	2	3	4	5
15. Kimin yardım ettiği bilinmediğinde daha fazla yardım ederim.	1	2	3	4	5
16. Hayırseverliğe harcadığım zaman ve emek için daha fazla hatırlanmam gerektiğine inanıyorum.	1	2	3	4	5

17. Ortam oldukça duygusal ise başkalarına en iyi yardımla karşılık veririm.	1	2	3	4	5
18. İnsanların yardım isteklerini karşılamada asla tereddüt etmem.	1	2	3	4	5
19. En iyi yardımın bilinmeksizin yapılan yardım olduğuna inanıyorum.	1	2	3	4	5
20. Hayırsever olmanın en iyi yanlarından biri toplumda saygınlığımı artırmasıdır.	1	2	3	4	5
21. Duygusal ortamlar bende muhtaçlara yardım etme isteği uyandırır.	1	2	3	4	5
22. Sık sık isimsiz bağışlar yapmak kendimi iyi hissetmemi sağlıyor.	1	2	3	4	5
23. Eğer birilerine yardım edersem gelecekte onlar da bana yardım etmeliler diye düşünürüm.	1	2	3	4	5

Ek-4. PDÖ

Aşağıda bazı kişiler kısaca tanımlanmaktadır. Lütfen her tanımı okuyun ve bu kişilerin size ne derece benzediğini ya da benzemediğini düşünün. Tanımda verilen kişinin size ne kadar benzediğini göstermek için uygun olan ifadeyi işaretleyin.

1. Bana hiç benzemiyor
2. Bana benzemiyor
3. Bana çok az benziyor
4. Bana az benziyor
5. Bana benziyor
6. Bana çok benziyor

	Bu kişi size ne kadar benziyor?					
	Hiç Benzemiyor	Benzemiyor	Çok az benziyor	Az benziyor	Benziyor	Çok benziyor
1. Yeni fikirler bulmak ve yaratıcı olmak onun için önemlidir.	1	2	3	4	5	6
2. Onun için zengin olmak önemlidir. Çok parası ve pahalı şeyleri olsun ister.	1	2	3	4	5	6
3. Dünyada herkesin eşit muamele görmesinin önemli olduğunu düşünür. Hayatta herkesin eşit fırsatlara sahip olması gerektiğine inanır.	1	2	3	4	5	6
4. Onun için yeteneklerini göstermek çok önemlidir. İnsanların onun yaptıklarına hayran olmasını ister.	1	2	3	4	5	6
5. Onun için güvenli bir çevrede yaşamak önemlidir. Güvenliliği tehlikeye sokabilecek her şeyden kaçınır.	1	2	3	4	5	6
6. Hayatta pek çok farklı şey yapmanın önemli olduğunu düşünür. Her zaman deneyecek yeni şeyler arar.	1	2	3	4	5	6
7. İnsanların kendilerine söylenenleri yapmaları gerektiğine inanır. İnsanların her zaman, hatta başkaları izlemiyorken bile kurallara uymaları gerektiğini düşünür.	1	2	3	4	5	6
8. Kendisinden farklı olan insanları dinlemek onun için önemlidir. Onlarla aynı fikirde olmadığında bile onları anlamak ister.	1	2	3	4	5	6
9. Sahip olduğundan daha fazlasını istememenin önemli olduğunu düşünür. İnsanların sahip olduklarıyla yetinmeleri gerektiğine inanır	1	2	3	4	5	6
10. Eğlenmek için her fırsatı kollar. Zevk veren şeyleri yapmak onun için çok önemlidir	1	2	3	4	5	6
11. Yaptığı işler hakkında kendi başına karar vermek onun için önemlidir. Faaliyetlerini seçip planlarken özgür olmaktan hoşlanır.	1	2	3	4	5	6

12. Çevresindeki insanlara yardım etmek onun için çok önemlidir. Onların iyiliği için uğraşmak ister.	1	2	3	4	5	6
13. Çok başarılı olmak onun için önemlidir. İnsanlar üzerinde iyi izlenim vermektten hoşlanır.	1	2	3	4	5	6
14. Ülkesinin güvende olması onun için çok önemlidir. Devletin içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı uyanık olması gerektiğini düşünür.	1	2	3	4	5	6
15. Risk almaktan hoşlanır. Her zaman macera peşinde koşar.	1	2	3	4	5	6
16. Her zaman uygun şekilde davranmak onun için önemlidir. İnsanların yanlış diyeceği şeylerden kaçınmak ister.	1	2	3	4	5	6
17. İşin başında olmak ve başkalarına ne yapacaklarını söylemek onun için önemlidir.	1	2	3	4	5	6
18. Arkadaşlarına sadık olmak onun için önemlidir. Kendisini ona yakın olan insanlara adamak ister.	1	2	3	4	5	6
19. İnsanların doğayı korumaları gerektiğine gönülden inanır. Çevreye bakıp güzelleştirmek onun için önemlidir.	1	2	3	4	5	6
20. Dini inanç onun için önemlidir. Dininin gereklerini yerine getirmek için çok çaba harcar.	1	2	3	4	5	6
21. Eşyaların düzenli ve temiz olması onun için önemlidir. Ortalığın dağınık ve kirli olmasından hiç hoşlanmaz.	1	2	3	4	5	6
22. Her şeyle ilgili olmanın önemli olduğunu düşünür. Her şeyi merak etmekten ve anlamaya çalışmaktan hoşlanır.	1	2	3	4	5	6
23. Dünyadaki bütün insanların uyum içinde yaşaması gerektiğine inanır. Dünyadaki bütün gruplar arasında barışın güçlenmesi onun için önemlidir.	1	2	3	4	5	6
24. Hırslı olmanın önemli olduğunu düşünür. Ne kadar yetenekli olduğunu göstermek ister.	1	2	3	4	5	6
25. İşleri geleneksel yollarla yapmanın en iyisi olduğunu düşünür. Öğrendiği gelenek ve görenekleri devam ettirmek onun için önemlidir.	1	2	3	4	5	6
26. Hayattan zevk almak onun için önemlidir. Kendisini şımartmaktan hoşlanır.	1	2	3	4	5	6
27. Başkalarının ihtiyaçlarına cevap vermek onun için önemlidir. Tanıdıklarına destek olmaya çalışır	1	2	3	4	5	6
28. Ana-babasına ve yaşlı insanlara her zaman saygı göstermesi gerektiğine inanır. Onun için itaatkâr olmak önemlidir.	1	2	3	4	5	6
29. Herkese, hatta hiç tanımadığı insanlara bile adil muamele yapılmasını ister. Toplumdaki zayıfları korumak onun için önemlidir.	1	2	3	4	5	6
30. Sürprizlerden hoşlanır. Heyecan verici bir yaşamının olması onun için önemlidir.	1	2	3	4	5	6
31. Hastalanmaktan kaçınmak için çok çaba gösterir. Sağlıklı olmak onun için önemlidir.	1	2	3	4	5	6
32. Hayatta başararak öne geçmek onun için önemlidir. Başkalarından daha iyi olmaya çalışır.	1	2	3	4	5	6
33. Kendisini inciten insanları bağışlamak onun için önemlidir. İçlerindeki iyi yanları görmeye ve kin gütmemeye çalışır.	1	2	3	4	5	6
34. Bağımsız olmak onun için önemlidir. Kendi ayakları üzerinde durmak ister	1	2	3	4	5	6
35. İstikrarlı bir hükümetin olması onun için önemlidir. Sosyal düzenin korunması konusunda endişelenir.	1	2	3	4	5	6

36. Başkalarına karşı her zaman nazik olmak onun için önemlidir. Başkalarını hiçbir zaman rahatsız ve huzursuz etmemeye çalışır.	1	2	3	4	5	6
37. Hayattan zevk almayı gerçekten ister. İyi zaman geçirmek onun için çok önemlidir	1	2	3	4	5	6
38. Alçakgönüllü ve kibirsiz olmak onun için önemlidir. Dikkatleri üzerine çekmemeye çalışır.	1	2	3	4	5	6
39. Her zaman kararları veren kişi olmak ister. Lider olmaktan hoşlanır.	1	2	3	4	5	6
40. Doğaya uyum sağlamak ve onla kaynaşmak onun için önemlidir. İnsanların doğayı değiştirmemesi gerektiğine inanır.	1	2	3	4	5	6

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı 1966 yılında doğmuştur. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul'da tamamladıktan sonra yüksek okul eğitimini Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesinde tamamlamıştır. Uzun bir süre profesyonel iş hayatına Printoteks Kimya Sanayi Dış Ticaret Limited Şirketinde devam etmiş, 2015 yılında kariyer değişikliği yaparak İstanbul Üniversitesi Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Programına başlamıştır. Tuzla OLAY ve Bizim Tuzla yayın organlarında Köşe Yazarlığı yapmış, Kuş Dili Eğitim Merkezi Spikerlik, Sunuculuk ve Diksiyon Eğitimi, NLP Academi Yaşam Koçluğu Eğitimi olarak bu gün adı geçen kurumlardan mezun olmuştur. Uzun yıllar Sivil Toplum Kuruluşlarında aktif yer alarak 2012 yılından bugüne dek İstanbul Rumeli Balkan Kadınlar Derneği (RUBAKAD)'nde Başkan olarak görevine devam etmektedir. Araştırmacı, Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV), Tuzla Rumeliler Derneği'nde gönüllü ve yönetim kadrolarında görev alarak çeşitli proje ve etkinliklerde aktif olarak yer almıştır. Araştırmacı evli ve 2 erkek çocuğu bulunmaktadır.